

UNIVERZITA KARLOVA
V PRAZE
Fakulta tělesné výchovy a sportu

Diplomová práce

**Projekt cyklistické naučné stezky v Chráněné
krajinné oblasti Žďárské vrchy**

Vedoucí diplomové práce:
PaedDr. Jiří Šafránek

Zpracoval:
Martin Dvořák

duben 2010

Abstrakt

Název

Projekt cyklistické naučné stezky v Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy

Cíl práce

Cílem této práce je vytvoření projektu cyklistické naučné stezky v CHKO Žďárské vrchy. Zpracování informační brožury, která by mohla být distribuována do informačních center v daném regionu.

Metody

Po diskuzi s pracovníky správy CHKO Žďárské vrchy a sběru informací o stávajících cyklotrasách, cyklostezkách, naučných stezkách, přírodním a kulturním bohatství v dané oblasti proběhlo třídění a ověřování těchto dat. Následné využití poznatků k vytvoření cyklistické naučné stezky. Shrnutí informací do podoby informační brožury. Minimální ověření výsledků formou ankety.

Výsledky

Výsledkem této práce je návrh naučné cyklistické stezky s jejími možnými variantami v Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy, který je zpracován do podoby informační brožury. Brožura obsahuje mimo texty a fotografie také mapový materiál, podle kterého lze cyklistickou naučnou stezku absolvovat. Brožuru je možno nabídnout informačním centrům v dané oblasti nebo jejich prostřednictvím v elektronické podobě šířit po internetu.

Klíčová slova

Naučná stezka, cyklotrasa, cyklostezka, Žďárské vrchy, chráněná krajinná oblast, cykloturistika.

Martin Dvořák, 9. dubna 2010

Abstract

Title

Project of Educational cycle trail in the protected landscape area in Žďárské hills.

Objective

The aim of this work is to create a project of Educational cycle trail in the protected landscape area in Žďárské hills. Processing of the information brochure, which could be distributed to Tourist Information Centres in this region.

Methods

Classification and verification of data based on the discussion with employees of PLA Žďárské hills and collection of information on existing bicycle trails, bicycle tracks, educational trails, natural and cultural assets in the area. Subsequent utilisation of knowledge for creation of Educational cycle trail. Summing up into the information brochure. Minimal verify of results through the inquiry.

Results

The result of this work is a proposal of Educational cycle trail with its potential options in the protected landscape of Žďárské hills, which is processed in the form of information brochure. Brochure includes texts, photos and also maps, which are possible to be used for navigation during the ride. Information brochure is possible to be offered to Turist Information Centres in this area or to be offered in electronic form on the websites of these centres.

Keywords

Educational trail, bicycle trail, bicycle track, Žďárské hills, protected landscape area, biking.

Na tomto místě bych chtěl poděkovat svému vedoucímu diplomové práce PaedDr. Jiřímu Šafránkovi za jeho podnětné návrhy a rady.

Děkuji panu Ing. Josefu Havelkovi, pracovníku Správy CHKO Žďárské vrchy, za konzultace dané problematiky a za poskytnutí cenných informací. Dále děkuji krajskému, městským a obecním úřadům v oblasti za podkladové materiály a ochotné podání pomocné ruky. Poděkovat bych chtěl také panu Mgr. Karlu Markvartovi z Klubu Českých turistů za údaje týkající se značených cyklotras. Velice děkuji svým rodičům za nezbytnou materiální a morální podporu. Děkuji svojí přítelkyni Evě Pechové za to, že se mnou absolvovala každou výpravu do oblasti Žďárských vrchů a byla mým trpělivým cyklopartnerem. A na závěr děkuji také všem, kteří se účastnili demonstrace cyklistické naučné stezky.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracoval samostatně. Použitou literaturu a ostatní zdroje informací uvádím v seznamu informačních zdrojů.

Martin Dvořák

Svoluji k zapůjčení své diplomové práce ke studijním účelům. Prosím, aby byla vedena přesná evidence vypůjčovatelů, kteří musí pramen převzaté literatury řádně citovat.

Jméno a příjmení	Číslo OP	Datum vypůjčení	Poznámka

Obsah

1 Úvod	8
2 Teoreticko – metodologická část práce	9
2.1 Problém	9
2.1.1 Zdůvodnění, význam a potřeba práce	9
2.1.2 Teoretický rámec navrhovaného projektu	10
2.1.3 Formulace problému	11
2.1.4 Limity projektu	12
2.1.5 Definice pojmů	12
2.1.6 Cíle a úkoly práce	14
2.2 Sběr a třídění dat o Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy	15
2.2.1 Charakteristika oblasti	15
2.2.2 Geologie	16
2.2.3 Hydrologie	17
2.2.4 Lesnictví	18
2.2.5 Flora	18
2.2.6 Fauna	19
2.2.7 Klimatické poměry	20
2.2.8 Kulturní památky v Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy	21
2.2.9 Legislativa	24
2.3 Maloplošná chráněná území v CHKO Žďárské vrchy, památné stromy a územní soustava Natura 2000	25
2.3.1 Maloplošná chráněná území v CHKO Žďárské vrchy	25
2.3.2 Památné stromy	27
2.3.3 Územní soustava Natura 2000	28
2.4 Stávající cyklotrasy a cyklostezky	29
2.4.1 Cyklotrasy a cyklostezky v kraji Vysočina	29
2.4.2 Cyklotrasy na území CHKO Žďárské vrchy	30
2.5 Naučné stezky	32
2.5.1 Naučná stezka Babín	32
2.5.2 Naučná stezka Žákova hora – Tisůvka	32
2.5.3 Naučná stezka Dářko	32
2.5.4 Naučná stezka Krajem Chrudimky	33
2.5.5 Naučná stezka v obci Krátká	34
2.5.6 Naučná stezka Metodka	34
2.5.7 Naučná stezka Borovice Lánská	35
3. Praktická část	36
3.1 Způsob tvorby cyklistické naučné stezky v CHKO Žďárské vrchy	36
3.2 Volba místa pro vybudování cyklistické naučné stezky	37
3.3 Zmapování komunikací, po kterých bude cyklistická naučná stezka vedena	39
3.4 Rekognoskace předběžně navržené trasy	39
3.5 Cyklistická naučná stezka a její zdůvodnění	41
3.5.1 Popis trasy cyklistické naučné stezky a jejích variant	41
3.5.2 Stručná charakteristika obcí ležících na cyklistické naučné stezce a jejích variantách	48
3.5.3 Texty a umístění informačních tabulí na cyklistické naučné stezce	57
3.5.4 Obecné informace ke znění a podobě naučných tabulí	71
3.5.5 Zdůvodnění umístění úvodních informačních tabulí	72
3.5.6 Tvorba informační brožury pro informační centra v dané oblasti	73

3.5.7 Tvorba map a výškových profilů k cyklistické naučné stezce	74
3.6 Demonstrace návrhu cyklistické naučné stezky na vybraných jedincích.....	75
3.6.1 Zdůvodnění a potřeba demonstrace.....	75
3.6.2 Průběh demonstrace na trase cyklistické naučné stezky a jejích variantách	75
3.6.3 Vyhodnocení demonstrace cyklistické naučné stezky a jejích variant.....	77
4 Diskuse	79
5 Závěr.....	80
Seznam použité literatury	81
Elektronické zdroje.....	83
Přílohy	85

1 Úvod

Od dob, kdy bylo kolo poháněno odrážením se nohama od země, uplynulo mnoho let. Již jsme překonali období velocipedů, které navrhovali bratři Michaux, s pedály pevně spojenými s osou předního kola. Dnes už se nemusíme bát pádu s tzv. vysokého kola, které bylo populární na konci 19. století. Na ráfcích máme místo gumových obručí plnohodnotné pneumatiky. Řetězový převod a volnoběh, tak jak ho známe dnes, se na jízdním kole objevuje až na začátku 20. století. Dalším významným mezníkem v historii cyklistiky jsou 70. a 80. léta 20. století, kdy světlo světa spatřilo kolo horské. Tento typ kola člověku velice usnadnil dobývání dalšího prostředí, do té doby ne zcela vhodného pro jízdu na kole. Kola se využívá jako dopravního prostředku, jako sportovního nástroje, jako nástroje aktivního trávení rekreace.

Turistika je volnočasová aktivita při níž aktéři putují krajinou a poznávají prostředí, památky, zvyky a lidi. Tento způsob cestování a trávení volného času je dle mého názoru v České republice velice oblíbený. Turista následující turistické značení se dostane až do těch nejskrytějších zákoutí matky přírody. Turistika se zdá být velice jednoduchý a levný způsob cestování.

Cykloturistika, jak nám již sám název napovídá, je turistika provozovaná na kole. Její výhodou, alespoň z mého pohledu, je pohyb šetrnější k lidskému organismu, než je tomu při pěší chůzi. Při jízdě na kole nedochází k namáhání kloubů formou otřesů, způsobených došlapováním na tvrdý povrch. Jízda na kole činí svaly dolních končetin silnějšími, zlepšuje činnost kardiovaskulárního systému. Její další nespornou výhodou je rychlost. Cykloturista je schopen pohybovat se poměrně svižně krajinou a při tom neztrácí nic z jejího půvabu. A naopak, je-li okolní prostředí nezáživné, jednoduše šlápne do pedálů a je o kus dál.

Počátky cykloturistiky sahají na českém území na konec 19. století. Samozřejmý je její obrovský vzrůst s nástupem horských a trekových kol.

Cykloturistických tras je na našem území nespočet. Jen málo z těchto cykloturistických tras však obsahuje část naučnou. Posláním tohoto projektu by tedy mělo být nabídnout návštěvníkovi dané oblasti navíc ke sportovnímu prožitku a k prožitku estetickému ještě prožitek ve formě obohacení svých dosavadních vědomostí o nové informace týkající se prostředí, ve kterém se právě nalézá.

2 Teoreticko – metodologická část práce

2.1 Problém

2.1.1 Zdůvodnění, význam a potřeba práce

Toto téma diplomové práce jsem si vybral, protože mě hned na první pohled zaujaly jeho praktické výsledky. Práce, kterou jsem vypracoval, bude využita v terénu a přístupná pro každého, kdo projeví zájem dozvědět se více o tomto zajímavém regionu. Výsledek této práce si bude moci každý vyzvednout v informačních centrech v CHKO Žďárské vrchy a využít pro své putování v této oblasti, konkrétně v oblasti Novoměstska. Touto prací se vyplní prázdné místo, které je v oblasti naučných cyklistických stezek v této oblasti. Tato práce také nabídne cyklistovi, který navštíví CHKO Žďárské vrchy, možnost dozvědět se více informací o tomto velice zajímavém území. Zároveň mu však neupře možnost sportovního vyžití v podobě jízdy na kole. Návštěvník přímo v terénu obdrží nové informace a bude je moci ihned konfrontovat se skutečností, což by mohlo mít příznivý vliv na uvědomování si potřeby chránit přírodní a kulturní bohatství této oblasti.

Další výhodou tohoto projektu je fakt, že tato stezka je situována mimo území s nejvyšším stupněm ochrany. Většina stezky je vedena po pozemních komunikacích s mírným stupněm provozu a po kvalitním asfaltovém povrchu. Z tohoto důvodu se zdá, že riziko poškození velice hodnotných a přísně chráněných lokalit bude zmenšeno. Na tomto jsme se shodli s panem Ing. Josefem Havelkou, pracovníkem Správy CHKO Žďárské vrchy. Správa CHKO má zájem na usměrňování pohybu cyklistů, právě s hlediska ochrany přírody, zároveň však cykloturisty vítá a snaží se jim vycházet vstříc.

Na výběru tohoto tématu se také podepsala skutečnost, že celý život žiji v kraji Vysočina tudíž je mi tato oblast velice blízká.

Krajina Žďárských vrchů je velice malebná a vhodná pro cykloturistiku. Je pravda, že překonávání reliéfu této krajiny je pro cyklisty poněkud fyzicky náročnější, ale odměna v podobě překrásných výhledů do kraje je lákavá.

2.1.2 Teoretický rámec navrhovaného projektu

2.1.2.1 Odborně technický rámec navrhovaného projektu

Pro tuto část diplomové práce jsem využil hlavně informací, které jsem získal z diskuse s panem Havelkou, pracovníkem Správy Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy, který má na starosti oblast cykloturistiky v tomto regionu. Pan Havelka mi poskytl mnoho cenných informací, které mě nasměrovaly správným směrem k vytvoření cyklistické naučné stezky. Měl jsem možnost si prohlédnout mapové podklady oblasti a na jejich základě konzultovat přesnou trasu cyklistické naučné stezky. Dále mi pan Havelka poskytl několik návrhů míst, kde by mohly být umístěny naučné tabule. V našem rozhovoru jsme se dostali i k tématu financování této cyklistické naučné stezky.

Potřebné informace jsem čerpal z webových stránek Správy Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy a několika dalších.

Mnoho informací týkajících se přírodního a kulturního bohatství Chráněné krajinné oblasti Žďárských vrchů jsem čerpal z literatury. Další literatura se týkala turistiky a cykloturistiky v této oblasti. Inspirací mi byla i práce pana PaedDr. Jiřího Šafránka a Hany Vaňkové „S dětmi na kolech Prahou a okolím.“ Seznam použité literatury je uveden v soupisu literatury.

Velice nápomocná mi byla spolupráce s panem Mgr. Karlem Markvartem z Klubu českých turistů, s Krajským úřadem kraje Vysočina, konkrétně s paní Ing. Zdeňkou Kasalovou, s Městským úřadem ve Žďáře nad Sázavou konkrétně s paní Ing. Darinou Faronovou a Danou Hrstkovou, s Městským úřadem v Novém Městě na Moravě, konkrétně s paní Mgr. Jaroslavou Šmídkovou.

Velice nápomocná mi byla také diplomová práce Jana Slámy (Sláma, 2009), ve které jsem měl možnost si prohlédnout již vytvořené návrhy dvou naučných cyklistických stezek v tomto případě v CHKO České středohoří. Inspiroval jsem se velice kvalitně zpracovanými příloženými informačními brožurami.

2.1.2.2 Metodologický rámec navrhovaného projektu

Pro tuto část své diplomové práce jsem využíval literaturu *Stručný úvod do metodologie* (Kovář, Blahuš, 1971), *Jak psát odbornou práci a diplomovou práci zvláště* (Šifner, 2004), *Jak psát bakalářské, diplomové, doktorské a jiné písemné práce* (Synek, Sedláčková, Vávrová, 2007).

2.1.3 Formulace problému

V dokumentu Strategie rozvoje cestovního ruchu v kraji Vysočina na období 2008-2013, který zpracoval v květnu 2008 Krajský úřad kraje Vysočina, Vysočina Tourism a katedry regionální ekonomie a správy Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity v Brně jsem v dílčím opatření, ve kterém se řeší infrastruktura pro cykloturistiku nenalezl zmínku o vytváření nových naučných cyklistických stezek v tomto regionu.

Myslím si tedy, že touto prací vyplním mezeru a přispěji k rozvoji tohoto typu naučné stezky v kraji Vysočina respektive v Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy.

V kraji Vysočina je vyznačena síť cyklistických komunikací v celkové délce 2600 km. Celá řada cykloturistických tras však vykazuje závady (kvalita povrchu, chybějící značení, kolizní místa), trasy nejsou navzájem ideálně propojeny, na mnoha místech jsou vedeny po silnicích s vyšší intenzitou provozu.

V mém projektu naučné cyklistické stezky jsem se snažil tyto nedostatky obejít. Stezka byla naplánována a je vedena po komunikacích s kvalitním povrchem, mimo frekventované úseky. Orientace na trase bude zajištěna pomocí mapy jako součásti informační brožury, která bude návštěvníkovi k dispozici a dále pak případným značením v terénu.

„Prakticky bezproblémová z hlediska ochrany přírody a krajiny je však jenom cyklistika na silnicích a veřejně přístupných komunikacích. Pomineme vlastníky pozemků a komunikací, kteří argumentují zejména možnostmi kolize s mechanizací či chodci, kteří se po nich pohybují, spočívá problém v trasách vedoucích v lesích a po nezpevněných cestách. V lesích je rychle jezdicími cyklisty rušena zvěř, ve svažitém terénu dochází zejména za mokra k mnohonásobně většímu poškozování vegetace a narušení půdního krytu s následnou erozí, než u pěší formy turistiky.“

(CHKO Žďárské vrchy – internetové stránky Správy Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy [online], 2010)

Podle priority B v dokumentu Strategie rozvoje cestovního ruchu v kraji Vysočina na období 2008-2013 musí turistické produkty využívající přírodní potenciál vždy zohledňovat limity návštěvnosti chráněných území tak, aby nedocházelo k jejich nadměrnému zatížení. V územích vyžadujících zvláštní ochranu bude nabídka respektovat režim území, případně bude umístěna mimo přírodovědně nejčinnější lokality.

Na základě této části zmíněného dokumentu je další mou snahou napomoci k ochraně přírody v CHKO Žďárské vrchy a pokusit se usměrnit trasu cyklistů do míst, kde nemohou ohrozit cenné přírodní bohatství této lokality.

2.1.4 Limity projektu

Omezením tohoto projektu by mohla být velká rozloha tohoto území a tím pádem nemožnost vytvořit cyklistickou naučnou stezku, která by pojala všechny zajímavé a pro tento region charakteristické oblasti.

Omezení spatřuji i ve faktu, že není možno vést tuto trasu po cyklostezkách a tím minimalizovat vliv automobilové dopravy na návštěvníky.

Vymezení tohoto projektu se nachází ve spolupráci s pracovníky Správy CHKO Žďárské vrchy, kteří mi poskytli veškeré potřebné informace k zahájení práce na projektu cyklistické naučné stezky. Upozornili mne na potřebu ochrany přírody a s tím spojené plánování této stezky.

Dalším vymezením je výstup z této práce ve formě informační brožury, kterou bude možno prostřednictvím informačních center v oblasti dále distribuovat a tím zpřístupnit cyklistickou naučnou stezku široké veřejnosti.

2.1.5 Definice pojmů

Cykloturistika

„Cykloturistika je odnož turistiky provozovaná na kole.“

(Wikipedia – otevřená encyklopedie [online], 2010)

Podle Klubu českých turistů dělíme cyklistické trasy na cyklotrasy a cykloturistické trasy. Všechny prvky tohoto cyklistického značení mají žlutou barvu na podkladu.

Cyklotrasa

Cyklotrasy jsou vedeny po silnicích, dobrých místních a účelových komunikacích. Jejich značení je podobné jako u silničního značení pro motorová vozidla. Používají se tři základní cykloznačky: Návěst před křižovatkou, Směrová tabule a Směrová tabulka. Na všech se objevuje symbol kola, číslo dané trasy a na směrových tabulích jsou udávány i kilometrové vzdálenosti k dalším cílům na trase. Umisťují se tak jako dopravní značky před každou křižovatkou nebo odbočkou cyklotrasy.

Cykloturistická trasa

Cykloturistické trasy jsou vedeny většinou po horších polních či lesních cestách nebo terénu. Značí se pásovými značkami o rozměru 14x14 cm, které mají krajní pásy žluté, prostřední je pak červený, modrý, zelený nebo bílý. Tyto mohou být doplněny na šipku. Jedná se o podobné značení jako u tras pěších nebo lyžařských, základní barva je však žlutá a značky jsou přibližně dvojnásobných rozměrů, tudíž pro cyklisty lépe viditelné. Pásové značení je doplněno směrovkami a má na rozdíl od pěších žlutý podklad, dvě řádky textu a v záhlaví text "Cyklotrasa KČT č. ...".

(Cykloznačení – internetové stránky Klubu českých turistů [online], 2010)

Cyklostezka

„Stezka pro cyklisty (cyklostezka, cyklistická stezka) je pozemní komunikace nebo její jízdní pás vyhrazené dopravní značkou pro jízdu na jízdním kole. Je určena pouze pro cyklistickou dopravu. Automobilová a motocyklová doprava je z ní vyloučena. Pravidla silničního provozu povolují užití cyklostezky též například jezdcům na kolečkových bruslích, lyžařům a pod.“

(Wikipedia – otevřená encyklopedie [online], 2010)

„Pojem cyklostezky je nutno rozlišit od cyklotrasy, která znamená orientační směrové vedení cyklistů a může být vedena jak po cyklostezkách, tak i po vhodných komunikacích společných se silniční dopravou.“

(Wikipedia – otevřená encyklopedie [online], 2010)

Naučná stezka

„Naučná stezka je druh venkovní značené turistické trasy, seznamující návštěvníky s přírodovědnými či kulturními zajímavostmi okolí. Od běžné turistické trasy se zpravidla odlišuje sérií informačních tabulí, rozmístěných na jednotlivých zastaveních po délce trasy naučné stezky. Základním typem je naučná stezka pro pěší, ale existují i cyklistické, vodácké, pro běžkové lyžaře a další.“

(Wikipedia – otevřená encyklopedie [online], 2010)

2.1.6 Cíle a úkoly práce

2.1.6.1 Cíle práce

- vytvoření projektu cyklistické naučné stezky v Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy
- zpracování do podoby informační brožury, která bude moci být dále distribuována prostřednictvím informačních center v oblasti.

2.1.6.2 Úkoly práce

- studium materiálů s informacemi o tvorbě naučných stezek
- analýza území vhodného pro cykloturistiku v CHKO Žďárské vrchy
- komunikace ústící v následnou odbornou spolupráci s pracovníky Správy CHKO Žďárské vrchy
- naplánování možného vedení cyklistické naučné stezky spolu s odborníkem
- průzkum trasy přímo v terénu a sběr dat
- zpracování údajů
- vytvoření projektu cyklistické naučné stezky
- vytvoření informační brožury pro informační centra

2.2 Sběr a třídění dat o Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy

2.2.1 Charakteristika oblasti

Chráněná krajinná oblast Žďárské vrchy byla vyhlášena výnosem Ministerstva kultury ČSR č.j. 8908/70-II/2, ze dne 25.5.1970, na území okresů Žďár nad Sázavou, Havlíčkův Brod, Chrudim a Svitavy. Její rozloha je 70 940 ha, z toho 46% zaujímají lesy, zastoupené zejména ve vyšší centrální části území, 44% tvoří zemědělská půda, 1,9% pokrývají vodní plochy, 0,9% zastavěné plochy a 5,5% ostatní plochy.

CHKO se rozkládá v nadmořských výškách od 490 do 836,3 m (nejvyšší vrchol Devět skal).

Nejsevernější bod oblasti (N 49°47'17", E 15°49'21") leží u křižovatky ulic na severovýchodním okraji obce Trhová Kamenice. Nejjižnější bod (N 49°30'50", E 15°58'04") nalezneme v zákrutu říčky Oslavy, 1 km severozápadně od obce Sazomín. Nejzápadnější bod (N 49°38'50", E 15°46'17") se nachází v zákrutu silnice, 1 km severozápadně od obce Havlíčkova Borová. Nejvýchodnější bod (N 49°42'19", E 16°13'42") leží na východním okraji obce Jimramov, tedy velice blízko cyklistické naučné stezky.

Posláním chráněné krajinné oblasti je zachování harmonicky vyvážené kulturní krajiny s významným zastoupením přirozených ekosystémů. V jejím krajinném rázu, formovaném od středověké kolonizace někdejšího pomezního hvozdu, se pod zalesněnými hřbety Žďárských vrchů prolínají pole a louky s osnovou dřevinné vegetace, malebně začleněnými rybníky i venkovským osídlením s prvky horácké lidové architektury.

Významným fenoménem chráněného území je voda. Žďárské vrchy jsou pramennou oblastí na hlavní evropské rozvodnici mezi Severním a Černým mořem. Na zdejší husté síti drobných vodních toků byla od středověku vytvářena rozsáhlá rybníční soustava. K nejcennějším segmentům náleží zejména rašeliniště a další mokřadní společenstva. Typickým krajinným prvkem oblasti jsou rovněž rulové skalní útvary vytvořené na zalesněných hřbetech Žďárských vrchů a mozaika rozptýlené dřevinné vegetace s remízky a kamenicemi v zemědělsky využívané krajině.

(CHKO Žďárské vrchy – internetové stránky Správy Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy [online], 2010)

V CHKO je ochrana zvláště chráněných území zajištěna vytvořením zón odstupňované ochrany přírody.

„I. zóna zaujímá 3,22% území a má nejpřísnější ochranný režim. Zahrnuje jednak maloplošná chráněná území a ekologicky významné druhy rostlin a živočichů.

II. zóna na rozloze 29,8% území zahrnuje biokoridory kolem vodních toků, pohledově a krajinářsky hodnotná území, svažité území s liniovou a rozptýlenou zelení a lesy s přírodě blízkou druhovou skladbou, které mají vyšší mimoprodukční (ekologickou) funkci v krajině.

III. zóna na ostatním území CHKO (62%) zaujímá krajinářsky cenné segmenty, kde jsou hospodářské a ochranné zájmy vyvážené.“

IV. zóna na necelých 5% území, kde převládá hospodářský zájem, jsou větší sídla (městské aglomerace) a velké bloky zemědělské půdy.

(Nenadál 2000, s.174)

2.2.2 Geologie

Větší část území této oblasti je budována horninami svrateckého krystalinika, zvláště pak dvojslídnyými rulami, tzv. svrateckými ortorulami, které se střídají s biotitickými migmatity, svory a svorovými rulami.

Západní, jihozápadní a jižní okraj oblasti tvoří přeměněné horniny moldanubika, které jsou zastoupeny biotitickými pararulami s vložkami amfibolitů, erlanů, granulitů a krystalických vápenců (mramorů). Horniny moldanubika patří mezi nejstarší horniny Českého masivu, neboť vznikly asi před 900 až 1 000 miliony let. V části moldanubika vystupuje několik těles, tvořených žulami, syenity a diority, které jsou odolnější vůči zvětrávání a tvoří v reliéfu výrazné vyvýšeniny.

Samostatný komplex velmi starých hlubinných silně bazických hornin – ranský masiv – je složen z olivinických gaber, olivínovců a hadců, obsahujících často rudní příměs. Za intenzivního tropického zvětrávání v době předdruhohorní vznikly z těchto hornin železem poměrně bohaté sekundární rudy, které byly základem důlního a hutního podnikání.

Snížený pruh reliéfu na SZ vyplňují svrchnokřídové usazené horniny pískovce, opuky a jílovcové lupky. Vznikly asi před 90 miliony let, kdy do této oblasti proniklo svrchnokřídové moře ze severu.

(CHKO Žďárské vrchy – neoficiální internetové stránky Správy Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy [online], 2010)

Na vrcholech Českomoravské vrchoviny se v dobách největšího zalednění netvořily ledovce. Periglaciální chladné klima přesto zanechalo doklady mrazového zvětrávání. Podél puklin a podélných spár pronikala voda do hornin, kde zmrzne a zvětší svůj objem. Hornina se roztrhne a roztříští. Souvislá skála se rozpadne na velké bloky. Vzniká tak svislá skalní stěna, která se nazývá skalní srub. Zvětralina, která se pod skálou hromadí, tvoří suťovou haldu. Pokud je svah prudký, suť i balvany pohybující se ve směru sklonu tvoří balvanové proudy. Když intenzivním zvětráváním srub ustoupil, vznikla na jeho místě kryoplanační terasa. Doklady periglaciálního zvětrávání nacházíme např. na Rozštípené skále, na vrcholu Peperku, na Tisůvce nebo na Brožově skále.

(Nenadál 2000, s.6)

2.2.3 Hydrologie

Příznivé podmínky z hlediska hydrologické bilance území, dané vyššími úhrny atmosférických srážek a vysokými hodnotami součinitele odtoku, byly důvodem pro vyhlášení Žďárských vrchů za chráněnou oblast přirozené akumulace vody (vládním nařízením č. 40/1978). Chráněnou krajinnou oblastí prochází hlavní evropská rozvodnice, dělicí oblast na severozápadní část (asi 54%), odvodňovanou řekami Chrudimkou, Sázavou a Doubravou do Severního moře a jihovýchodní část (asi 46%), z níž jsou odváděny vody Svratkou a Oslavou do Černého moře.

Vedle těchto toků zde pramení řada drobnějších potoků, které vytvářejí poměrně hustou říční síť chráněného území. Její zvláštností jsou četná nevýrazná rozvodí s bifurkacemi vod do obou úmoří. Na vodních tocích oblasti, zejména v povodí Sázavy, Oslavy a Doubravy, byly od středověku budovány četné rybníky. V současné době je funkčních 187 rybníků různé velikosti, z nichž největší je Velké Dářko o rozloze 205 ha a celkovém objemu 3,56 mil. m³ vody. Dále zde byly postaveny přehradní nádrže Hamry, Strž, Staviště a Pilská.

(CHKO Žďárské vrchy – internetové stránky Správy Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy [online], 2010)

2.2.4 Lesnictví

CHKO Žďárské vrchy patří se 46% lesnatosti mezi nadprůměrně zalesněná území ČR. Náleží do přírodní lesní oblasti Českomoravská vysočina, přičemž výše položená centrální část s rozsáhlými lesními komplexy je řazena do podoblasti Žďárské vrchy. Z hlediska vegetační stupňovitosti převládá 6. smrkobukový lesní vegetační stupeň, jen okrajově nižší polohy CHKO jsou řazeny do 5. jedlobukového stupně a výjimečně na stanovištích podmáčených a rašelinných jedlových smrčín byl vylišen i 7. bukosmrkový stupeň.

V současné skladbě převážně jehličnatých porostů je smrk zastoupen 86,2%, borovice 5,5%, nepůvodní modřín a ostatní jehličnany 1,3% a jedle jen 1%. Zastoupení buku kleslo na pouhých 2%, dále zde rostou olše 2%, břízy 1,3% a ostatní listnaté dřeviny 0,7%.

(CHKO Žďárské vrchy – internetové stránky Správy Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy [online], 2010)

Smrková dřevní hmota má vysokou kvalitu a je v rámci České republiky považována za jednu z nejlepších. Nej kvalitnější jsou porosty ve vyšších nadmořských výškách. Stromy zde dosahují stáří až 140 let. Ze dřeva nejvyšší kvality jsou rezonanční výřezy používány na výrobu hudebních nástrojů.

(Brož 1994, s. 17)

2.2.5 Flora

Až do středověké kolonizace ve 13. století pokrýval území chráněné krajinné oblasti s výjimkou plošně nevýznamných segmentů skal a rašelinišť stinný, v okolí pramenišť a mokřadních sníženin močálový, pralesní hvozd. Fragmenty blízké těmto přirozeným lesním společenstvům se na některých stanovištích zachovaly až do současnosti a jsou předmětem ochrany v síti zvláště chráněných území. Díky převládajícímu minerálně chudému geologickému podloží a drsnějšímu klimatu lze chráněnou krajinnou oblast charakterizovat jako nepříliš vegetačně pestrou a floristicky poměrně chudou.

Podle seznamu zvláště chráněných cévnatých rostlin podle vyhlášky č. 395/92 sb., je 5 druhů rostoucích v chráněné krajinné oblasti řazeno mezi kriticky ohrožené, 24 druhů je silně ohroženo a 28 druhů figuruje v kategorii ohrožených.

Na odlesněných plochách byly entropické vlivy na vegetaci mnohdy limitovány danými stanovištními podmínkami. Vznikla tak přírodně blízká až přirozená nelesní společenstva, např. ekosystémy klidných a tekoucích vod, pobřežních rákosin a vysokých ostřic, rašelinných luk, pastvin a vřesovišť. Pro Žďárské vrchy jsou charakteristická především společenstva vlhkých až trvale zamokřených a rašelinných luk. Nejčastěji jsou zastoupena společenstva krátkostébelných ostřicových luk svazu *Caricion fuscae*.

Jen asi 1% rozlohy chráněné krajinné oblasti pokrývaly reliktní acidofilní bory svazu *Dicrano-Pinion*. Fragmenty těchto společenstev se ostrůvkovitě zachovaly na některých rulových skalních útvarech (např. Milovské Perničky) (CHKO Žďárské vrchy – internetové stránky Správy Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy [online], 2010)

2.2.6 Fauna

Ze zoogeografického hlediska leží CHKO Žďárské vrchy ve faunistickém obvodu a okrsku Českomoravská vrchovina, v provincii listnatých lesů, s malým podílem horských území Českého masivu. Elementy horské lesní fauny se významněji uplatňují ve vyšší a klimaticky drsnější centrální části oblasti. Ve srovnání s okolním územím je pro chráněnou krajinnou oblast charakteristické zastoupení tyrfofilních a tyrfobiontních druhů na rašeliništích. Převažuje podhorská lesní fauna hercynského původu, relativně nejlépe zachovaná ve zbytcích původních bučin.

Donedávna vyhraněná fauna rašelinišť a rašelinných luk (žlutásek borůvkový, modrásek stříbroskvrný) silně ustoupila v důsledku odvodňování.

Tekoucí vody patří převážně do pstruhového pásma, typicky vyvinuté lipanové pásmo je na řece Svratce pod Jimramovem. Čisté potoky a říčky obývá mihule potoční (*Lampetra planeri*).

Významné druhy živočichů:

Savci: ježek západní (*Erinaceus europaeus*), hraboš mokřadní (*Microtus agrestis*), rejsek horský (*Sorex alpinus*), netopýr severní (*Eptesicus nilssonii*).

Ptáci: kulíšek nejmenší (*Glaucidium passerinum*), sýc rousný (*Aegolius funereus*), lejsek malý (*Ficedula parva*), datel černý (*Dryocopus martius*), ořešník kropenatý (*Nucifraga caryocacates*), hýl rudý (*Carpodacus erythrinus*), čččetka zimní (*Carduelis flammea*), skorec vodní (*Cinclus cinclus*), čáp černý (*Ciconia nigra*).

Obojživelníci: mlok skvrnitý (*Salamandra salamandra*), ještěrka živorodá (*Zootoca vivipara*), slepýš křehký (*Anguis fragilis*), zmije obecná (*Vipera berus*).

Hmyz: okáč černohnědý *Erebia ligea*, okáč stříbroskvřinný *Coenonympha tullia*, modrásek bahenní (*Maculinea nausithous*), modrásek očkovaný (*Maculinea teleius*), modrásek stříbroskvřinný (*Vacciniina optilete*), batolec duhový (*Apatura iris*), bělopásek topolový (*Limnitis populi*).

Cennými biotopy z hlediska výskytu živočišstva jsou i vlhké rašelinné louky, lada s rozptýlenou dřevinnou vegetací a vřesovištními formacemi, dále pak vodní biotopy s břehovými porosty a na ně navazující mokřady. V těchto zachovalých fragmentech přirozených a přírodě blízkých společenstev žije řada ohrožených druhů živočichů. Velkou vypovídací schopnost o stavu biotopů má zejména výskyt některých skupin bezobratlých (*Avertebrata*), například pavoukoců, brouků, motýlů, mravenců nebo vážek. Z hlediska myslivosti je vedle běžných druhů zvěře významný výskyt původní populace jelena evropského (*Cervus elaphus*) v chovné jelení oblasti Žďárské vrchy.

(CHKO Žďárské vrchy – internetové stránky Správy Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy [online], 2010)

2.2.7 Klimatické poměry

Klimaticky patří Žďárské vrchy k chladnějším, vlhčím a značně větrným oblastem. Průměrná roční teplota se pohybuje mezi 6,8°C v nejnižších a 5°C v nejvyšších polohách.

(CHKO Žďárské vrchy – internetové stránky Správy Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy [online], 2010)

Nejchladnějším měsícem je leden. Dlouhodobý průměr lednových teplot je v nejvyšší části území -5°C. Průměrné lednové teploty jsou v oblasti Žďárských vrchů o 1,2 – 1,4°C nižší než ve stejných nadmořských výškách v jiných částech České republiky. Nejteplejším měsícem je červenec. V nižších polohách je jeho průměrná teplota 15,5 – 16,6°C, v centrální části, v nadmořských výškách kolem 800 m lze předpokládat průměrnou červencovou teplotu kolem 14,3°C.

(CHKO Žďárské vrchy – neoficiální internetové stránky Správy Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy [online], 2010)

Vegetační období trvá cca 200 dnů. Průměrný roční úhrn srážek se obvykle pohybuje v intervalu 650-875 mm, přičemž v polohách nad 800 m n. m. dosahuje 1100 mm. Ve vyšších polohách stoupá podíl horizontálních srážek a v inverzních situacích v zimním období se tvoří námraza poškozující lesní porosty. Sněhová pokrývka leží v CHKO v průměru od začátku listopadu do začátku dubna. Dosahuje obvykle do 35cm a ve vrcholových partiích Žďárských vrchů může výjimečně přesáhnout i 100 cm.

(CHKO Žďárské vrchy – internetové stránky Správy Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy [online], 2010)

2.2.8 Kulturní památky v Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy

Zámeček ve Svobodných hamrech

- byl postavený na místě bývalé tvrze v 17.století. Zámeček poskytl předlohu pro povídku K.V. Raise „Špačci“ a ve druhé polovině 19. století proslul četnými návštěvami vlastenců (F. Palacký, F. Rieger, F.A. Zach aj.).

Hamr ve Svobodných hamrech

- bylo původně zařízení na výrobu železa z místních železných rud využívané od poloviny 15. století do třetí čtvrtiny 17. století. Hamrem se v té době nazýval celý soubor zařízení včetně pece dýmačky, kůjnicích a kovacích hamrů, uhelného hospodářství a hospody. Do seznamu nemovitých kulturních památek byly zbytky hamru zapsány v 60. letech 20. století.

Židovský hřbitov v Dřevíkově

- byl založen v polovině 18. století, po roce 1876 rozšířen, pohřbívalo se zde až do první třetiny 20. století, do roku 1985 zde stál jeden z posledních dřevěných náhrobků v českých zemích (pocházel z období 1. světové války). V 70. letech 20. století byl hřbitov restaurován a v bývalé márnici byly upevněny fragmenty poškozených barokních náhrobních kamenů.

Soubor lidových a technických staveb Vysočina na Veselém kopci

- je seskupení roubených domů z 18. a 19. století, které připomíná tradiční vesnickou zástavbu zdejší krajiny. Některá stavení jsou původní, některá byla dovezena z dalších

oblastí Českomoravské vrchoviny. Interiéry roubenek dokládají způsob života řemeslníků a rolníků žijících v této oblasti.

Památková rezervace Betlém

- je unikátní zástavbou roubených a zděných domů z 18. a 19. století ve středu města, z nichž některé jsou původní, některé dovezené. Památkovou rezervací lidové architektury byl Betlém vyhlášen v roce 1995.

Vesnická památková rezervace Křižánky

- řeka Svratka rozděluje Křižánky na dvě části – českou a moravskou. Dříve vznikly pravděpodobně České Křižánky a postupně se rozšířily i na moravskou stranu. Do dnešního dne si osada zachovala svůj horský ráz. Počtem 45 kulturních památek je největší vesnickou památkovou rezervací v kraji Vysočina. Její roubená stavení a zemědělské usedlosti bohatších sedláků jsou typickými stavbami Horácka a některé z nich jsou také zapsány do Ústředního seznamu kulturních památek. Od roku 1995 je část území obce prohlášena vesnickou památkovou rezervací.

Vesnická památková rezervace Krátká

- dochoval se zde jeden z nejhodnotnějších celků lidové architektury. Najdeme zde roubené i zděné domy, které odrážejí sociální i hospodářské postavení prvních majitelů. Protože se již vesnice nadále nerozšiřuje, není její území narušeno novou zástavbou. Pro své historické hodnoty byla 24. května 1995 prohlášena vesnickou památkovou rezervací.

Zřícenina hradu Skály

- nazývaného také Štarkov, Starkov či Stařechovice, stojí na vysokém skalnatém návrší (679 m) nad pravým břehem říčky Fryšávky západně od Jimramova. Hrad pochází snad ze 13. století a je připomínán r. 1440, kdy byl rozbořen jako sídlo loupeživého rytíře. Zachovány jsou zbytky okrouhlé věže, hradních zdí a nádvoří, zčásti zachován je i hradní příkop. V poslední době zde byl prováděn archeologický výzkum a fixace zříceniny. Zřícenina je součástí rulového skalního útvaru, který byl v roce 1980 vyhlášen přírodní památkou.

Tírna lnu v Novém Jimramově

- byla vybudována na pravém břehu Fryšávky. Jedná se o ojediněle zachovalý objekt s válcovitou přístavbou. Nemá však dochované vnitřní vybavení. Zajímavostí je, že v nedalekých Pasekách byl v roce 1835 vynalezen stroj na tření lnu.

Zámek v Jimramově

- vznikl na místě bývalé renesanční tvrze, kterou v letech 1588-1596 vybuřoval Pavel Katarin z Kataru. V roce 1948 byl zámek zkonfiskován a "zmodernizován". V roce 1991 získal rod Belcrediů zámek v restituci.

Městská památková zóna Jimramov

- byla vyhlášena v roce 1991. Jimramov vznikl na soutoku Svratky a Fryšávky pravděpodobně již ve 13. století. Jeho zakladatelem byl zřejmě Jimram z Medlova, po kterém dostalo městečko také své jméno. V Jimramově se narodila řada významných osobností. Příkladem mohou být bratři Mrštíkovi a evangelický farář a spisovatele Jana Karafiáta, autor knížky pro děti Broučci.

Brdíčkův mlýn

- se nachází v části obce Nové Hamry zvané Šlakhamry. Jedná se o původní starý hamr. Dnes představuje technické muzeum.

Zámek a bývalý klášter ve Žďáru nad Sázavou

- bývalý klášter Studnice Blahoslavené Panny Marie je původně gotický, barokně (mimo jiné také za účasti Jana Blažeje Santiniho-Aichela) upravený areál. Klášter, který ve středověku i barokním období patřil k významným cisterciáckým klášterům, byl založen v roce 1252 a zrušen po roce 1784. Budova prelatury poté sloužila jako zámek.

Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého ve Žďáru nad Sázavou

- nacházející se na Zelené hoře patří mezi nejvýznamnější stavby barokního stavitele Jana Santiniho. Roku 1994 byl zařazen do seznamu světových kulturních a přírodních památek UNESCO jako první solitérní stavba v českých zemích.

Městská památková zóna v Novém Městě na Moravě

- kterou tvoří zachovalé historické jádro doplňuje bohatá sochařská výzdoba ulic a náměstí od místních rodáků Jana Štursy a Vincence Makovského. Mezi nejvýznamnější památky patří katolický kostel sv. Kunhuty, budova staré radnice a zámek.

Zámek v Novém Městě na Moravě

- byl zbudován za vlády Pernštejnů v polovině 16. století. Jeho dnešní podoba je z roku 1874, kdy byl upraven v novorenesančním stylu. V zámku dnes sídlí Horácká galerie

2.2.9 Legislativa

Chráněná krajinná oblast Žďárské vrchy byla zřízena 25. května 1970 výnosem Ministerstva kultury České socialistické republiky č.j. 8908/70 na území okresů Havlíčkův Brod, Chrudim, Svitavy (Východočeský kraj) a okresu Žďár nad Sázavou (Jihomoravský kraj). Výnos vymezuje základní podmínky ochrany tohoto cenného území a slovně definuje průběh hranice CHKO.

„Posláním oblasti je ochrana krajiny, jejího vzhledu a jejích typických znaků, aby tyto hodnoty vytvářely vyvážené životní prostředí: k typickým znakům krajiny náleží zejména její povrchové utváření včetně vodních toků a ploch, rozvržení a využití lesního a zemědělského půdního fondu, její vegetační kryt a volně žijící živočišstvo, sídlištní struktura oblasti, urbanistická skladba sídlišť, místní zástavba lidového rázu i monumentální nebo dominantní díla.“

(CHKO Žďárské vrchy – internetové stránky Správy Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy [online], 2010)

2.3 Maloplošná chráněná území v CHKO Žďárské vrchy, památné stromy a územní soustava Natura 2000

2.3.1 Maloplošná chráněná území v CHKO Žďárské vrchy

Mezi velkoplošná území patří podle legislativy národní parky a chráněné krajinné oblasti. Chráněná krajinná území jsou rozdělena do čtyř zón ochrany přírody, od nejpřísnější chráněné I. zóny až po IV. zónu.

Mezi maloplošná chráněná území počítáme národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památky a přírodní památky.

V CHKO Žďárské vrchy se vyskytuje 49 maloplošných chráněných území. Mezi tyto řadíme čtyři národní přírodní rezervace, devět přírodních rezervací a třicet šest přírodních památek. Přehled těchto území je uveden v tabulce 2.3.1 (1).

Tabulka č. 2.3.1 (1)

Národní rezervace	přírodní	Přírodní rezervace	Přírodní památka
Dářko		Branty	Bahna
Radostínské rašeliniště		Čtyři palice	Bílá skála
Ransko		Damašek	Brožova skála
Žákova hora		Olšina u Skleného	Černá skála
		Pod Kamenným vrchem	Devět skal
		Ranská jezírka	Díly u Lhotky
		Řeka	Drátenická skála
		Štíří důl	Les na dolíku
		Volákův kopec	Lisovská skála
			Louky u Černého lesa
			Louky v Jeníkově
			Malinská skála
			Milovské Perničky

		Mlýnský potok a Uhlířky
		Mlýnský rybník a rybník Rohlík
		Na skále
		Návesník
		Pasecká skála
		Peperek
		Pernovka
		Prosička
		Ratajské rybníky
		Rozštípená skála
		Rybenské Perničky
		Sklenské louky
		Suché kopce
		Světnovské údolí
		Štarkov
		Tisůvka
		U Bezděkova
		U Tučkovy hájenky
		Utopenec
		Vlčí kámen
		Zadní rybník
		Zkamenělý zámek
		Zlámanec

2.3.2 Památné stromy

„Podle § 46, odst. 1, zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny je možno mimořádně významné stromy, jejich skupiny a stromořadí vyhlásit rozhodnutím orgánu ochrany přírody za "památné stromy".

Za památné stromy, jejich skupiny nebo stromořadí je možno prohlásit dřeviny vynikající svým vzrůstem, věkem, významné krajinné dominanty, zvláště cenné introdukované dřeviny a v neposlední řadě dřeviny historicky cenné, které jsou památníky historie, připomínají historické události nebo jsou s nimi spojeny různé pověsti a báje.“

(Památné stromy– internetové stránky PhDr. Marie Hruškové [online], 2010)

Podle údajů Českého svazu ochránců přírody se na území Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy nachází 44 památných stromů (5 alejí, 3 skupiny stromů a 36 jednotlivých stromů). Ve všech případech se jedná o listnaté dřeviny.

Níže jsem uvedl památné stromy, které se nachází na trase cyklistické naučné stezky.

Zkratky: O – obvod kmene, V – výška, S – stáří

1. Lípa velkolistá, k.ú. Blatiny, p.č. 206, v obci u č. 17, O: 655 cm, V: 26 m, S: 340 let.
2. Lípa malolistá, k. ú. Březiny u Poličky, p. č. 202, u silnice v obci, Luňáčková lípa, O: 602 cm, V: 30 m, S: asi 300 let.
3. Lípa malolistá, k. ú. Březiny u Poličky, p. č. 973, u silnice za obcí; Drašarova lípa - vůdce selské rebelie z románu K. Světlé, O: 436 cm, V: 26 m, S: 230 let.
4. Lípy velkolisté - 2 ks, k. ú. Daňkovice, p. č. 2/1, u objektů ZD, O: 598 a 363 cm, V: 34 a 26 m, S: asi 300 a 200 let.
5. Lípa velkolistá, k. ú. Jimramovské Pavlovice, p. č. 275/5, v obci u bývalého lihovaru, O: 640 cm, V: 24 m, S: 330 let.
6. Lípa malolistá, k. ú. Kuklík, p. č. 64/1, v obci u č. 10, O: 557 cm, V: 28 m, S: 300 let.
7. Lípa velkolistá, k. ú. Kuklík, p. č. 890, místní část Chobotský dvůr, O: 820 cm, V: 26 m, S: přes 450 let.
8. Javor klen, k. ú. Odranec, p.č. 209/2, v obci u č. 24, O: 525 cm, V: 28 m, S: 280 let.
9. Lípa velkolistá, k. ú. Telecí, p. č. 59/1, v obci, Lukasova tzv. Zpívající lípa - nejmohutnější strom v CHKO, O: 1160 cm, V: 26 m, S: přes 600 let.

10. Dub letní, k. ú. Telecí, p. č. 1288/2, v obci, Pajkrův dub, O: 545 cm, V: 25 m, S: přes 300 let.

11. Javor klen, k. ú. Vříšť; p. č. 231, v obci u č. 1, O: 470 cm, V: 32 m, S: 250 let.

2.3.3 Územní soustava Natura 2000

V květnu roku 1992 státy Evropské unie přijaly zákon určený k ochraně nejvážněji ohrožených lokalit a druhů napříč Evropou. Tento zákon nazvaný „směrnice o stanovištích“ je doplněn o tzv. „směrnici o ptácích“. Hlavním cílem obou těchto směrnic je vytvoření systému stanovišť nazvané Natura 2000. Směrnice o ptácích zahrnuje ustanovení o „ptačích oblastech“ (angl. originál - Special Protection Areas (SPAs)). Podobně směrnice o stanovištích zahrnuje ustanovení o „chráněných oblastech“ (angl. originál - Special Areas of Conservation (SACs)), které jsou určeny pro ostatní druhy a stanoviště. Dohromady SPAs a SACs vytvářejí soustavu Natura 2000. Všechny členské státy Evropské unie se podílí na tvorbě systému stanovišť v celoevropském společenství.

(Natura 2000– oficiální stránka celoevropské sítě Natura 2000 [online], 2010)

Na území Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy řadíme do soustavy Natura 2000 tyto chráněné organismy v těchto lokalitách:

rostliny nižší

- Šikoušek zelený (*Buxbaumia viridis*) - PR Štíří důl
- Srpnatka fermežová (*Hamatocaulis vernicous*) - PR Řeka, PP Louky u Černého lesa, PP Ratajské rybníky, PP Zlámanec

rostliny vyšší

- Hořeček mnohotvarý český (*Gentianella praecox subsp. Bohemica*)
- PR Štíří důl, Radostínská stráň
- Puchýřka útlá (*Coleanthus subtilis*) - Malé Dářko, Velké Dářko, Nový rybník, PP Pod Kamenným vrchem, Stříbrný rybník, horní Sázava, rybníky u Nového Veselí, horní oslava

bezobratlí

- Modrásek bahenní (*Maculinea nausithous*) - PP Ratajské rybníky, PP U Tučkovi hájenky
- Modrásek očkovaný (*Maculinea telejus*) - PP Ratajské rybníky
- Vážka žltoskvrnná (*Leucerrhinia pectoralis*) - NPR Radostínské rašeliniště, Babín

ryby

- Mihule potoční (*Lamptera planeri*) – Chrudimka (úsek Filipov - nádrž Hamry)
- Vranka obecná (*Cottus gobio*) – Staviště (úsek Lhotka - nádrž Staviště)

obojživelníci

- Čolek velký (*Triturus cristatus*) - Křižný rybník
- Kuňka ohnivá (*Bombina bombina*) - Veselská soustava, Soustava Rejznarka - Mikšovec – Dívka

savci

- Vrápenec malý (*Rhinolophus hipposideros*) - Borová u Poličky
- Netopýr brvitý (*Myotis emerginatus*) - Zámek Žďár

2.4 Stávající cyklotrasy a cyklostezky

2.4.1 Cyklotrasy a cyklostezky v kraji Vysočina

Na základě komunikace s Krajským úřadem kraje Vysočina, konkrétně s paní Ing. Zdeňkou Kasalovou z odboru regionálního rozvoje, oddělení strategického plánování, se mi podařilo zjistit informace týkající se momentálního stavu cyklostezek vytvořených v kraji Vysočina. Jejich kilometráž je uvedena v tabulce 2.4.1 (2). V tabulce je uvedena cyklostezka Ždírec nad Doubravou – Benátky, která byla čerstvě dostavěna a zatím nejsou známy údaje týkající se délky. Dále se mi podařilo zjistit, že na Vysočině zatím převažují cyklostezky, které řeší dopravní obslužnost a bezpečnost cyklistů přímo ve městech a obcích. To se má ale změnit realizací cyklostezky Jihlava - Třebíč - Raabs.

Vysočina rovněž nemá zpracován žádný generel či plán rozvoje cyklostezek, popř. cyklistické dopravy. Prioritou Vysočiny jsou silnice, takže generel by ani cyklodopravu neřešil nebo by se o ní jen okrajově zmínil.

Tabulka č. 2.4.1 (2)

Cyklostezka	Délka	Cyklostezka	Délka
Havlíčkův Brod	1800 m	Telč	2720 m
Horní Krupá - Dolní Krupá	1200 m	Třebíč	3600 m

Jihlava	8331 m	Velká Bíteš	389 m
Krucemburk	3200 m	Velké Meziříčí	796 m
Nové Město na Moravě	739 m	Žďár nad Sázavou	13500 m
Pelhřimov	207 m	Žďírec nad Doubravou	2800 m
Pikárec - Moravec	620 m	Žďírec nad Doubravou -Benátky	-

Podle informací udávaných na webových stránkách Národní strategie rozvoje cyklistické dopravy České republiky se v kraji Vysočina zvýšila hustota cyklotras a cyklostezek od roku 2002, kdy činila méně než 12 km na 100 km², na méně než 37 km na 100 km² v roce 2008. Tento fakt však nemění nic na tom, že spolu s Ústeckým krajem je tato hustota nejnižší v České republice.

(Cyklostrategie – internetové stránky Národní strategie rozvoje cyklistické dopravy [online], 2010)

Podařilo se mi také navázat spolupráci s panem Mgr. Karlem Markvartem z Rady značení Klubu českých turistů, který mi poskytl údaje o cyklotrasách, které spravuje Klub českých turistů na území kraje Vysočina. V následující tabulce uvádím okresy kraje Vysočina s celkovým počtem kilometrů značených cyklotras. Do kilometráže jsou započítány i počty kilometrů tras, které nejsou spravovány Klubem českých turistů.

Tabulka č. 2.4.1 (3)

Název okresu	Počet kilometrů značených tras
Havlíčkův Brod	381 km
Jihlava	466 km
Pelhřimov	397 km
Třebíč	559 km
Žďár nad Sázavou	586 km

2.4.2 Cyklotrasy na území CHKO Žďárské vrchy

Na území Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy se nachází cyklotrasy, které má pod svou správou Klub českých turistů. Pan Mgr. Karel Markvart z Rady značení Klubu

českých turistů mi také ochotně dodal další údaje, ze kterých jsem vybral ty, jenž se týkají CHKO Žďárské vrchy. Dále mi poskytl data o čtyřech cyklotrasách, které nespádají pod správu Klubu českých turistů, ale v oblasti CHKO se nacházejí a Klub českých turistů je má ve své evidenci. V následující tabulce uvádím seznam cyklotras, jejich kilometrůž, místa začátku a konce a body na trase. Ty, jež jsou označeny hvězdičkou, nespravuje Klub českých turistů.

Tabulka č. 2.4.2 (4)

Název cyklotrasy (číslo)	Body na cyklotrase	Délka cyklotrasy na území CHKO Žďárské vrchy
č. 1	Herálec - Kadov - Lísek	23 km
č. 16	Hlinsko - Vojnův Městec - Vepřová	21 km
č. 19	Lísek – Nové Město na Moravě; Mělkovice - Žďár n. S. - Rosička	23 km
č. 103	Kadov – Nové Město na Moravě	14 km
č. 104	Jimramov – Kadov	14 km
č. 4122	Havl. Borová - Staré Ransko - Krucemburk – Rychtářka	13 km
č. 4156	Havl. Borová - Vepřová – Sázava	13 km
č. 4337*	Brušovec – Plaňkovka	9 km
č. 4338*	Sněžné - Kučerův Mlýn	11 km
č. 4339*	Jimramov – Kutiny	7 km
č. 4340	Krátká – Milovy	6 km
č. 4341	Sněžné Roviny – Koníkov	5 km
č. 4342	Odranec – Míchov	4 km
č. 4343	Dolní Líšná – Věcov	2 km
č. 4344	U Kolonie Marie – Jimramov	6 km
č. 4346*	Fryšava - Marusův kopec	3 km
č. 5061	Žďár nad Sázavou – Vepřová	15 km
č. 5127	Radostín - Krucemburk	8 km

2.5 Naučné stezky

Správa CHKO Žďárské vrchy se stará o čtyři respektive pět naučných stezek. Jedná se o Naučnou stezku Babín, Naučnou stezku Žákova hora – Tisůvka, Naučnou stezku Dářko, Naučnou stezku Krajem Chrudimky a od roku 2009 i o informační centrum naučné stezky v obci Krátká. V CHKO Žďárské vrchy se vyskytují rovněž naučné stezky, které jsou financovány a spravovány jinými správami celky než Správou CHKO Žďárské vrchy. Mezi ně patří Naučná stezka Metodka a Naučná stezka Borovice Lánská.

2.5.1 Naučná stezka Babín

Vede od terénní stanice Babín za Budčí, kolem Matějovského rybníka, zčásti po značené turistické značce. Popisuje život v prostředí v blízkosti rybníků. Hovoří se zde o březním porostu a hospodaření na rybnících. Před nedávnem prošla rekonstrukcí mobiliáře. Na této naučné stezce jsou určité rezervy v obsahu informací, je to dáno jejím stářím a to přes dvacet let. Tato stezka je dlouhá 4 km.

Zde uvádím jednotlivé zastávky této naučné stezky:

1. CHKO Žďárské vrchy, 2. Lesy, 3. Rašeliniště, 4. Voda, 5. EVL Babínský rybník, 6. CHKO Žďárské vrchy.

2.5.2 Naučná stezka Žákova hora – Tisůvka

Tato stezka je, co se týče mobiliáře i obsahu zastávek, aktuální. Rámec informací je širší z pohledu historicko-vlastivědně-ochranářského. Nenalezneme zde informace pouze o ochraně přírody, ale fakta komplexnějšího rázu.

Okruh Tisůvka:

1. Naučná stezka ochrany přírody, 2. Lesy a lesní hospodářství, 3. Svahy a sutě, 4. Tisůvka - Čertův kámen, 5. Ptactvo jehličnatých lesů.

Okruh Žákova Hora:

1. Jelení zvěř, 2. Řeka Svratka, 3. Geodetický bod číslo 431, 4. Dřevěné uhlí, 5. Prales Žákova hora, 6. U sražené vody, 7. Obec Cikháj.

2.5.3 Naučná stezka Dářko

Tato naučná stezka vychází z Karlova (jako startovní bod slouží brána bývalé jelení obory) a prochází Radostínským rašeliništěm. Stezka protíná národní přírodní rezervaci, je tedy v tomto ohledu unikátní. Díky ní se návštěvník dostane do bezprostřední blízkosti

rašeliniště, poté kopíruje Národní přírodní rezervaci Dářko a končí na hrázi rybníka Velké Dářko. Stezka je, co se týče mobiliáře v pořádku, obsah je ale zastaralý. Připravuje se inovace na základě rozhodnutí příslušných orgánů Evropské unie o spojení Národní přírodní rezervace Radostínského rašeliniště a Národní přírodní rezervace Dářko v jeden celek a jejich následné vyhlášení evropsky významnou lokalitou.

Délka naučné stezky je 9 km.

Zastávky s naučnými cedulemi jsou:

1. Rybník Velké Dářko, 2. Ptactvo rybníka a okolních lesů, 3. Vodohospodářský význam oblasti, 4. Tajga Žďárských vrchů, 5. Význam rašelinišť, 6. Národní přírodní rezervace Radostínského rašeliniště, 7. Živočišné rašeliniště, 8. Zemědělské hospodářství, 9. Obec Radostín, 10. Geologická stavba území, 11. Národní přírodní rezervace Dářko, 12. Lesní hospodářství, 13. Klidová oblast zvěře „Padrtiny“, 14. Chráněná krajinná oblast Žďárské vrchy, 15. Rekreace na Dářku.

V Národní přírodní rezervaci se můžeme setkat s reliktními organismy. Mezi jeden z nich patří borovice bažinná. Borovici se také krajově v jižních Čechách říká „blatka“ podle rozlehlých blat, kde se dříve těžila rašelina „borkováním“. Píchalý se cihly, které se pak sušené používaly k otopu nebo podestýlce. Stopy po borkování u Velkého Dářka jsou patrné na prohlubních, které druhotně zarůstají. V roce 1857 se zde dobylo na 8,5 milionu rašelinných cihel (borků). Dnes je v celé CHKO těžba rašeliny jako závažný zásah do ekologické stability krajiny devastující přírodní prostředí zakázána.

(Nenadál 2000, s.16)

2.5.4 Naučná stezka Krajem Chrudimky

Tato vlastivědná stezka má délku 82 km a překonává výškový rozdíl 390 metrů.

CHKO Žďárské vrchy spravuje pouze jednu třetinu tedy asi 15 km. Správa probíhá v úseku od pramene řeky u Filipova až po místo u Trhové Kamenice, kde Chrudimka opouští CHKO Žďárské vrchy a vtéká do CHKO Železné hory. Tato stezka vede až do Chrudimi. Podél stezky je instalováno 37 informačních tabulí. 14 zastávek se nachází v CHKO Žďárské vrchy.

Zastávky v CHKO Žďárské vrchy:

1. Filipovský pramen Chrudimky, 2. Střed obce Kameničky, 3. Vojtěchův kopec, 4. Kameničky při vstupu do luk, 5. Luční niva Lány, 6. Hamerská vodní nádrž, 7.

Svatojánské Lázně, 8. Město Hlinsko v Č., 9. Kavánova krajina, 10. Králova pila, 11. Veselý Kopec, 12. Dřevíkovská náves, 13. Svobodné Hamry, 14. Trhovokamenické rybníky.

2.5.5 Naučná stezka v obci Krátká

Tuto naučnou stezku nalezneme přímo ve vesnické památkové rezervaci Krátká, která leží mezi obcemi Kadov a Sněžné. Na přípravě této naučné stezky se podíleli pracovníci Správy CHKO Žďárské vrchy spolu s Horáckým muzeem v Novém Městě na Moravě a Českým svazem ochránců přírody. Informační panely tu nejsou k dispozici stále. Vzhledem ke klimatickým podmínkám, které v Krátké panují, se organizátoři rozhodli pro jejich instalaci jen od června do září. Vytvořeno bylo celkem šestnáct panelů na patnácti zastaveních. Jeden centrální panel se souhrnnými informacemi stojí u domu číslo dvanáct. Naučná stezka je věnována hlavně rodičům s dětmi a školní mládeži. Z tohoto důvodu jsou tabule pouze 150 cm vysoké a tedy dobře přístupné i dětskému návštěvníkovi.

Zastavení naučné stezky Krátká:

1. Požární zbrojnice, 2. Pazderna, 3. tradiční stavební postupy, 4. Květnatá louka, 5. Tradiční sad, 6. Sklep, 7. Stodola, 8. Kaplička, 9. Zemědělská usedlost, soliterní stromy, 10. Stavení venkovského řemeslníka, předzahrádka, 11. Vznik obce, pečeť, 12. Dvůr, maloroľnické hospodaření, 13. Tradiční vytápění, uspořádání topenišť, 14. Vodní plocha, 15. Haltýř.

2.5.6 Naučná stezka Metodka

Tato stezka svůj název obdržela od stejnojmenného kopce nad Koníkovem. Je 3,5 km dlouhá a vybavena je patnácti zastaveními. Ta se týkají historie obcí Koníkova, Odrance, Věcova a Roženeckých Pasek, přírodních zajímavostí a partyzánské činnosti na Koníkově a Odranci za druhé světové války. Po celé trase jsou nainstalovány lavičky, stezku doplňují navíc dvě odpočívadla. Její zbudování financovala obec Věcov s přispěním mikroregionu Novoměstsko.

Metodka se nachází v nadmořské výšce 788 metrů nad mořem. Je z ní výhled do údolí směrem k Jimramovu. Nejkrásnější pohled z ní je severovýchodním směrem. Za dobré viditelnosti lze spatřit Kralický Sněžník, Praděd i Orlické hory.

Jednotlivá zastavení:

1. Vítejte v Koníkově/ Odbojová partyzánská činnost, 2. Lidová architektura a roubená stavení, 3. Lesy na Novoměstku/ Ptáci lesů, 4. Plazi a obojživelníci, 5. Rostliny vlhkých a rašeliných luk, 6. Studánky a haltýře, 7. Vítejte v Odranci/ Pomník partyzána, 8. Zemědělství a proměny krajiny, 9. Voda v krajině, 10. Obec Věcov, 11. Lidová architektura a zděná stavení/ Poslední boj partyzánky, 12. O vzniku naučné stezky, 13. Ptáci zemědělské krajiny, 14. Roženecké Paseky, 15. Tragédie z roku 1965/ Kamenice.

2.5.7 Naučná stezka Borovice Lánská

Tuto naučnou stezku zbudovala společnost Lesy České republiky konkrétně Lesní správa Nové Město na Moravě. Jednou z činností podporujících rekreační funkci lesa je právě vytváření lesních naučných stezek. Lesy ČR naučné stezky budují ve vlastní režii nebo ve spolupráci s místními úřady či ekologickými organizacemi a pečují o jejich údržbu. Tato naučná stezka se nachází jihovýchodně od osady Krejcar napravo od státní silnice na Svratku. Je 4,4 km dlouhá a její téma je Krejcarský les a pěstování Borovice Lánské.

3. Praktická část

3.1 Způsob tvorby cyklistické naučné stezky v CHKO Žďárské vrchy

CHKO Žďárské vrchy byla vybrána pro vytvoření projektu cyklistické naučné stezky z hlediska absence tohoto typu naučné stezky v této oblasti. V CHKO se nachází naučné stezky, jak je patrné z předchozí kapitoly, ale žádná z nich není určena výhradně pro cyklisty. Naučná stezka Metodka je určena jak pro pěší tak pro cyklisty, ale její délka 3,5 km zdaleka neodpovídá možnosti cyklistického vyžití se návštěvníků toužících po sportovním výkonu. Naopak Naučná stezka Krajem Chrudimky, kterou je také možná absolvovat na kole je dlouhá 82 km, což je na jednodenní výlet opravdu hodně. S přihlédnutím k faktu, že obsahuje 37 zastavení, je velice nepravděpodobné, že by ji návštěvník s průměrnou úrovní fyzické kondice byl schopen projet v jediném dni. Navíc tato stezka není koncipována jako okružní, tudíž zde podle mého názoru vystupuje do popředí další nevýhoda a tou je transport osob z cílového místa s přihlédnutím k nepříliš skladnému vybavení v podobě jízdního kola. Z tohoto důvodu, si myslím, že bude mnou vypracovaná cyklistická naučná stezka vyplňovat určitou mezeru v nabídce.

Trasa mnou navrhované cyklistické naučné stezky se nachází u východní hranice Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy konkrétněji v Mikroregionu Novoměstsko. Její část probíhá přímo po východní hranici CHKO Žďárské vrchy. Tato část se nachází mezi obcí Lačnov a místem s názvem U kolonie Marie. Návrh počítá i se dvěma možnými variantami trasy. Obě varianty jsou kratší a spojují místa na okružní trase. Určitou výhodou je z mého pohledu poměrně kvalitní síť cyklotras v této oblasti. Trasa i její varianty jsou mnohdy vedeny po těchto cyklotrasách, což velkou měrou přispívá k lepší orientaci v terénu.

Tato oblast CHKO Žďárských vrchů nabízí také nezanedbatelné množství přírodních a kulturních zajímavostí, což bylo při výběru navrhované trasy jedním z hlavních kritérií. Na návrh pana Ing. Josefa Havelky je trasa vedená v oblasti s menší zalesněnou plochou, než je tomu například ve střední části CHKO. Tento fakt lze ocenit hlavně z hlediska dalekých výhledů do krajiny a tím pádem i k možnosti většího prožitku návštěvníků a lepší představě o místních krajinných poměrech.

Při prvotním výběru trasy cyklistické naučné stezky jsem využíval turistické mapy z Edice Klubu českých turistů – Žďárské vrchy (Žďárské vrchy, 1998) s měřítkem

1: 50 000. Následně jsem se setkal s místním rodákem a studentem Fakulty tělesné výchovy a sportu Lubošem Gávelem, který mi poskytl užitečné rady a informace. Jeho pomoci jsem využil hlavně z důvodu jeho aktivit v oblasti turistiky a cykloturistiky. Jako aktivní cykloturista, který projel na kole velkou část území CHKO mi navrhl možná turisticky atraktivní místa a možnost cyklistického propojení těchto bodů. Tento krok mi pomohl v detailnějším prozkoumání oblasti.

Dalším z kroků mé práce byla konzultace návrhu s pracovníkem Správy CHKO Žďárské vrchy panem Ing. Josefem Havelkou. Po setkání a rozhovoru mi pan Havelka poskytl k nahlédnutí možný návrh průběhu trasy cyklistické naučné trasy.

Následovala samotná rekognoskace terénu. Trasu a její varianty jsem projel několikrát a všechny v obou směrech jejich průběhu. Již v tomto bodě jsem využil vybraných jedinců a trasu a nimi absolvoval. Toto opatření mělo napomoci lepší představě o náročnosti dané trasy. Poté proběhlo zhodnocení a mírné úpravy ve vedení trasy.

Po vytvoření trasy, zaznamenání GPS souřadnic a jejich zanesení do mapy přišla na řadu otázka umístění informačních tabulí. Tuto jsem následně konzultoval opět s panem Ing. Havelkou.

Po zpracování znění jednotlivých informačních tabulí jsem vytvořil návrh informační brožury, která je součástí přílohy této diplomové práce. Při jejich zpracovávání je důraz kladen na to, aby obsahovaly veškeré informace z informačních tabulí. Je tak učiněno hlavně z důvodu nejisté budoucnosti vytvoření vlastních informačních tabulí a to z hlediska jejich financování.

3.2 Volba místa pro vybudování cyklistické naučné stezky

Po předběžné analýze oblasti Žďárských vrchů a prvním nahlédnutím do mapy jsem měl vytipovaná určitá turisticky atraktivní místa, přes která by bylo možné cyklistickou naučnou stezku vést. Moje návrhy jsem konzultoval s Lubošem Gávelem a ten mi následně poradil jejich možné propojení cyklistickou trasou na základě vlastní zkušenosti s cykloturistikou v této oblasti. V naší diskuzi jsme neopomenuli ani místa na trase, ve kterých se nachází ubytovací a stravovací zařízení, aby tak návštěvník mohl na trasu vyrazet z bezprostřední blízkosti stezky. V návrzích se v podstatě jednalo o stejné body, které vytvořená stezka obsahuje. Navíc zde byly lokality jako obec Svratka, Krásné, Zubří,

Kadov, Fryšava, Tři Studně, Vlachovice, Nové Město na Moravě, Maršovice. Tato místa se nacházejí na severu a severovýchodě od Nového Města na Moravě. Dalším z návrhů byla oblast nacházející se severně a západně od Žďáru nad Sázavou. Uvádím konkrétní místa: Hamry, Rozštípená skála, Pílská vodní nádrž, Polnička, Račín, Velké Dářko, Rybník Řeka, Vojnův Městec, Žákova hora, Cikháj, Světnov, Sklenné a Žďár nad Sázavou.

Dalším z kroků, které jsem podnikl, bylo absolvování dohodnuté konzultace s pracovníkem Správy CHKO Žďárské vrchy panem Ing. Josefem Havelkou. V rozhovoru jsem se zmínil o místech, která mi navrhl Luboš Gável. Následně mi byl panem Ing. Havelkou předložen návrh trasy, který by mohl sloužit pro vytvoření cyklistické naučné stezky. Tento návrh měla Správa CHKO Žďárské vrchy v rozpracované podobě již nějaký čas a do této doby nedošlo k jeho realizaci. Tudíž se naše záměry setkaly v jednom bodě. Jedná se o trasu schválenou samotnou správou, tím pádem se vyřešila otázka týkající se ochrany přírody. Tato trasa byla navržena tak, aby se vyhnula nejohroženějším přírodním lokalitám. Skutečnost, že se návštěvník na kole pohybuje mimo ta nejpřísněji chráněná území, podle mého názoru nic neubírá na atraktivnosti trasy. Je zde totiž možnost kolo zanechat v blízkosti trasy a k unikátní lokalitě se přiblížit pěší chůzí.

Dalším pozitivem je, jak mi potvrdil i sám pan Havelka, že je trasa vedena oblastmi s nízkým zalesněním a nabízí tedy návštěvníkovi možnosti dalekých výhledů do krajiny. Na trase se dostáváme do míst s nadmořskou výškou kolem 750 m n.m. a tedy do vyšších partií Žďárských vrchů, což přispívá právě spolu s nízkým zalesněním k velké atraktivnosti trasy z hlediska přehledu návštěvníka o reliéfu krajiny.

Mnoho míst na trase cyklistické naučné stezky je přírodně i kulturně cenných. Jako příklady zde mohu uvést obec Krátkou, která byla vyhlášena vesnickou památkovou rezervací, obec Jimramov, jež se stala městskou památkovou zónou, Luňáčkova a Drasařova lípa a dalších dvanáct památných stromů, přírodní památka Drátenická skála a Devět skal, přírodní rezervace Čtyři palice a mnoho dalších. Tato místa činní trasu cyklistické naučné stezky atraktivnější.

3.3 Zmapování komunikací, po kterých bude cyklistická naučná stezka vedena

V této části Žďárských vrchů se nenachází vyhovující síť cyklistických stezek, tudíž je nevyhnutelné vést trasu po komunikacích s určitým stupněm automobilové dopravy. Již od prvopočátku bylo mým záměrem vést trasu cyklistické naučné stezky po málo frekventovaných komunikacích popřípadě po lesních a lučních cestách. Nakonec trasa vede převážně po komunikacích II. třídy (celková délka je 19,4 km) a III. třídy (celková délka je 25 km). V některých úsecích je komunikace uváděna jako vozová cesta (celková délka je 1,6 km). Povrch po celé délce cyklistické naučné stezky je velice kvalitní. Trasu je možno absolvovat na všech typech kola. Trasa cyklistické naučné stezky je okružní. Nejvhodnějším výchozím bodem cyklistické naučné stezky a její varianty 2 se zdá být obec Sněžné popřípadě obec Jimramov. Co se týká varianty 1 lze za ideální startovní místo považovat Sněžné a namísto z Jimramova je výhodnější vyrazit z obce Borovnice. Tímto se zamezí dvojímu projíždění trasy Jimramov – Borovnice. V součtu by se tak trasa prodloužila o 9 km. Pro návštěvníka, který přijíždí ze západu je výhodnější vyrazet ze Sněžného, naopak pro přijíždějící z východu je vhodným startovním bodem Jimramov respektive Borovnice. Ze severu i z jihu je možno si vybrat z obou respektive tří nabízených bodů popřípadě zvolit jiné výchozí místo. Místa mnou uvedená jako výchozí jsou podle mého názoru ideální z hlediska možnosti bezproblémového zaparkování auta a dále pak možnosti ubytování a stravování. Pro ty, kteří k příjezdu do oblasti využijí vlakové dopravy jsou dvě možnosti. Z jihu ze zastávky v Novém Městě na Moravě se vydat směrem Koníkov, což je nejbližší místo na trase cyklistické naučné stezky. Ze severu je výhodné vystoupit v Borové u Poličky a na trasu vjet v místě křižovatky silnic - vpravo Pustá Rybná, rovněž Telecí a Jimramov.

3.4 Rekognoskace předběžně navržené trasy

Po vytvoření předběžného návrhu trasy cyklistické naučné stezky jsem tuto trasu osobně absolvoval. Výchozím bodem se pro mě stala obec Sněžné. Po předběžném prozkoumání profilu trasy jsem se rozhodl, že vhodnějším by mohl být směr na obec Krátkou a tedy projet trasu ve směru chodu hodinových ručiček. Toto rozhodnutí však nemění nic na tom,

že je možno trasu absolvovat v opačném směru. Naučné tabule však budou očíslovány ve směru chodu hodinových ručiček.

Úkolů, které jsem chtěl rekognoskací terénu dosáhnout bylo několik. Jedním z nich bylo ověření náročnosti trasy. Tuto trasu pokládám za průměrně náročnou. V jejím průběhu nalezneme pouze dvě místa s výraznějším strmým stoupáním. Jedno z nich se nachází za výjezdem z obce Jimramovské Pavlovice směrem na Míchov, kde nastoupáme kolem sto padesáti výškových metrů na necelých dvou kilometrech. Na dopravní ceduli umístěné těsně před stoupáním je udáván údaj 18 %. Další místo se strmým stoupáním se nachází před místní částí Bořina v obci Kuklík, kde nastoupáme přes dvacet výškových metrů na dvě stě padesáti metrech.

Nejdelším sjezdem na trase je pak úsek od autobusové zastávky Telecí – Lucký vrch do obce Lačnov, kdy sklesáme o sto šedesát pět výškových metrů na necelých šesti kilometrech. Celkový počet nastoupaných metrů činí 792 m.

Dalším z úkolů bylo zhodnocení stavu povrchu komunikací. Došel jsem k závěru, že povrch komunikací na trase je ve velmi dobrém stavu s několika místy s mírně hrubší strukturou asfaltu, pro jízdu na silničním kole však stále vyhovující. Jediným úsekem, kde není povrch komunikace zpevněn asfaltem se nachází mezi Samotínem a Blatinami. Je to však úsek o délce asi pěti set metrů, což by cyklisté se silničními koly popřípadě mohli přejít pěšky.

Jako další mne zajímala frekventovanost jednotlivých úseků. Jelikož jsem trasu absolvoval jak o víkendu, tak ve všední dny, v dopoledních i odpoledních hodinách měl jsem možnost porovnání. V dopoledních hodinách ve všední dny nebyl na trase provoz téměř žádný, mírně se zvýšil v odpoledních hodinách, což příkládám faktu, že se většina lidí vrací ze zaměstnání. O víkendu zde byl z hlediska poměrně vysoké návštěvnosti této oblasti provoz zase o něco větší. Za nejkritičtější místa, co se týče frekvence silničního provozu, bych označil úsek od odbočky k hotelu Gaudeamus, kde se cyklotrasa napojuje na silnici č. 354, k odbočce na České Milovy. Tento úsek je dlouhý asi jeden kilometr a šest set metrů. Dalším místem je pak úsek dlouhý asi dva kilometry z Jimramova k odbočce na Jimramovské Pavlovice. A třetím frekventovanějším místem na trase je úsek dlouhý asi jeden a půl kilometru, který začíná od napojení cyklotrasy na silnici č. 354 u hostince Vříšť a vede do obce Sněžné.

Trasa, jak už bylo řečeno, vede po komunikacích II. a III. třídy, místy po vozové cestě. Návštěvník je tedy nucen dodržovat pravidla silničního provozu a dbát své osobní bezpečnosti a neohrozit ostatní účastníky silničního provozu. Na trase se však nevyskytuje místo, které by svým charakterem bylo pro cyklistu nebezpečné, pokud si je sám svou riskantní jízdou nevytvoří.

Při rekognoskaci terénu také proběhlo ověření vytipovaných míst pro umístění naučných tabulí. Zde došlo k mírným změnám.

3.5 Cyklistická naučná stezka a její zdůvodnění

3.5.1 Popis trasy cyklistické naučné stezky a jejích variant

3.5.1.1 Hlavní trasa cyklistické naučné stezky – „Malebnou krajinou Žďárských vrchů“

Sněžné N 49°38'44", E 16°7'16"

Ze Sněžného vyjedeme po silnici č. 353 směrem na Žďár nad Sázavou po cyklotrase č. 104. Nejprve jedeme po rovině, poté mírně do kopce a opouštíme obec Sněžné. Sjedeme a opět pokračujeme mírně do kopce. Pohybujeme se po kvalitním asfaltu na silnici s mírným provozem. Přijíždíme do obce Krátká.

Krátká N 49°38'31", E 16°5'50"

V Krátké zabočíme vpravo kolem kaple. Opouštíme cyklotrasu č. 104 a vydáváme se do mírného kopce po cyklotrase č. 4340. Kvalita asfaltu se mírně zhoršila, silnice je nadále s minimálním až téměř žádným provozem. Po výjezdu z obce pokračuje po rovinaté části a přichází mírný sjezd do obce Samotín.

Samotín N 49°38'31", E 16°5'50"

Po rovině projedeme kolem památníku partyzánům (N 49°38'48", E 16°4'37") a parkoviště, napojíme se na zelenou turistickou značku a sjíždíme níže do obce. Na rozcestí pokračujeme po cyklotrase č. 4340 a zelené turistické značce směrem vpravo. Po 600 metrech v bodě N 49°39'4", E 16°4'59" odbočuje zelená turistická značka z cyklotrasy doleva směrem ke skalnímu útvaru Dráteničky, my však pokračujeme dále po cyklotrase až k rozcestníku Blatiny, kde odbočíme vpravo na silnici II. třídy směrem na obec Blatiny.

Blatiny N 49°39'26", E 16°5'36"

Obcí prochází červená turistická značka, doleva je možnost vydat se směrem ke skalnímu útvaru Dráteničky. Pokračujeme dále po cyklotrase č. 4340 a po 550 metrech míváme ubytování, chatu Solitary II. Přijíždíme k hotelu Gaudeamus (N 49°39'49", E 16°5'52"), kde odbočíme vlevo, pokračujeme po cyklotrase, která nyní kopíruje silnici č. 354. Projíždíme okolo Milovského rybníka a po 800 metrech přijíždíme k hotelu 9skal v Milovech, kde se opět k cyklotrase napojuje zelená turistická značka.

Milovy N 49°40'5", E 16°5'29"

Po dalších 300 metrech jízdy po silnici II. třídy se dostaneme na křižovatku u autokempu (N 49°40'12", E 16°5'15"), kde končí cyklotrasa č. 4340 a my se dále budeme pohybovat po cyklotrase č. 4022 stále po silnici č.354. Před obcí Křižánky (N 49°40'28", E 16°5'11") odbočíme vpravo směr Březiny. Po 200 metrech se dostáváme k rozcestníku (N 49°40'31", E 16°5'10"). Doprava odbočuje jak zelená turistická značka tak cyklotrasa č. 4184. My pokračujeme vpravo po cyklotrase č. 4022. Stoupáme po silnici s kvalitním asfaltem a dostáváme se do obce České Milovy.

České Milovy N 49°40'46", E 16°5'39"

Na jejím konci před chatovou osadou (N 49°41'1", E 16°6'3") protíná silnici žlutá turistická značka po které se lze vlevo dostat ke skalnímu útvaru Čtyři palice. Po sjezdu z kopce opouštíme kraj Vysočina a vjíždíme do Pardubického kraje. Mírné stoupání k autobusové zastávce. Poté sjezd a mírné stoupání do obce Březiny.

Březiny N 49°41'24", E 16°6'57"

Projíždíme obcí Březiny mírně sklesáme k hasičské zbrojnici, přejedeme mostek přes levý přítok Svratky a poté opět mírně stoupáme. Míváme rozcestník zelené a modré turistické značky (N 49°41'34", E 16°7'9") a pokračujeme po vrstevnici. Zelená značka kopíruje silnici dalších 350 metrů, poté odbočuje doleva. My se stále držíme cyklotrasy č. 4022. Asfalt je zde mírně hrubší. Sklesáme ke křižovatce (N 49°41'32", E 16°8'17") u Kučerova mlýna, který je vzdálen 100 metrů vpravo po cyklotrase č. 4101 po vozové cestě. Vpravo po silnici odbočka na obec Krásné. My však odbočíme vlevo a pokračujeme stále po cyklotrase č. 4022 směrem Polička a Borová.. Po necelém kilometru se zleva na silnici napojuje zelená turistická značka u památného stromu Drasařova lípa (N 49°42'1", E 16°8'9"). Jedeme do mírného stoupání proti proudu potoku Hlučál, který protéká po pravé straně silnice. Po výjezdu z lesa vjíždíme do obce Pustá Rybná.

Pustá Rybná N 49°42'30", E 16°8'19"

V obci se kříží cyklotrasa č. 4022 s cyklotrasou č. 4105 a zelená turistická značka s červenou. My pokračujeme po cyklotrase č. 4022. Projedeme obcí a do kopce stoupáme až ke křižovatce se silnicí č. 357 (N 49°42'45", E 16°9'32"). Vlevo je odbočka na obec Borová, vpravo Telecí, Borovnice, Jimramov. Odbočíme vpravo a vyjedeme na kopec k autobusové zastávce (N 49°42'36", E 16°9'39"). Zde se nachází křižovatka cest. Vlevo se lze dostat na Lucký vrch po červené turistické značce a po cyklotrasách č. 4022 a č. 4105. My opouštíme cyklotrasu č. 4022 a pokračujeme po silnici II. třídy č. 357 směrem obec Telecí.

Telecí N 49°41'57", E 16°10'47"

Po 1,3 km od autobusové zastávky Telecí-Lucký vrch se zleva k silnici napojuje žlutá turistická značka tzv. „cesta T. Novákové“ z Luckého vrchu. Ta kopíruje silnice ještě 200 metrů k rozcestníku se zelenou turistickou značkou a cyklotrasou č. 4101 (N 49°42'5", E 16°10'35"). Po 350 metrech, kdy tyto trasy jdou souběžně se silnicí, ji opouští směrem vlevo. Po 2,5 kilometru se k silnici z pravé strany připojuje žlutá turistická značka v bodě (N 49°40'47", E 16°11'35"). Tato značka nás doprovází až do obce Lačnov.

Lačnov N 49°40'19", E 16°12'15"

V obci Lačnov zabočíme doleva a držíme se směru na obec Borovnice. Z levé strany se k našemu směru připojuje cyklotrasa č. 4025. Budeme se jí nadále držet. Trasa začíná též kopírovat hranice CHKO Žďárské vrchy. V Lačnově se ke směru naší trasy připojuje také cyklotrasa č. 4106, ta však po 400 metrech odbočuje vpravo ze silnice. Lačnov plynule přechází v obec Borovnice.

Borovnice N 49°40'10", E 16°12'5"

Projíždíme Borovnicí, míjíme odbočku vpravo na Sněžné (N 49°39'58", E 16°12'16"), dále projíždíme okolo kostela s hřbitovem, které můžeme vidět po levé straně a po poměrně prudkém stoupání opouštíme Borovnici. Po levé straně silnice začíná území přírodní památky Svratecká hornatina. Pozvolna klesáme do místa s názvem V Bombaji. Po levé straně přes řeku Svratku můžeme zahlédnout obec Sedliště. Stále kopírujeme cyklotrasu č. 4025. Následuje prudké stoupání po silnici č. 357 do Jimramova.

Jimramov N 49°38'14", E 16°13'36"

Do centra Jimramova sjíždíme několika zatáčkami. Za mostem (N 49°38'19", E 16°13'26") v místě, kde se slévají řeky Fryšávka a Svratka se zprava připojuje cyklotrasa č. 104. My zabočíme vlevo směrem k náměstí. Tam se nachází rozcestník žluté, červená a modré turistické značky. Odbočíme vpravo a centrum projíždíme po cyklotrasách č. 4025 a č.104 a navíc po žluté a červené turistické značce. Přijíždíme ke křižovatce (N 49°38'5", E 16°13'27"), kde doleva odbočuje cyklotrasa č. 104 a žlutá a červená turistická značka. My pokračuje po cyklotrase č. 4025 a navíc zde začínáme kopírovat cyklotrasu č. 4344. Na další křižovatce (N 49°37'59", E 16°13'17") odbočuje cyklotrasa č. 4025 doleva. My pokračujeme stoupáním po cyklotrase č. 4344 směrem na Jimramovské Pavlovice. Od křižovatky ujedeme 300 metrů k pravotočivé zatáčce (N 49°37'52", E 16°13'13") , kde odbočuje cyklotrasa č. 4344 vlevo. My pokračujeme dále po silnici vpravo ještě chvíli do kopce, poté mírně s kopce a po rovině. V mírném stoupání odbočíme na křižovatce (N 49°37'23", E 16°12'14") vlevo na méně frekventovanou komunikaci III. třídy směrem Jimramovské Pavlovice. Přijedeme před Jimramovské Pavlovice, kde zleva z polní cesty (N 49°37'7", E 16°12'18") vybíhá na silnici cyklotrasa č. 4344. Pokračujeme dále po silnici po cyklotrase č. 4344 a vjíždíme do obce Jimramovské Pavlovice.

Jimramovské Pavlovice N 49°37'1", E 16°12'6"

V Jimramovských Pavlovicích po sjezdu odbočujeme na křižovatce vlevo stále po cyklotrase č. 4344 směrem na Míchov. Za pravotočivou zatáčkou začíná osmnácti procentní stoupání, které pozvolna přechází v mírné stoupání až do Míchova. Úsek Jimramovské Pavlovice – Míchov měří 1, 75 km a nastoupáme při něm 120 výškových metrů.

Míchov N 49°36'19", E 16°11'21"

V Míchově odbočuje doprava cyklotrasa č. 4342, my dále pokračujeme po cyklotrase č. 4344. Projedeme Míchovem na vrchol kopce, sjedeme mírně z kopce a poté po rovině a opět do mírného stoupání. Vjíždíme do lesa, kde na první křižovatce U Kolonie Marie (N 49°35'46", E 16°11'13") končí cyklotrasa č. 4344. My se vydáme směrem doprava po cyklotrase č. 1. Sjedeme s kopce a poté táhlým kopcem lesem pokračujeme až ke křížení silnice se žlutou turistickou značkou (N 49°35'55", E 16°9'50"). Tento úsek má 2 km a vede lesem. Vlevo po lesní cestě se můžeme vydat k památníku posledního zastřeleného

vlka po žluté turistické značce. Pokračujeme dále po silnici. Po 500 metrech se k silnici zprava připojuje žlutá turistická značka. Přijíždíme na křižovatku do Koníkova.

Koníkov N 49°36'3", E 16°8'41"

Zde žlutá turistická značka pokračuje rovně vzhůru směrem kopec Metodka. Tímto směrem se nachází také Naučná stezka Metodka. My odbočíme vlevo po silnici II. třídy a vjíždíme hlouběji do obce Koníkov. V obci na první křižovatce se odpojíme od cyklotrasy č. 1, zabočíme doprava a napojíme se na cyklotrasu č. 4341, která zde začíná. Jedeme po silnici III. třídy směrem na obec Odranec.

Odranec N 49°36'51", E 16°8'14"

Obcí se potkávají turistické značky barvy žlutá a modrá. Také zde začíná cyklotrasa č. 4342, která se odděluje směrem vpravo na Míchov. My pokračujeme stále po cyklotrase č. 4341 a od rozcestníku také po žluté a modré turistické značce. Tyto dvě značky opouští silnici po 130 metrech v bodě N 49°36'54", E 16°8'11". Pokračujeme dále. Sjedeme s kopce k penzionu Na Mlýně (N 49°37'31", E 16°7'6"), odbočíme vpravo do kopce a nadále pokračujeme po cyklotrase č. 4341. Projedeme usedlost Bořina. Pokračujeme po rovině a s kopce. Přejedeme most přes řeku Fryšávku a krátké stoupání k silnici II. třídy, č. 354. Na ní vjedeme v místě, kde se nachází hostinec Vříšť. Pokračujeme vpravo po silnici a cyklotrase č. 4341. Mírně stoupáme až ke křižovatce v místě s názvem Roviny (N 49°38'17", E 16°7'11"). V tomto bodě končí cyklotrasa č. 4341 a zprava přichází cyklotrasa č. 104. Pokračujeme rovně po cyklotrase č. 104 a dostáváme se do obce Sněžné.

3.5.1.2 Varianta 1 cyklistické naučné stezky – „Do borovnických vrchů“

Varianta 1 cyklistické naučné trasy vede z obce Sněžné směrem na obec Krátká a opisuje trasu cyklistické naučné trasy. V Borovnici v bodě N 49°39'58", E 16°12'16", jedná se o křižovatku před kostelem, kde nám dopravní značka signalizuje odbočku na Sněžné vzdálené 8 km, odbočíme vpravo. Pohybujeme se po kvalitním asfaltu silnice II. třídy do mírného stoupání. Těsně za odbočkou se na levé straně nad silnicí zdvihají příkré stráně, vpravo od silnice protéká pravý přítok řeky Svratky. Po projetí několika serpentin míváme odbočku (N 49°39'43", E 16°10'38") vpravo. Zde se k silnici připojuje zprava cyklotrasa č. 4339. Dále se pohybujeme lesem po vrstevnici. Po výjezdu z lesa se otvírá výhled do kraje, po pravé straně míváme osadu U Benešů (N 49°39'29", E 16°10'29"). Mírně sklesáme 700

metrů a míjíme odbočku vlevo do obce Javorek vzdálenou 1km. Zde (N 49°39'20", E 16°10'2") se odpojuje cyklotrasa č. 4339. Touto odbočkou je možné dojet do Jimramova vzdáleného 7 km. My však pokračujeme rovně. Vpravo nahoře je možno zahlédnout kopuli vysílače na Buchtově kopci. Ujedeme 800 metrů a míjíme odbočku (N 49°39'16", E 16°9'30") na Spělkov vzdálený 2 km a Krásné 3 km vpravo. Vyjedeme kopec a zde si můžeme odpočinout na lavičce po levé straně silnice s výhledy do krajiny. Za dalších 700 metrů se objevujeme před obcí Daňkovice.

Daňkovice N 49°39'15", E 16°8'56"

Sjíždíme s kopce do obce Daňkovice, jejíž hlavní část je soustředěna nad levotočivou zatáčkou silnice, po níž jedeme. Míjíme odbočku vpravo, kde nám cedule nabízí ubytování Selský dvůr vzdálený 0,3 km. V tomto místě přichází zprava cyklotrasa č. 4338. Silnice též v tomto místě protíná červená turistická značka. Pokračujeme stále po silnici nyní po cyklotrase č. 4338. Vystoupáme z obce a v pravotočivé zatáčce (N 49°39'7", E 16°8'59") nad Daňkovicemi míjíme odbočku vlevo, kde se odpojuje cyklotrasa č.4338. My pokračujeme po silnici. Jedeme po vrstevnici a po průjezdu lesem míjíme léčebnu dlouhodobě nemocných a nemocných s respiračními obtížemi sanatorium Buchtův kopec (N 49°39'6", E 16°8'7") . Ujedeme ještě 900 metrů a už nás vítá obec Sněžné.

3.5.1.3 Varianta 2 cyklistické naučné stezky – „Údolím Fryšávků“

Sněžné N 49°38'44", E 16°7'16"

Ze Sněžného vyjedeme do mírného kopce směrem obec Kuklík. Kopírujeme cyklotrasu č. 104. Na kopci nad Sněžným v místě zvaném Roviny (N 49°38'17", E 16°7'11") odbočíme vlevo stále se držíme cyklotrasy č. 104. Jimramov je vzdálen 10 km. Sjíždíme z mírného kopce, vjíždíme do serpentín a za nimi míjíme značku obce Vříšť.

Vříšť N 49°38'15", E 16°8'1"

Míjíme po levé straně odbočku (N 49°38'15", E 16°8'1") na Líšenský dvůr. Po 600 metrech v místě zvaném U hájovny (N 49°38'11", E 16°8'27") protíná silnici zelená turistická značka. Pokračuje dále a po levé straně u silnice míjíme vytěžený kamenolom. Přijíždíme na křižovatku (N 49°38'4", E 16°8'58") a pokračujeme vlevo po cyklotrase č. 104, vpravo odbočuje cyklotrasa č. 4343 směr Věcov. Po pravé straně se objevuje vesnice Dolní Líšná.

Líšná N 49°38'24", E 16°9'5"

Přijíždíme do Líšné. Uprostřed obce odbočuje vlevo cyklotrasa č. 4338, my se však dále držíme cyklotrasy č. 104. Po 800 metrech po průjezdu Líšnou přejíždíme most a řeka Fryšávka teče od tohoto okamžiku na levé straně. Za dalších 400 metrů se dostáváme do obce Jimramovské Paseky.

Jimramovské Paseky N 49°38'39", E 16°9'52"

V obci se k silnici přidává zleva přicházející červená turistická značka. Za Jimramovskými Pasekami vlevo pod silnicí stojí za zmínku historická budova statku. Červená turistická značka se po 600 metrech odpojuje doprava ze silnice směrem hrad Skály na vrchu Štarkov. Při průjezdu lesem míjíme odbočku (N 49°38'30", E 16°10'31") vlevo do obce Javorek vzdálené 1 km. Z tohoto místa vpravo se lze po modré turistické značce taktéž dostat k hradu Skály vzdálenému asi 350 metrů. Na kole však není zřícenina přístupná. My pokračujeme dál stále po cyklotrasa č. 104. Po 750 metrech se k silnici připojuje červená turistická značka zprava, aby silnici opustila za dalších 350 metrů. Vjíždíme do obce Nový Jimramov.

Nový Jimramov N 49°38'5", E 16°11'13"

Před vjezdem do obce opět přejedeme po mostě Fryšávku, která protéká skrz celou obec po naší pravici. Na začátku míjíme multifunkční sportoviště po levé straně. Asi po sto metrech můžeme na pravé straně ve stráni zahlédnout skiareál. Obec opouštíme opět přes most přes Fryšávku. Před vjezdem do lesa opět most a po levé straně chatová oblast. Projíždíme lesem. Asi po 800 metrech se dostáváme na křižovatku (N 49°38'17", E 16°12'59") s odbočkou na Javorek a Kutiny po modré a červené turistické značce vlevo. My pokračujeme po silnici dál směr Jimramov stále po cyklotrase č. 104. Opět přejíždíme řeku, která je nyní po levé straně.

Jimramov N 49°38'14", E 16°13'36"

Přijíždíme do Jimramova. Na začátku po pravé straně stojí benzínová stanice. Vedle leží fotbalové hřiště a hned za ním tenisové kurty. Dostáváme se na rozcestí (N 49°38'19", E 16°13'26"). Vlevo bychom odbočili po cyklotrase č. 4025 na Borovnici vzdálenou 4 km, po téže cyklotrase na Poličku. Vpravo Pernštejn č. 4025, Bystré č. 104. Jedeme vpravo a přes centrum Jimramova dále pokračujeme na Jimramovské Pavlovice.

3.5.2 Stručná charakteristika obcí ležících na cyklistické naučné stezce a jejích variantách

Tato část podává stručné informace o obcích, které se nacházejí na trase cyklistické naučné stezky a jejích variantách.

Jsou zde také uvedeny informace o umístění informačních kiosků. Tento systém informačních bodů (kiosků) spadá pod projekt Regionální informační síť iNovoměstsko. Bylo zřízeno 38 těchto interaktivních informačních bodů, které fungují 24 hodin denně na veřejně dostupných místech. Mimo jiné jsou tyto kiosky vybaveny bezplatným vysokorychlostním přístupem k Internetu.

Blatiny

Základní údaje: 42 obyvatel, 670 m n.m., 17 km severně od Nového Města.

Informační kiosek je umístěn na hospodě U Kosků.

Blatiny byly založeny v 18. století jako typická horská ves s rozptýlenou zástavbou. Blatiny byly v letech 1850-1904 spojeny se Samotínem, od roku 1962 jsou součástí obce Sněžné.

V obci lze spatřit domy se zachovalou lidovou architekturou. Zděný statek čp. 26 s oboustranně obestavěným dvorem a architektonicky hodnotným průčelím z 19. století je toho dokladem. U statku čp. 17 stojí chráněná lípa velkolistá s obvodem kmene 655 cm, výškou 26 m a stářím 340 let. Nad obcí se nachází skalní útvar Dráteničky (775 m) nazývaný též Drátník. Tyto skály jsou horolezecky atraktivním terénem.

Ubytování a stravování: Hotel Gaudeamus, Penzion Solitary, Hospoda U Kosků, Kavárna Hofr, Hospoda v jezdeckém klubu Blatiny, ubytování v soukromí

Borovnice

Základní údaje: 185 obyvatel, 510 m n.m., 21 km severovýchodně od Nového Města.

Informační kiosek je umístěn v autobusové zastávce.

Počátky obce spadají do přelomu 13. a 14. století, avšak první písemná zmínka o Borovnici pochází až z roku 1483. K obci patří samota Kutiny, která vznikla v první polovině 18. století. Na této samotě se během druhé světové války scházeli čelní představitelé domácího nekomunistického odboje.

Statek čp. 1 vedle kostela sloužil dříve jako rychta. Výstavní dům čp. 36 postavil v pseudogotickém slohu místní podnikatel Valášek v roce 1861. Budova měla sloužit klášteru, po bankrotu podnikatele byl však dům vydražen. Ve dvoře se zachoval Valáškův plastický portrét.

Uprostřed obce stojí plochý tzv. Tříkrálový kámen, jenž pochází z řeky Svratky. Do něj byl v roce 1920 vsazen reliéf Jana Husa od sochaře Julia Pelikána. Na kameni jsou vytesány letopočty 1415 – 1915 – 1918.

Mezi památkově chráněné objekty patří roubené stavení čp. 70, 76 a 84 v Borovnici a roubené stavení čp. 57 v osadě Kutiny.

V blízkosti obce je zalesněný vrch Prosička (739 m) se skalními bloky a balvanovými sutěmi.

Ubytování a stravování: Penzion Borovnice, Ubytovací hostinec

Březiny

Základní údaje: 157 obyvatel, 605 m n.m., 20 km severně od Nového Města.

Obec se nachází v okrese Svitavy, kraj Pardubický.

V obci je obchod s potravinami a pošta.

Vznik obce se datuje do období třicetileté války. Mezi pamětihodnosti obce patří Kaple svatého Rocha, Cyrilometodějský Smírčí kříž. V blízkosti obce se nachází skalní útvar Čtyři palice, horolezecky atraktivní místo.

Luňáčkova lípa, lípa malolistá roste u silnice u domu čp. 202. Vysoká je asi 30 m, obvod kmene je asi 600 cm a odhadované stáří se pohybuje v rozmezí 300 až 500 let.

Ubytování: Chaty-Březiny

Daňkovice

Základní údaje: 132 obyvatel, 680 m n.m., 16 km severovýchodně od Nového Města.

V obci je prodejna smíšeného zboží.

Informační kiosek je umístěn v blízkosti obchodu Jednota.

Obec byla založena na přelomu 13. a 14. století na území pernštejnského panství.

Po vyhlášení tolerančního patentu v roce 1781 se Daňkovice staly jedním z center evangelíků na Vysočině. V letech 1944-1945 zde působila několik partyzánských skupin.

V obci se zachovalo několik roubených i zděných stavení, která jsou dokladem lidového stavitelství v kraji.

U objektu zemědělského družstva stojí dvě památné lípy velkolisté staré přibližně 200 a 300 let.

Ubytování a stravování: Penzion Selský dvůr

Jimramov

Základní údaje: 673 obyvatel, 500 m n.m., 16 km severovýchodně od Nového Města.

V obci je prodejna smíšeného zboží, pošta a lékař.

Informační kiosek je umístěn v parčíku na náměstí.

Jimramov vznikl na soutoku Svratky a Fryšávky ve 13. století. Jeho zakladatelem byl Jimram z Medlova, po kterém dostalo město také své jméno.

Pro svou malebnost se Jimramovu někdy říká Merán Vysočiny. V roce 2006 byl Jimramovu znovu přiznán status městys. Pamětní deska od Julia Pelikána na domě čp. 156 připomíná rodiště bratří Mrštíků, barokní dům čp. 10 je rodištěm evangelického faráře a spisovatele Jana Karafiáta, autora knížky pro děti Broučci. Historický střed městyse s barokními a klasicistními domy je památkovou zónou.

Na okraji náměstí stojí zámek, za jehož zakladatele je považován Pavel Katarin z Kataru, který koupil jimramovské panství v roce 1588.

Na břehu Fryšávky směrem do Nového Jimramova stojí bývalá tírna lnu z roku 1800.

Ubytování a stravování: Na radnici, Na sokolovně, Hostinec v Panském domě

Jimramovské Paseky

Základní údaje: 14 obyvatel, 580 m n.m., 16 km severovýchodně od Nového Města.

Původně se užívalo pouze označení Paseky, ale protože byly na Novoměstsku ještě další dvě obce se stejným názvem, dostala obec v roce 1846 přívlastek Jimramovské.

Na říčce Fryšávce stojí mlýn zmiňovaný již v roce 1372, tedy dávno před založením Pasek. V roce 1631 byla u mlýnu zřízena pila a od roku 1840 navíc olejna.

V obci se dochovala řada historických roubených i zděných stavení. Typickým příkladem horských roubených stavení je dům čp. 25 s lomenicí.

V blízkosti obce na vrcholku zalesněného kopce se nachází mohutný skalní blok nazývaný Štarkov, Skály (679 m). Mezi skalními bloky jsou dodnes patrné zbytky původního hradu Skály.

Jimramovské Pavlovice

Základní údaje: 90 obyvatel, 550 m n.m., 12 km severovýchodně od Nového Města.

V obci je prodejna smíšeného zboží.

Jimramovské Pavlovice leží na hranici CHKO Žďárské vrchy a přírodního parku Svratecká hornatina. Obec vznikla na počátku 14. století na rozhraní dvou panství. Část obce patřila tehdy k hradu Pernštejnu a část ke hradu Skály (Štarkov).

Na okraji obce stojí vrchnostenský dvůr čtvercového půdorysu, který pochází ze 16. století. V obci se dochovala historická zděná i roubená stavení.

Památná lípa velkolistá, která stojí u bývalého lihovaru, má obvod kmene 640 cm, výšku 24 m a stáří 330 let.

Ubytování a stravování: ubytování v soukromí, na okraji obce chalupa Pohádka

Koníkov

Základní údaje: 26 obyvatel, 750 m m.n., 8 km severovýchodně od Nového Města.

Koníkov jako jedna z nejmladších obcí na Novoměstsku vznikl až na počátku 18. století. Lesní dělníci tehdy dostali od novoměstské vrchnosti svolení postavit si své chaloupky na vymýcené části lesa zvané „Na Koníkově“. Je to typická horská obec s rozptýlenou zástavbou ležící na úbočí kopce Metodka (788 m). Koníkov byl za druhé světové války významným místem partyzánské činnosti. Na Koníkově se dochovala řada roubených stavení z 19. století.

Vrchol Metodky (788 m) poskytuje daleké výhledy na všechny světové strany. Při dobré viditelnosti je na severu vidět hřbet Kralického Sněžníku. Na vrcholu stávala dřevěná rozhledna postavená v roce 1936. Od roku 1975 zde stojí památník partyzánům, který byl v roce 1980 doplněn pamětní deskou se jmény obětí.

V lese u Koníkova směrem k Lísku stojí dva památné kameny. První kámen nazvaný „U Tří srdců“ připomíná hraběte Mistrovského, který zde prý jednou ránou zastřelil tři srnce. Druhý, „Vlčí kámen“ v blízkosti žluté turistické značky směrem k obci Lísek, připomíná revírníka V. Marzika ze Stříteže. Ten zde 2. ledna 1830 zastřelil posledního vlka na Vysočině. Vlk vážil 88 funtů, což je přibližně 45 kg.

Krátká

Základní údaje: 24 obyvatel, 710 m m.n., 12 km severně od Nového Města.

Informační kiosek je umístěn u Ekologického informačního centra (bývalá rychta čp. 12).

Obec vznikla na území novoměstského panství na počátku 18. století. Tehdy hraběnka Hohenzollernová povolila lesním dělníkům si na vykácené části lesa Teplá postavit domky.

V Krátké se dochoval jeden z nejhodnotnějších celků lidové architektury ve zdejší oblasti, proto byla obec prohlášena vesnickou památkovou rezervací. K nejcenějším stavbám na Krátká patří bývalá rychta čp. 12 a roubené stavení čp. 4 z 19. století, které má střechu krytou šindelem. Rychta pocházející z 18. století patří k nejstarším stavbám v obci. Nad zděnou přízemní částí se nalézá dřevěné patro s mansardovou střechou krytou šindelem. Dnes zde sídlí Ekologické informační centrum Správy CHKO Žďárské vrchy. U silnice směrem na Sněžné byla v roce 1902 postavena kaplička zasvěcená sv. Cyrilu a Metodějovi.

Po původním názvu obce zůstal pojmenován vrch Teplá (782 m), který je od ní vzdálen 1,5 km severozápadním směrem. Cestou k vrcholu jsou po obou stranách silničky patrné zbytky kamenic a mezí, které vznikaly v období pozdní kolonizace v 18. století a rozčleňovaly louky, pole a pastviny.

Kuklík

Základní údaje: 176 obyvatel, 640 m n.m., 10 km severně od Nového Města.

Informační kiosek je umístěn na hasičské zbrojnici.

Obec vznikla na počátku 16. století na území novoměstského panství.

Na Kuklíku byla v roce 1651 postavena zkujňovací výheň, která spolu s výhněmi ve Vříšti a Líšné zpracovávala surové železo z vysokých pecí v Kadově. V okolí Kuklíku se těžila železná ruda pro kadovské železářny. Při těžbě rudy se narazilo na žílu obsahující zlato, jeho výskyt byl však velmi malý. Na Kuklíku vlastnil chalupu herec Oldřich Nový (čp. 57).

Jednotlivé domy jsou rozptýleny po obou březích řeky Fryšávky a tvoří části Bořina, Chobot, Chobotský dvůr, Kout a Balkán.

V obci jsou dva chráněné stromy. U domu čp. 10 lípa malolistá a v části Chobotský dvůr lípa velkolistá s obvodem kmene 820 cm a stářím přes 450 let.

Ubytování a stravování: Penzion Kukla, Penzion na mlýně, ubytování v soukromí

Lačnov

Základní údaje: 525 m n. m., 21 km severovýchodně od Nového Města.

Osada Lačnov je součástí obce Korouhev.

Malá osada na rozcestí k Poličce a k Jimramovu s dochovanými lidovými stavbami poličského typu. V roce 1659 založil hrabě Max Valentin z Martinic v Lačnově u řeky

Svratky hamry, ve kterých se tavila železná ruda. Pobýval a tvořil zde akademický malíř František Václav Síla, žák Otakara Nejedlého.

Líšná

Základní údaje: 57 obyvatel, 610 m n.m., 14 km severovýchodně od Nového Města.

Obec Líšnou tvoří dvě části, Horní a Dolní Líšná, vzdálené od sebe přibližně 0,5 km. Starší Horní Líšná vznikla ve druhé polovině 15. století na území perňštejnského panství. V místě Dolní Líšné stál v polovině 16. století mlýn, který byl v roce 1651 přeměněn na zkujňovací výheň s hamerským kladivem sloužícím pro zpracování surového železa z kadovských železáren.

Asi 1 km západně od obce leží samota Líšenský dvůr. Zde stojí bývalý panský dvůr, který vznikl přestavbou tří selských statků. Mezi památkově chráněné objekty patří roubenky čp. 4 a 29 v Horní Líšné. Na katastru obce Líšná, ale prakticky již na začátku Vříště byla v 17. století postavena zkujňovací výheň s hamerským kladivem. V roce 1910 byl tento objekt přestavěn na elektrárnu, která od roku 1913 dodávala proud do obce Sněžné. U objektu se zachoval náhon z Fryšávky a část vodní turbíny.

Ubytování a stravování: Rekreační středisko Líšenský dvůr, Minipenzion Na staré hospodě

Míchov

Základní údaje: 102 obyvatel, 670m n.m., 13 km severovýchodně od Nového Města.

Míchov leží na hranici CHKO Žďárské vrchy a přírodního parku Svratecká hornatina. Nejstarší zpráva o Míchově pochází z roku 1363.

V okolí obce se v 17. a 18. století těžila železná ruda. Stopy po její těžbě jsou dodnes patrné v lese 500 m jihozápadně od obce. V roce 1944 zde sídlil štáb partyzánského oddílu Dr. Miroslav Tyrš.

K památkově chráněným objektům patří roubená chalupa čp. 22 s předzahrádkou. Roubenka pochází z 19. století a vchází se do ní přes tzv. barák (dřevěná krytá předsíňka). Ve stavení bývala dříve ševcovská dílna. Uprostřed obce stojí dům čp. 20 s mansardovou střechou, který dříve sloužil jako rychta. Zvonička, která stojí na návsi pochází z roku 1879. Nad Míchovem ze silnice směrem na Lísek se návštěvníkům otevírají daleké výhledy na Jimramovsko.

Milovy

Základní údaje: 7 obyvatel, 600 m n. m., 17 km severně od Nového Města.

Informační kiosek je umístěn na Milovské restauraci.

Obec vznikla po obou stranách řeky Svratky v místech, kde řeka tvoří přirozenou hranici mezi Čechami a Moravou. Odtud pochází pojmenování České Milovy a Moravské Milovy. Milovský rybník byl založen v roce 1610 majitelem novoměstského panství Vilémem Dubským z Třebomyslic. V roce 1835 byla v Českých Milovech pod skalním útvarem Čtyři palice zprovozněna sklárna, která v 19. století exportovala své výrobky do celého světa.

Okolo roku 1741 byla na Moravských Milovech pod hrází postavena železářská huť s vysokou pecí, zkujňovací výheň s hamerským kladivem a drátovnou (čp. 5).

Místu, kde řeka Svratka svým tokem vytváří meandry, se říká „Rychtářky“. Řeka se zde na jaře vylévá ze svého koryta a zaplavuje okolní podmáčené louky. Nad Českými Milovami se v lese nachází skalní útvar Čtyři palice (732 m).

Ubytování a stravování: Hotel Orea 9 skal, Milovská restaurace, Penzion U Šlechtů, Poslední míle, Kemp Milovy.

Nový Jimramov

Základní údaje: 64 obyvatel, 540 m n.m., 18 km severovýchodně od Nového Města.

Obec vznikla v polovině 19. století na území jimramovského panství, a to sloučením tří původně samostatných obcí a jedné osady s názvy Hutě (dnes Nový Jimramov), Široké pole a Paseky (dnes Jimramovské Paseky) a osady Rabuňka.

Pustá Rybná

Základní údaje: 184 obyvatel, 602 m n.m., 23 km severně od Nového Města.

V obci se nachází prodejna smíšeného zboží.

Osídlení obce Pustá Rybná souviselo se založením města Poličky roku 1265.

Roku 1660 je obnovena v Pusté Rybné sklářskou huť. Byl to jediný průmyslový podnik v celé historii obce. Využívalo se zde dostupné suroviny, křemene. Huť pracovala 40 let, vyrábělo se sklo pro běžnou potřebu a dokonce i sklo malované a broušené, které se vyváželo do zahraničí.

Polygonální stodola stojící v obci má, stejně jako tomu bývá u stodol tohoto tvaru, nízké roubené stěny s vysokou doškovou či šindelovou střechou.

Literární pozornost obci dává ve svém románu Drašar a Jiří Šmatlán spisovatelka Tereza Nováková.

Ubytování a stravování: Ubytovací hostinec Hlučál

Odranec

Základní údaje: 92 obyvatel, 730 m n. m., 10 km severovýchodně od Nového Města.

V obci je prodejna smíšeného zboží.

Informační kiosek je umístěn na budově kulturního domu.

Jedním ze zajímavých dat v historii obce je 11.6. 1619, kdy v okolí spadly tři meteority. Jeden přímo v obci, druhý za humny a třetí na okraji lesa. Meteory byly vykopány ze země a předány tehdejšímu majiteli novoměstského panství Vilému Dubskému z Třebomyslic . Jeden se dostal do soukromé sbírky evangelického nadučitele v Telecím. Později se však všechny ztratily.

V jednom ze stavení na Odranci se dochoval funkční orchestrion.

U domu čp. 24 stojí chráněný javor klen s obvodem kmene 525 cm, výškou 28 m a stářím přes 280 let.

Samotín

Základní údaje: 20 obyvatel, 730 m n.m., 14 km severně od Nového Města.

Informační kiosek je umístěn na zvoničce.

Obec bylo založena na místě vykáceného lesa, kterému se říkalo „Na Samotíně“. Odtud pochází její název. V letech 1944-1945 byla obec opěrným bodem partyzánského oddílu Záře. Tuto událost připomíná pamětní deska na domku čp. 1 zvaném Partyzánska.

V 18. století se v okolí Samotína těžila železná ruda. Samotín je typickým příkladem sídla s rozptýlenou zástavbou. Často roubená, obytná stavení, byla umístěna přímo do obdělávaných pozemků. Příkladem takového roubeného stavení je památkově chráněný objekt čp. 23, který pochází z přelomu 18.-19. století. V okolí obce se dochovaly zbytky zemědělských úprav krajiny z období pozdní kolonizace 18. století. Meze a kamenice rozčleňovaly jednotlivé louky, pastviny a pole.

Samotín leží na okraji centrálního hřbetu Žďárských vrchů. V jeho blízkosti se nachází několik desítek skalních útvarů, mezi nejznámější patří Devět skal (836 m), Dráteničky (775 m), Malínská skála (813 m) a Lisovská skála (802 m).

Sněžné

Základní údaje: 604 obyvatel, 680 m n.m., 12 km od Nového Města.

V obci je prodejna smíšeného zboží, pošta a lékař.

Informační kiosek je umístěn u obecního úřadu.

Obec vznikla na území pánů z Medlova, předků pozdějších pánů z Pernštejna. První zmínka o obci pochází z roku 1335. Ke Sněžnému dnes patří dříve samostatné obce Krátká, Milovy, Blatiny, Samotín, Podlesí a Vříšť. Zdejší barokní kostel sv. Kříže pochází z poloviny 18. století. Průčelí, které je obráceno k barokní staré církevní škole, má plastickou výzdobu. Vedle školy stojí katolická fara s mansardovou střechou. Nad kostelem stojí starobylá rychta (čp. 43), která byla původně dřevěná. V 17. století byla postavena kamenná barokní rychta, jejíž průčelí bylo později upraveno klasicistně.

Na vrcholu Buchtova kopce (813 m) stojí letecká věž s radarem o dosahu až 300 km. Jejím úkolem je řídit civilní letecký provoz. Na jižním úpatí kopce byla v roce 1939 vybudována léčebna respiračních onemocnění. Léčebna postavená ve výšce 725 m n.m. je jedním z nejvýše položených nemocničních zařízení v ČR.

Ve Sněžném je možné navštívit kamennou japonskou zahradu u Šimonů a dvě galerie obrazů.

Ubytování a stravování: Hotel Záložna, Rekreační středisko Adamos

Telecí

Základní údaje: 400 obyvatel, 578 m n.m., 23 km severozápadně od Nového Města.

V obci je prodejna se smíšeným zbožím.

Vznik původní osady spadá do 13. století. Z nejstarší dochované církevní písemnosti vyplývá, že roku 1403 byla ve vsi Teleczie již větší farnost s kostelíkem.

K pamětihodnostem v obci patří kostel, který v době pobělohorské připadl římsko-katolické církvi a je zasvěcen sv. Máří Magdaléně. Mezi významné objekty patří památkově chráněné stavby původní lidové architektury Poličský dvorec. Další stavební památkou v obci je roubená polygonální (devítiboká) stodola se šindelovou krytinou (u čp.10). Jako jediná v kraji zůstala součástí původního uspořádání uzavřeného dvorce.

V obci se nachází památný strom Lukasova lípa. Jedné z nejstarších a nejmohutnějších českých lip je podle odborného odhadu okolo 700 let. Obvod kmene měří téměř 12 m, výška koruny je 25 m. Dalším památným stromem v obci je 500 let starý dub u Pajkrova statku.

Stravování: Hospůdka pod Strání

Vříšť

Základní údaje: 39 obyvatel, 630 m n.m., 12 km severně od Nového Města.

Informační kiosek je umístěn ve středu obce u silnice směrem na Jimramov.

Na území dnešní Vříštle založili páni z Pernštejna před rokem 1559 jednu z nejstarších skláren v kraji. V roce 1651 byla založena jedna ze tří zkujňovacích výhni v oblasti, která zpracovávala surové železo z kadovských vysokých pecí. Název Vříšť získala obec od řeky Fryšávky, která jí protéká. Dříve se jí říkalo Vříšť.

Samostatně stojící stavba (čp. 20) z poloviny 19. století s roubenou obytnou částí, síní, kamennou komorou a chlívem je dalším dokladem lidového stavitelství v kraji.

V roce 1910 byla jedna ze zkujňovacích výhni s hamerským kladivem přeměněna na vodní elektrárnu, která v roce 1913 začala dodávat elektrický proud do obce Sněžné. Elektrárna stojí na konci Vříštle po levé straně silnice směrem do Líšné a dnes slouží jako lisovna plechů.

U Panského domu čp. 1 stojí chráněný javor klen s obvodem kmene 470 cm, výškou 32 m a stářím 250 let.

3.5.3 Texty a umístění informačních tabulí na cyklistické naučné stezce

3.5.3.1 Tabule hlavní trasy cyklistické naučné stezky – „Malebnou krajinou Žďárských vrchů“

Vítejte – Sněžné (č.1 – u parku v blízkosti turistické orientace a mapy v obci Sněžné)

Vítejte ve Žďárských vrších. Jsme rádi, že jste se rozhodli vydat s námi na cestu po krásách Žďárských vrchů. Pokud právě teď začínáte a budete se držet trasy této cyklistické naučné stezky, můžeme Vám slíbit, že poznáte tu nejkrásnější část zdejší oblasti a dozvíte se mnoho zajímavých informací.

Jestliže Vás zajímá, co je to kamenice, jak se pozná polygonální stodola, kdo byl Heralt ze Skal, kdo vymyslel stroj na tření lnu, kde meandruje řeka Svratka a kde stojí památný kámen posledního vlka Žďárských vrchů, tak neváhejte a do pedálů. Zdejší krajina plná květnatých luk, mohutných skalisek, zaoblených kopců s báječnými výhledy, potoků a řek linoucích se v údolích, hlubokých lesů a půvabných roubenek, Vás jistě okouzlí. Nabízíme Vám tři možné varianty této stezky. První okruh s názvem „Malebnou krajinou Žďárských vrchů“ je dlouhý 46 km, celkem nastoupáte a samozřejmě také sklesáte 792 metrů a doba pro zdolání stezky se pohybuje v rozmezí 4-6 hodin. Okruh s názvem „Do borovnických vrchů“ měří 34 km a počet nastoupaných metrů činí 567 metrů, čas 3-4 h. A okruh nazvaný „Údolím Fryšávky“ je dlouhý 28 km, nastoupáte 456 m, čas 3 h. Všechny okruhy jsou

sjízdné na všech typech kol. Vyberte si. Nezapomeňte, že se pohybujete v chráněné krajinné oblasti a buďte ke krajině ohleduplní. Na Vaší trase budete projíždět vesnickou památkovou rezervací Krátká. Zde sídlí Ekologické informační centrum Správy CHKO Žďárské vrchy, kde Vám zdejší pracovníci ochotně pomohou, zodpoví Vaše dotazy a poskytnou informace.

Městys Sněžné leží jihozápadním směrem od Buchtova kopce. V parku na náměstí stojí památník české reformace se sochou T.G. Masaryka. Východně od náměstí je evangelický kostel. Dále je tu barokní kostel sv. Kříže, barokní stará církevní škola a katolická fara s mansardovou střechou. Nad kostelem je bývalá rychta čp. 1. V místě zrušeného hřbitova stojí litinové náhrobní kříže, které pocházejí ze zaniklých železáren v Kadově a na Milovech.

Můžete navštívit ještě kamennou japonskou zahradu s bonsaji u Šimonů, Galerii ZD Sněžné, kde je stálá expozice věnovaná životu a dílu Františka Emlera. V Galerii Sněžné je prodejní výstava obrazů.

Zemědělství Žďárských vrchů – k čemu sloužily kamenice? (č.2 – u silnice nad kamenicemi za obcí Krátká)

V místě, kde se právě nacházíte, můžete spatřit doklady, které ještě dnes připomínají tvrdou práci rolníků na polích v dávných dobách. Mezi květnatými loukami a pastvinami jsou vidět tzv. kamenice. Dříve sloužily k rozčlenění většího plochy na jednotlivá pole. Byly to sebrané kameny srovnané napříč na hranicích políček. Dnes jsou bohatě porostlé dřevinnou zelení, především jeřáby, bezy, lískami či šípkovými růžemi. Lze je spatřit především na Věcovsku a Sněženu.

Životní podmínky i úroveň zemědělství jako hlavního zdroje obživy v této oblasti výstižně charakterizuje tradované rčení o konci chleba a začátku kamení.

Mezi druhy plodin, které se zde odedávna pěstovaly, patří ječmen, pšenice, oves a žito. Dále to byly zelí, mrkev, tuřín, krmná řepa a brambory. Nejrozšířenější plodinou pěstovanou v těchto oblastech na konci 19. století byly brambory. Mezi typické plodiny patří dále čočka, fazole, hrách, len a konopí. Len je plodina, která se dá úspěšně pěstovat i v oblastech s méně úrodnou půdou a horšími klimatickými podmínkami. Proto se zde, jako možnost nebo spíše nutnost dalšího přivýdělku k zemědělské výrobě, uplatnilo zejména tkalcovství a pro hojnost lesů také zpracování dřeva. Důležitou složkou hospodářství byl chov dobytka využívaného jako pomocné síly při práci a jako zdroj potravy. Dřívější

způsob obdělávání krajiny a hospodaření s jejími zdroji, podmíněný bezpochyby dobou a technickými možnostmi tehdejších hospodářů, pramenil zcela jistě i z jejich přirozené úcty k přírodě, na níž závisely životy jejich rodin.

Rychtářky – jezero nebo louka? (č.3 – u mostu v levotočivé zatáčce nad tímto krajinným útvarem, vzhledem k jarním záplavám)

Nyní stojíte severně od Milovského rybníka v ploché Milovské kotlině, kde řeka Svratka silně meandruje v úseku téměř dvou kilometrů. Tomuto místu se říká „Rychtářky“. Řeka se zde v jarním období a v období zvýšených srážek rozlévá ze svého koryta a zaplavuje okolní podmáčené louky. Jedná se o jedinečně zachovalý komplex vztahů mezi živou a neživou složkou ekosystému široké horské údolní nivy.

Podloží je v tomto místě tvořené naplavenými půdami, které se vyvíjejí pod vlivem střídavého zamokřování a vysoušení. Vyskytuje se zde pro údolní nivy typická kolísající hladina podzemní vody. Pro lokalitu je typické klima s vyšší vlhkostí, nižšími teplotami a častým výskytem mlh.

Je zde zachován ojedinělý příklad různých typů trvalých travních porostů s vlhkomilnými rody. Vyskytují se zde např. lipnice, tužebník, rdesno, pcháč, ostřice, sítina, pryskyřník, zábělník, blatouch, řebříček, skřípina, krvavec, děhel, kozlík, smilka a další. Na okrajových, pravidelně obhospodařovaných, sušších loukách se vyskytují společenstva s rody jetel, lipnice, medyněk, psineček a krvavec.

Význam meandrů a okolních zaplavovaných luk je pro člověka značný. Při zvýšení hladiny toku vlivem nadměrných srážek nebo jarního tání, se řeka rozlévá do velké plochy. Tím se výrazně ovlivní průtok korytem. Snižuje se tak nebezpečí povodní ohrožujících lidská obydlí.

Památné stromy – majestátní svědkové (č.4 – u památného stromu Luňáčkova lípa v Březinách)

V malebné krajině Žďárských vrchů jste se již určitě setkali a nadále se budete setkávat s památnými stromy.

Stromy nám vytváří pro život nepostradatelný kyslík, jsou zdrojem stavebního materiálu, potravy, léčivých látek, slouží jako palivo. V létě můžeme uniknout před spalujícími

slunečními paprsky pod jejich korunu, v zimě svými těly chrání cesty před sněhem. Indiáni dokonce věřili, že duší stromu je jeho stín.

Památné stromy plní v krajině funkce ekologické, zdravotně - rekreační, stabilizační a estetické. Čím jsou tyto stromy, jejich skupiny a stromořadí tak výjimečné? Může se jednat o významné krajinné dominanty, o stromy s mohutným vzrůstem, dlouhověké stromy, stromy esteticky hodnotné malebností svého kmene a koruny, stromy k nimž se váže určitá historická událost nebo pověst, stromy související s činností významné osobnosti. Za památné stromy jsou také považovány stromy, které v minulosti sloužily jako hranice oddělující panství a katastry. Pro výběr stromu a jeho prohlášení stromem památným je nadále rozhodující jeho zdravotní stav, životaschopnost, ohroženost a další faktory.

Na trase cyklistické naučné stezky, po které se pohybujete se můžete setkat s jedenácti památnými stromy. Patří mezi ně lípa velkolistá rostoucí v Blatinách, v Daňkovicích (2 stromy), v Jimramovských Pavlovicích, v Kuklíku (místní část Chobotský dvůr), v Telecí – Lukasova „zpívající“ lípa. Dále je to malolistá Luňáčkova lípa v Březinách, Drasařova lípa u silnice na Pustou Rybnou nedaleko od Kučerova mlýna a lípa malolistá v Kuklíku. Javor klen můžeme vidět v Odranci a Vříšti. Se zástupcem dubů letních Pajkovým dubem se můžeme setkat v Dolním Telecí u Pajkrova statku.

Polygonální stodola (č.5 – na pozemku u polygonální stodoly)

Tento typ stodoly se vyznačuje tím, že má víceboký tedy polygonální půdorys. Polygonální stodoly byly většinou dřevěné, postavené srubovou konstrukcí s otevřenými spárami mezi trámy bez vymazávek. Jiný stavební materiál byl spíše výjimečný. Mívají nízké stěny a vysokou doškovou nebo šindelovou střechu, kterou nese krov s hřebenovou vaznicí. Vnitřní prostor je zpřístupněn dvěma dvoukřídlými vraty a je přímo průjezdný. Uprostřed se rozprostírá centrální mlat, na který po stranách navazují dva přístodůlky, tzv. perny. Nad mlatem bývalo ještě patro k uskladnění čerstvě přivezené úrody. Stavby bývaly poskládány bez využití jediné kovové součástky.

Forma a velikost těchto stodol se lišily od rozměrných velikánů po drobné stavby. Počet boků stodoly se pohyboval v rozmezí od pěti do čtrnácti. Zde v Pusté Rybné vidíme stodolu osmibokou. Formu vícebokého půdorysu zřejmě ovlivnilo více faktorů, mezi něž patří povětrnostní podmínky, snaha o využití kratších trámů a také možnost zvětšit

skladovací plochu. Uvádí se, že devítiboká stodola pojala až 55 šestimetrových vrchovatě naložených žebříňáků obilí.

Polygonální stodoly stály samostatně nebo byly pevně vestavěny do usedlosti. Rozšíření těchto stodol je patrné již v 16. století a lze je spojovat s rozvojem zemědělství v tomto období.

V historických pramenech se lze dočíst, že před vydáním tolerančního patentu Josefem II. roku 1781 byla polygonální stodola, zde v Pusté Rybné prvním shromaždištěm evangelíků a místem vysluhování svaté večeře páně pod obojím způsobem.

Lucký vrch (č.6 – u autobusové zastávky Telecí – Lucký vrch)

Vítejte pod Luckým vrchem. Rulový vrch vysoký 739 m n. m. s televizní retranslační věží a turistickou chatou je jedním z významných vyhlídkových míst. Západním směrem můžeme dohlédnout do Poličky, severozápadním do Litomyšle. Severním směrem můžeme spatřit hřbety Krkonoš, Orlických hor a Jeseníků. Za příznivých podmínek vidíme pouhým okem Kralický Sněžník a dokonce rozhlednu na Pradědu. Ze svahu pod turistickou chatou se jižním a jihozápadním směrem můžeme pokochat překrásným výhledem na vsi a kopce při údolí Svatky, např. na Milovské Perničky, Devět skal, Buchtův kopec, Prosičku. Do obce Telecí rozkládající se na úpatí Luckého vrchu je možno sestoupit po žluté turistické značce cestou T. Novákové, autorky děl Maloměstský román, Děti čistého živého, Jiří Šmatlán, Drasař a dalších. Na Lucký vrch často chodíval i hrdina románu T. Novákové Jiří Šmatlán.

Ve 13. století vedla přes Lucberg, vrch svaté Lucie dnes Lucký vrch stezka příčně spojující obě trasy obchodní tzv. Trstenické stezky, kterou proudilo zboží mezi Čechami a Moravou. Turistická chata zde byla postavena Klubem českých turistů v roce 1936. V předmnichovské době a za války se zde konaly turistické akce, proslulé tancovačky a plesy. V roce 1938 zde byla zřízena vojenská pozorovatelna. V závěru 2. světové války se Lucký vrch stal stanovištěm partyzánů a poté také útočištěm generála Josefa Svatoně, člena odbojové organizace Rada tří. Památkou na tuto dobu jsou zbytky partyzánského bunkru. V poválečné době přešla turistická chata do rukou vojenské zprávy. Tato atraktivní oblast se stala pro veřejnost uzavřenou na dobu téměř 40 let.

Krajina Žďárských vrchů je neobyčejně přitažlivá nejen díky svému přírodnímu bohatství, ale i díky velkému množství do dnešních dob zachovaných památek tradičního lidového stavitelství.

Osídlení tohoto území se datuje do 13. století. V oblasti převažují horácké vesnice, pro členitý charakter terénu mnohdy nepravidelně uspořádané. Do této skupiny sídel řadíme obce Blatiny, Křižánky, Kameničky, Veselý kopec, Samotín, Sádek a také obec Telecí se svojí řetězovou zástavbou. Ve vyšších polohách je možné se setkat i se samostatně stojícími dvorci.

Typickou stavbou tvořící zdejší stavební kulturu se stal tzv. horácký dům. Starší horácký dům je přízemní a vyznačuje se roubenou konstrukcí. Spáry vzniklé nedokonalým nasednutím trámů na sebe se vyplňovaly mechem nebo koudelí a navrch se vymazaly hlínou popřípadě maltou. Typické je jejich následné obílení. Domy byly zastřešeny sedlovou střechou pokrytou doškami, později se používal štípaný šindel a v polovině 19. století lepenka. Šindel si bylo možno nechat vyrobit ze smrkového, jedlového, borovicového a pro tento účel nejkvalitnějšího lipového dřeva v Moravských Křižánkách, Herálci nebo Fryšavě. Bedněné štíty neboli lomenice se zdobily nápisy a vzory vznikajícími střídáním lišt a prken, které se často ke zvýšení dojmu ještě bílily.

Od stěny přízemí je štít oddělen úzkou stříškou tzv. podlomenicí. Vrchol štítu ukončoval půlkruhový kabřinec (místně nazývaný kukla) nebo zkosená trojúhelníkovitá valbička. Jejich hlavní funkcí bylo chránit bedněné štíty před zatékáním. Záklopa uzavírající na spodní straně kabřince měla funkci estetickou a reprezentační a nesla údaje o stavbě. Žundr místy označovaný také jako barák byla dřevěná krytá předsíňka chalupy, která chránila vchod před deštěm a sněhovými závějemi. Nad vchodem je špejchárek, malá podkrovní část domu, kam se ukládalo zrní a drobné potřeby pro hospodářství. Vnitřní prostor chalup byl rozčleněn na tmavou síňku, černou kuchyň, základní obytnou část domu světnici a přístěnek sloužící jako komora a místnost na spaní. Část chalupy tvořily hospodářské prostory. Mladší horácký dům je zděný. Horní část stavby zůstala nadále v dřevěném provedení. Mladší horácký dům nahradil v nižších oblastech kraje starší typ domu. K odkazům lidové architektury v kraji neodmyslitelně patří také nespočet drobných staveb božích muk, kapliček a dřevěných i zděných zvoníček.

Na území Chráněné krajinné oblasti Žďárských vrchů se můžeme setkat s objekty zařazenými mezi vesnické památkové rezervace. Jsou to dvě horácké vesnice v Krátké a

Českých a Moravských Křižánkách a soubor lidových staveb Betlém u Hlinska. Mezi vesnické památkové zóny patří Ubušínek, Svobodné hamry a Telecí. Znamé jsou také soubory lidových staveb Vysočina na Veselém kopci a v Dřevíkově.

Lidová slovesnost na pomezí Čech a Moravy (č. 8 – u autobusové zastávky a informačního kiosku v obci Borovnice)

Zkuste se zaposlouchat do řeči místních obyvatel. Necelých dvacet kilometrů vzdálená Svratka leží na česko-moravském pomezí a kromě zemských celků je to také hranice mezi nářečími. Většina svrateckých mluví obecnou češtinou, v jejich rozhovoru však uslyšíme i některé výrazy z východočeského nářečí. O několik kilometrů dál na Novoměstsku se již v řeči běžně objevují moravismy. Borovnice se také nachází na historické zemské hranici Čech a Moravy tak posuďte sami, zda ještě rozumíte. Mezi názvy krajových specialit a typických slov patří výrazy jako jsou trpalky, štús, pekáčky, seknice, rožnout, záměť a další. Co znamenají? Trpalky je místní výraz pro škubánky, štús je vyrovnané dřevo, pekáčky jsou maštěné bramborové placky, ale pozor, nejsou to bramboráky, seknice rovná se světlice, rožni není rozkazovací způsob slovesa rožnit, ale znamená možná prosbu, možná rozkaz – rozsviť a záměť je sněhová závěj. Pro celou oblast východních Čech je typická změna ve třetím pádu jednotného čísla a tudíž nevyslovujeme tátovi, Honzovi ale tátoj, Honzoi. Starší lidé na Hlinecku dosud mění písmeno „v“ v písmeno „u“. Můžeme tedy zaslechnout poliuka, lašťouka, kreu. Jak jste jistě poznali jedná se o polévku, vlašťovku a krev. Další odlišností může být shoda čtvrtého pádu množného čísla rodu mužského životného a prvního pádu stejného čísla, rodu a životnosti. Tak například zde nestavíme sněhuláky, ale stavíme sněhuláci. Když maminka doma oznamuje svému synovi, že za dveřmi na něj čekají jeho kamarádi, pravděpodobně řekne: „máš tam kluci“. Jak umí být čeština krásně pestrobarevná. Tak šťastnou cestu a ať kilometry ubíhají tátoj, synoj, dědečkej, ale i mamince, dceři a babičce.

Vítejte – Jimramov (č.9 – u Síně rodáků v parku na náměstí)

Vítejte ve Žďárských vrších. Jsme rádi, že jste se rozhodli vydat s námi na cestu po krásách Žďárských vrchů. Pokud právě teď začínáte a budete se držet trasy této cyklistické naučné stezky, můžeme Vám slíbit, že poznáte tu nejkrásnější část zdejší oblasti a dozvíte se mnoho zajímavých informací.

Jestliže Vás zajímá, co je to kamenice, jak se pozná polygonální stodola, kdo byl Heralt ze Skal, kdo vymyslel stroj na tření lnu, kde meandruje řeka Svratka a kde stojí památný kámen posledního vlka Žďárských vrchů, tak neváhejte a do pedálů. Zdejší krajina plná květnatých luk, mohutných skalisek, zaoblených kopců s báječnými výhledy, potoků a řek linoucích se v údolích, hlubokých lesů a půvabných roubenek, Vás jistě okouzlí. Nabízíme Vám tři možné varianty této stezky. První okruh s názvem „Malebnou krajinou Žďárských vrchů“ je dlouhý 46 km, celkem nastoupáte a samozřejmě také sklesáte 792 metrů a doba pro zdolání stezky se pohybuje v rozmezí 4-6 hodin. Okruh s názvem „Do borovnických vrchů“ měří 34 km a počet nastoupaných metrů činí 567 metrů, čas 3-4 h. A okruh nazvaný „Údolím Fryšávky“ je dlouhý 28 km, nastoupáte 456 m, čas 3 h. Všechny okruhy jsou sjízdné na všech typech kol. Vyberte si. Nezapomeňte, že se pohybujete v chráněné krajinné oblasti a buďte ke krajině ohleduplní. Na Vaší trase budete projíždět vesnickou památkovou rezervací Krátká. Zde sídlí Ekologické informační centrum Správy CHKO Žďárské vrchy, kde Vám zdejší pracovníci ochotně pomohou, zodpoví Vaše dotazy a poskytnou informace.

Historický střed Jimramova s barokními a klasicistními domy je památkovou zónou. Na okraji náměstí stojí zámek. Pod nedalekým vrchem Padělek je vystavěna novogotická hrobka italského rodu Belcrediů, kteří zdejší panství vlastnili od 18. století. Mezi jimramovské rodáky patří bratři Mrštíkové a evangelický farář a spisovatel Jan Karafiát, autor knihy pro děti Broučci. V místě bývalé školy na náměstí je dnes umístěna Výstavní síň U Sv. Jana a Síň rodáků. Mezi vystavovanými exponáty je i trojrozměrný výjev z loutkového filmu Broučci od Jiřího Trnky.

Jimramovsko (č.10 – u hraniční tabule CHKO Žďárské vrchy nad obcí Míchov)

Jimramovsko se rozprostírá na hranicích mezi Chráněnou krajinnou oblastí Žďárské vrchy a Přírodním parkem Svratecká hornatina. Centrum oblasti městyš Jimramov leží na soutoku řeky Svratky a řeky Fryšávky.

Jak krásnou polohu má Jimramov, o tom už psal ve svých pamětech zdejší rodák, evangelický farář a spisovatel Jan Karafiát, autor "Broučků". Píseň s názvem „Krásný je ten Jimramov na Moravě“, jež opěvuje městyš a jeho okolí, složil někdejší řídící učitel Josef Kheil. Zde je alespoň krátký úryvek: „...kolem města hory jsou v romantickém celku, pod nimi se údolí táhne v šíř i délku, po horách a po stráních rozkošné jsou bory, a v nich mají stánek svůj ptactva zpěvné sbory...“. Pro svou malebnost se Jimramovu někdy

také říká Merán Českomoravské vysočiny. Toto označení začal poprvé používat na počátku 20. století Dr. Guth – Jarkovský, zakladatel Československého olympijského výboru, který zde pobýval. Významnost tohoto sídla dokládají i názvy vesnic v okolí jako jsou Jimramovské Pavlovice, Jimramovské Paseky a Nový Jimramov. Oblast je v historii typická lidem evangelického vyznání a činností partyzánských skupin za druhé světové války. V okolí se těžila železná ruda, vyrábělo sklo a zpracovával len. Nepřehlédnutelná jsou historická roubená stavení.

Z tohoto místa se před Vámi otevírají výhledy nejen na Jimramovsko, ale mnohem dále do krajiny Žďárských vrchů. Jihozápadním směrem vidíme zalesněný vrch Samotín, západním směrem bezlesý vrch Kamenice a vpravo od něj v dále přes údolí je vrch Metodka. Severozápadním směrem je vidět zprava zalesněný oblý vrch Bohdalec. Ještě severněji v dále vystrkuje ze zalesněného Buchtova kopce svoji kopuli letecký radar. Nasměrujete-li svůj zrak severním směrem do dále přes Míchov, uvidíte téměř 740 metrů vysoký vrch Prosičku. Napravo od něj blíže k nám je vrch Padělek. V dále severovýchodním směrem je zalesněný Pavlův kopec a vpravo od nás, co by kamenem dohodil, 702 metrů vysoký Vrch.

Vlk (č.11 – u odbočky žluté turistické značky vlevo v lese před Koníkovem)

Vlk obecný je největší psovitá šelma. Vlci jsou predátoři, kteří žijí ve smečkách. Velikost smečky se většinou pohybuje mezi dvěma až osmi jedinci, přičemž nejobvyklejší počet je šest až sedm.

Už odedávna se lidé vlků báli. Kromě střelných zbraní se k lovu vlka používaly různé druhy pastí jako jsou železa, tlučky (lapací samočinná zařízení), či tzv. vlčí jámy (jáma v zemi, často zpevněná dřevem a zamaskovaná). Do jámy se dala návnada v podobě čerstvého masa, která měla vlky nalákat. Mnohé vesnice byly doslova obehnány vlčími jámami. Občas se tedy stalo, že jáma pohltila místo vlka lidskou oběť.

Mezi lidmi se traduje pověst o klarinetistovi, který se trochu opozdil za svými druhy, když odcházel ze zábavy v hospodě ve Fryšavě. Byl tedy nucen vydat se potmě domů sám. Muzikant se blížil k lesu, neviděl na krok a zakopával o kořeny stromů. Když tu náhle ztratil pevnou půdu pod nohama a spadl do jedné z vlčích jam. Poté co se probral z překvapení, zjistil, že v jámě není sám. Z protějšího rohu se ozývalo temné vlčí vrčení. Ve zděšení nevěděl, co dělat a nenapadlo ho nic jiného, než že si v posledních chvílích života ještě zahraje. Začal tedy hrát a co se nestalo. K tónům klarinetu se vlk přidal vytím.

Lidé, kteří šli ráno na mši, zaslechli od vlčích jam zvláštní hudbu. Odvážnější se šli podívat a když zjistili, co se děje, zavolali hajného a ten nešťastného vlka zastřelil. Unaveného a vyděšené klarinetistu vytáhli ven. Od té doby už klarinetista sám domů po tmě nechodil.

V lese poblíž místa, kde se nacházíte stojí pamětní mramorová deska tzv. Vlčí kámen. Na tomto místě byl zastřelen poslední vlk Žďárských vrchů.

Dnes jsou u nás vlci a další velké šelmy medvěd a rys zákonem chráněni. Chráněna jsou rovněž stanoviště, kde se vyskytují. Vlk je plaché zvíře, které když zjistí lidskou přítomnost, uteče. Nesmíme je však považovat za domácí mazlíčky, kteří nejsou schopni člověka ohrozit. Jsou to přirození predátoři a proto bychom se k nim měli chovat s respektem.

Těžba železné rudy a zpracování železa (č.12 – u úvodní tabule naučné stezky Metodka na návsi v obci Odranec)

Úzké pruhy v rulových horninách, které se vyskytují ve Žďárských vrších, často obsahující ložiska železných rud. Dokladem o jejich využívání jsou četné stopy po dolování, které zde v minulosti v hojné míře probíhalo. První zmínky o dolování železné rudy v okolí Žďáru nad Sázavou pocházejí již z poloviny 14. století.

Jako železná ruda byl ve středověku využíván pouze lehce tavitelný limonit (hnědel) pro jeho stálou kovnatost a snadnou dobytelnost. Žádné z těžených ložisek proto nedosáhlo větších hloubek. Po šachtách se v dnešní době zachovaly jen nepatrné zbytky nebo zmizely beze stop.

Nejrozsáhlejší kutací jámy leží v okolí Svratouchu, Kadova, Kuklíku, Samotína a Rudy. Železná ruda se těžila i v okolí Krátké, Peperku, Studnice, Svratky, Vříště a také poblíž místa, kde se právě nacházíte na vrchu Bohdalec. V blízkém okolí vrchu jsou ještě dnes patrné známky po dolování, které probíhalo v 18. a 19. století.

Díky těžbě železné rudy začaly v okolí vznikat železné hutě jako například v Kadově, Polničce, Křižánkách, Moravských Milovech. Na Kuklíku stávala v minulosti zkujňovací výheň, která spolu s výhněmi a hamerskými kladivy ve Vříšti a Líšné zpracovávala surové železo z vysokých pecí v Kadově. K některým hutím byly připojeny drátovny a tzv. cánhamry na výrobu tyčového železa.

Železářny v Kadově souvisí s pověstí o siláku Honzovi z Vříště. Radní z Kadova a Herálce se přeli o hranice mezi obcemi. Přišli na zajímavé řešení, které ukončí jejich spor. Silák Honza měl na svá záda vzít železný sloupek ulitý v železárnách a tam, kam ho

odnese, měla být hranice obcí. Honza prý měl dost sil na to donést sloupek až do Herálce, ale z nenadání ho překvapily střevní potíže a tudíž se musel břemene rychle zbavit. Hraniční sloupek zůstal stát uprostřed hlubokého lesa. Jeho kopii dnes můžeme najít u parkoviště pod Lisovskou skálou.

3.5.3.2 Tabule trasy varianty 1 cyklistické naučné stezky – „Do borovnických vrchů“

Partyzáni. Víte, co znamená R-3? (č.9 – v lese u odbočky zelené turistické značky na Kutiny)

Významnou odbojovou organizací za druhé světové války byla Rada tří neboli R-3. R-3 byla řízena z Londýna a šlo o největší odbojovou organizací v protektorátu Böhmen und Mähren. Měla informovat spojence, jaká nálada v Čechách panuje a jakým způsobem se rozvíjí válečný průmysl. Její jádro se zformovalo na Vysočině a postupně navazovala spojení s dalšími odbojovými skupinami. Ačkoliv se R-3 zaměřila hlavně na Novoměstsko, Poličsko a Velkomeziříčsko, její vliv byl znatelný i na Pardubicku, v oblasti Železných hor, na Pelhřimovsku a v Posázaví.

Vysočina byla, pro svůj kopcovitý terén a velkou rozlohu lesů, příhodné místo, kde se dala realizovat partyzánská činnost. Zpočátku sem bylo směřováno mnoho výsadek z Londýna.

Poblíž tohoto místa, na samotě Kutiny, se během druhé světové války scházely čelní představitelé domácího nekomunistického odboje a členové Rady tří. Jednalo se o generála Lužu, Svatoně a Serinka. Josef Serinek uprchl 15. září 1942 z koncentračního tábora v Letech u Písku. V létě 1943 se mu útočištěm stala samota Kutiny. Zde se postupně seznámil s podplukovníkem Svatoněm a generálem Lužou. Takto začal vznikat partyzánský oddíl, který nesl název Čapajev přezdívaný Černý. Tak říkali obyvatelé i spolubojovníci Josefu Serinkovi kvůli jeho romské národnosti.

Na Kutinách se tito partyzáni scházeli v domě rodiny Matějů. František Matějů, pronásledovaný pro údajné přechovávání partyzánů, uprchl těsně před příchodem německé policie a skrýval se po okolí. Jeho matku gestapo zatklo a věznilo v Jihlavě. I přesto, že gestapo i četníci konali časté prohlídky ve stavení, nikdy zde partyzány nenašli. Hned po vypuknutí revoluce 5. května 1945 se František Matějů a jeho matka šťastně vrátili domů.

Daňkovice (č.10 – v obci pod autobusovou zastávkou)

Osada Daňkovice stejně jako mnoho zdejších vesnic nemá typickou náves. Selské statky stávaly roztroušeny u svých pozemků. Volná místa se postupně začala zastavovat dalšími chalupami, což činilo dojem určité neuspořádanosti obce.

Nejstarší zpráva o osadě pochází z roku 1350, kdy Filip ml. z Pernštejna prodával Jimramovi z Pernštejna své majetky a mezi nimi i celou ves s názvem „Dankowicz“. O názvu obce se tradují dvě verze. Mohlo se jednat o jméno rychtáře jakéhosi Daňka, což mohl být některý z perňštejnských panošů. Nebo může název pocházet od daňčí zvěře, která se chovala v místní oboře. Po vyhlášení tolerančního patentu Josefem II. v roce 1781, který vedle římskokatolického umožnil existenci dalších tří křesťanských vyznání se Daňkovice staly jedním z center evangelíků na Vysočině. V roce 1788 zde byla postavena dřevěná evangelická modlitebna později přestavěná na kostel. Ten si zachoval původní ráz bez věže a zvonů. Protože se do tolerančních modliteben nesmělo vcházet z ulice, směřuje vchod do polí.

Do roku 1835 chodily evangelické a katolické děti z Daňkovic a okolí do jedné školy. Od roku 1836 chodily do místní školy pouze děti evangelíků, protože lidem katolického vyznání bylo zakázáno posílat své děti do nekatolických škol. V roce 1870 byla škola opět prohlášena za veřejnou obecnu.

Dokladem působivého lidového stavitelství v kraji jsou zchovalá roubená a zděná stavení čp. 29 a čp. 47, která patří mezi chráněné objekty CHKO. U objektu zemědělského družstva stojí dvě památné lípy velkolisté. Z Prahy sem přijížděli umělci v čele s malířem Otakarem Nejedlým. Obec se rozkládá na jižním úpatí Buchtova kopce, na jehož vrcholu stojí od roku 1970 jedna ze tří leteckých kontrolních věží řídících civilní letecký provoz. Na vrchol je možno dostat se po dlážděné cestě přímo z Daňkovic.

3.5.3.3 Tabule trasy varianty 2 cyklistické naučné stezky – „Údolím Fryšávky“

Fryšávka a její síla zkrocená v hamrech, mlýnech a pilách (č.2 – v místě turistické orientace „U hájovny“)

Nyní spolu budeme putovat podél řeky Fryšávky až k jejímu soutoku se Svratkou v Jimramově. Její tok náleží k povodí Dyje a k úmoří Černého moře. Jedná se o řeku

pstruhovou. Vyskytují se zde vydra říční, skorec vodní a rak bahenní. V mokřadech okolo pramene roste vzácná tolije bahenní a hadí kořen větší.

Povodí řeky Fryšávky bylo vybráno mezinárodní unií pro ochranu přírody mezi území s celosvětovým významem a zařazeno do mezinárodního výzkumného projektu Člověk a biosféra.

Energii toku řeky uměl člověk od pradávna velice dobře využít. V obci Vříšť toho bylo dokladem založení jedné z nejstarších skláren v kraji někdy před rokem 1559. Asi o sto let později zde byly založeny zkujňovací výhně a v polovině 18. století drátovna a tzv. cánhamr vyrábějící hřebíkářské zboží. V roce 1910 byla jedna ze zkujňovacích výhní s hamerským kladivem přeměněna na vodní elektrárnu, která v roce 1913 začala dodávat elektrický proud obci Sněžné. Elektrárna, která dnes slouží jako lisovna plechů stojí na konci Vříště po levé straně silnice směrem na Líšnou.

Další doklady o tom jak uměl člověk využít vod Fryšávky nalézáme v místě Dolní Líšné, kde stál v polovině 16. století mlýn. Ten byl v roce 1651 přeměněn na zkujňovací výheň s hamerským kladivem pro zpracování surového železa z kadovských železáren. Později bylo energie Fryšávky využito v líšeňských textilkách.

V Jimramovských Pasekách stojí mlýn zmiňovaný již v roce 1372 v době, kdy ještě Paseky neexistovaly. V roce 1631 byla u mlýnu zřízena pila a od roku 1840 přibyla ještě olejna.

V Novém Jimramově stávala sklářská huť vyrábějící šroubované sklo, která byla zrušena na přelomu 17. a 18. století a objekt byl přebudován na papírnu. Na konci 19. století pak byla papírna přeměněna na přádelnu vlny. Dnes nalezneme objekt stojící na návsi ve zchátralém stavu. Všechna tato zařízení ve svém provozu využívala vodní energie řeky Fryšávky.

Zřícenina hradu Skály (č.3 – u odbočky červené turistické značky vpravo směrem Štarkov, pod obcí Jimramovské Paseky)

Hrad Skály na vrcholku zalesněného kopce Štarkov postavil okolo roku 1380 majitel zdejšího panství Archleb ze stařechovické větve pánů z Kunštátu. Roku 1384 postoupil toto sídlo svému synovi Heraltovi. Herolt s přídomkem „ze Skal“ zastával úřad nejvyššího moravského sudího a za jeho správy byly hrad i panství v rozkvětu. Možná tomu bylo právě proto, že v nepokojných dobách si neváhal „přivydělat“ občasnými loupežemi. Po

roce 1415 po jeho smrti vypukly o majetek spory. Hrad, který měl být právoplatným dědictvím Heraltovy dcery Žofky, uchvátil Kuna z lysické větve pánů z Kunštátu.

Ve skutečné loupežnické hnízdo hrad proměnil husitský hejtman Jan z Břežan, který se svou pěti set člennou skupinou pořádal loupeživé výpravy do širokého okolí. Zemská správa se chtěla s Janem z Břežan dohodnout, hrad od něj odkoupit a tím zamezit loupeživým výpadům. Jan z Břežan ale pravděpodobně dostal jen část slíbeného výkupného a hrad neopustil. Hrad byl dobýván a okolo roku 1440 zbořen. Dodnes se zde dochovaly zbytky zdiva věží, paláce a obvodové hradby. Při archeologickém průzkumu zde byly nalezeny zbytky peněžokazecké dílny, dělové koule a pečetidlo Jana z Břežan.

Hrad byl nalepený na vrcholových skaliscích a nádvoří s třípatrovým palácem bylo sevřeno mezi dvěma skalními bloky. Ze tří stran se k hradu přimykala předhradí, chráněná příkopy a valy.

Na nádvoří jsou k vidění stopy studně či cisterny. Pověst praví, že loupežníci, obležení vojskem, trpěli nedostatkem vody, protože studna byla vyschlá. Jejich vůdce proto uzavřel smlouvu s ďáblem, který měl vodu zajistit. Ve chvíli, kdy chtěl loupežnický velitel podepsat vlastní krví ďáblův pergamen, zavrával a spadl do studny. Lapkové ztratili hlavu, opustili hradby a umožnili oblehatelům vniknout do hradu. Byli pochyťáni a pobiti, hrad zapálen a zničen. Naloupené poklady, ukryté ve sklepeních, zasyvalo zřícené zdivo. Dodnes se tu prý zjevují přízraky mrtvých loupežníků, které je hlídají.

Skalnaté partie vrchu Štarkov byly roku 1980 vyhlášeny přírodní památkou.

Tírna lnu - zpracování lnu (č.4 – u odbočky k tírně lnu, před Jimramovem)

Tírna lnu stojící na pravém břehu řeky Fryšávky, je ojediněle zachovalý objekt s válcovitou přístavbou, který bohužel nemá dochované vnitřní vybavení. V nedalekých Jimramovských Pasekách vynalezl v roce 1835 zdejší domkař Jan Dvořák stroj na tření lnu, za což mu byla udělena stříbrná medaile tehdejší c.k. moravskoslezské hospodářské společnosti.

K prvnímu velkému rozšíření lnářské výroby na našem území došlo ve 13. století. Od první poloviny 19. století byla výroba lněného plátna pomalu vytlačována kvůli dovozu bavlny. Pro Vysočinu bylo dříve lnářství stejně typické jako třeba pěstování a zpracování brambor.

Jak se len zpracovává? Před rozvojem strojní výroby len putoval skrz tzv. pazderny. Pazderny byly menší budovy v nichž se na pecích len sušil a poté ručně zpracovával.

Protože je pazdeří poměrně hořlavé, stavěly se pazderny raději dále od usedlostí. Dodnes se zachovala pazderna na Kuklíku čp. 67 a na Kadůvku čp. 57.

Tírny začaly vznikat až od konce 19. století s nástupem strojního zpracování lnu. Prvním krokem bylo zbavit len paliček se semeny. V tírně se tzv. třením (pročesáváním a lámáním) z lněných stonků odstraňovala dřevnatá část tzv. pazdeří. Z něj se lisovaly desky a mnohdy sloužilo také jako topivo. Dlouhé vlákno, které bylo ručně přetříděno putovalo do prádelen. V prádelnách končila i část koudele, kterou tvořily krátké a porušené stonky. Tu využívaly papírny na výrobu jemného cigaretového papíru a papíru využívaného v bankovníctví.

Po dalších úpravách jako je posukování, předpřádání, dopřádání, vyvažování a bělení se hotová příze soukala, tedy navíjela na cívku. Dále mohla lněná příze projít procesem skaní. Tím se rozumí spojování dvou či více nití dohromady, kvůli zvýšení pevnosti a stejnoměrnosti výsledného vlákna. Po těchto procesech je možné přízi tkát. Lněné tkaniny jsou využívány na výrobu oblečení, obuvi, dekorací, malířských pláten, vazbu knih atd. Menší část přízi se používá k výrobě obuvnických šicích nití. Pro svou pevnost a odolnost jsou známá i lněná lana.

3.5.4 Obecné informace ke znění a podobě naučných tabulí

Informační tabule se do místa určení umístí po dohodě s příslušným obecním úřadem. Při jejich zhotovování už se musí postupovat podle platného stavebního zákona. Tento fakt znamená, že pokud se chceme vyhnout ohlašování stavby, nesmí plocha tabule překročit 0,6 metru čtverečního. Což se z praktického hlediska jeví jako dobré řešení. Druhou výhodou se zdá být i zachování přirozeného rázu krajiny bez možného ovlivnění stavbou větší informační tabule. Umístění tabulí je zvoleno tak, aby tyto nezanikly mezi případnými dalšími informačními tabulemi, například označení památného stromu s doplňujícím textem nebo se skupinami informačních tabulí umístěných v obcích. Dále by informace na tabulích cyklistické naučné stezky a stávajících tabulích neměli kolidovat. Konkrétní umístění závisí na jednotlivých zastupitelstvech obcí, které mnou navrhované umístění schválit mohou, ale také z nejrůznějších důvodů nemusí. Informační tabule by měli obsahovat text vztahující se k danému tématu, dále by zde měl být umístěn výřez z mapy, kde si bude moci návštěvník orientačně ověřit svoji současnou polohu na trase naučné stezky. Jako praktické se zdá být umístit na informační tabule také seznam obcí vyskytujících se na trase a jejich krátký popis s místy, která je možno v těchto obcích

navštívit. Toto by mělo návštěvníkovi umožnit využít všechny potenciál dané oblasti a pokud bude mít zájem rozšířit provozované aktivity o další. Dále by mohla být plocha informační tabule doplněna o fotografie vztahující se buď k textu v případě, kdy návštěvník na vlastní oči nevidí zmiňovanou věc, nebo o fotografie zdejší krajiny, které by dotvářeli estetický prožitek člověka vyskytujícího se na trase. Jednotlivé informační tabule budou očíslovány a tato čísla budou korespondovat s pořadím zastavení uvedených v informační brožuře. Pokud by nastala situace, že z nějakého důvodu, nebudou moci být vytvořeny informační tabule, postačilo by dané místo pouze označit malou cedulí s číslem zastavení a k reprodukci textu využívat informační brožuru. Konkrétní grafické provedení informačních tabulí zde neuvádím z důvodu možné změny vzhledem k požadavkům příslušných obecních úřadů.

3.5.5 Zdůvodnění umístění úvodních informačních tabulí

O umístění úvodní informační tabule jsem diskutoval s panem Ing. Havelkou ze Správy CHKO Žďárské vrchy. Pan Havelka navrhoval jako počáteční místo trasy cyklistické naučné stezky vesnickou památkovou rezervaci Krátká. Svůj návrh zdůvodňoval možností získat v informačním centru Správy CHKO Žďárské vrchy nejrůznější materiály týkající se dané oblasti. V budoucnu se také připravuje vybudování Domu přírody v této obci, který by byl schopný poskytnout další užitečné informace návštěvníkovi této oblasti. V územním plánu obce je naplánováno i odstavné parkoviště. Po zvážení všech těchto skutečností jsem se přesto rozhodl umístit úvodní tabuli do obce Sněžné. Svůj záměr argumentuji tím, že v obci Sněžné je možnost sehnat ubytování, stravování, nakoupit v místním obchodě se smíšeným zbožím, navštívit některou z galerií nebo kulturních památek a v neposlední řadě je zde možnost zaparkovat auto. Chtěl bych tímto počinem také odlehčit obci Krátká od automobilového provozu. Návštěvník cyklistické naučné stezky bude moci informace v informačním centru získat v průběhu cesty. Obec Krátká je od Sněžného vzdálená 2 kilometry a tudíž cykloturista nepromešká nic podstatného. Dalším důvodem byla také skutečnost, že varianta 2 cyklistické naučné stezky je vedena ze Sněžného do místa zvaného Roviny a odtud dále podél toku Fryšávky do Jimramova. Cykloturisté se na konci této varianty vrací zpět do místa Roviny a zpět do Sněžného. Tudíž jedou úsek asi jednoho kilometru na trase dvakrát. Pokud by úvodní tabule a tedy začátek trasy byl v obci Krátká, nebyla by zde jiná možnost než absolvovat poměrně delší kus cesty dvakrát. Po zvážení všech těchto pozitivních a negativních faktorů jsem přistoupil k tomuto řešení. Druhou

úvodní informační tabuli jsem se rozhodl umístit do Jimramova. Jednal jsem tak proto, že návštěvník přijíždějící na trasu ze západu si zřejmě vybere městy Sněžné vzhledem k jeho umístění na západní části okruhu a návštěvník přibližující se z východu pak zvolí příhodnější řešení a to, že zaparkuje v městysu Jimramov. Jedná se o další větší záchytný bod vzhledem k většímu počtu parkovacích míst. Dále je zde možnost ubytování, stravování a kulturního vyžití jako tomu bylo ve Sněžném. Jednou nevýhodou, stejně jako tomu bylo ve Sněžném je fakt, že návštěvníci trasy cyklistické naučné stezky, konkrétně varianty 1, budou muset absolvovat úsek asi 4 kilometrů dvakrát v průběhu jednoho okruhu. Výhodou těchto dvou bodů je dle mého názoru jejich velikost a také umístění v západo-východní ose a tedy dobrý přístup z těchto světových stran. Pro návštěvníka přijíždějícího ze severu nebo z jihu je pak na jeho rozhodnutí, které z těchto dvou míst si určí jako startovní bod. Tímto umístěním úvodních informačních tabulí jsem rozhodně neměl v úmyslu cykloturisty nějak omezovat v jejich rozhodování, ale snažil jsem se nabídnout, dle mého názoru, místo vhodné pro začátek putování po cyklistické naučné stezce.

3.5.6 Tvorba informační brožury pro informační centra v dané oblasti

Tvorba informační brožury procházela několika fázemi. Jako první bod jsem řešil, jaký formát informační brožury bude nejvhodnější. Při procházení materiálů, které jsem získal při pobytu v oblasti kolem cyklistické naučné stezky jsem došel ke zjištění, že převážná část brožur je na jednom nebo více listech formátu A4, který je přeložen na třetiny. Tím, při oboustranném využití vznikne šest polí, která jsou ohraničena ohybem papíru. Pro rozsah textu na mých naučných tabulích jsem se rozhodl použít formát 3 X A4, kde po přeložení vznikne takovýchto polí osmnáct. Přehlednost se dá považovat za dostačující s ohledem na rozměry brožury. Tento formát je výhodný také z toho důvodu, že je možné brožuru zasunout do plastového obalu, kterým disponuje většina dostupných turistických map a tak mít vše potřebné stále pohromadě a chráněné před nepříznivými vlivy jako je například déšť nebo případné bahno na cestě. Plocha informační brožury je rozdělena do sekcí podle jednotlivých zastavení na trase cyklistické naučné stezky. V každém oddílu je číslo zastavení, dále text vztahující se k jednotlivým zastavením, výřez z mapy, podle kterého je možné vyhledat přesně jednotlivé informační tabule, mapa celé trasy cyklistické naučné stezky, jejích variant a výškový profil jsou umístěny samostatně, dále brožura obsahuje fotografie vztahující se k daným zastavením popřípadě k dané oblasti. Na závěr

brožury jsem umístil ještě několik internetových odkazů na stránky vztahující se k dané oblasti. Další informace jsem do brožury neuváděl nejen z hlediska omezeného prostoru, ale také z hlediska existence mnoha dalších informačních materiálů v této oblasti, které jsou návštěvníkům k dispozici na informačních centrech. Tento materiál nemá za úkol obsáhnout vše, co je možné v dané oblasti navštívit a vidět, ale umožnit a usnadnit mu výběr a nasměrovat ho na ta místa, která jsou nějakým způsobem významná. Po všech těchto etapách došlo na vlastní tvorbu informační brožury a následné zhotovení vlastního materiálu, který je součástí přílohy této diplomové práce.

3.5.7 Tvorba map a výškových profilů k cyklistické naučné stezce

K účelu vytvoření map s vyznačenou trasou cyklistické naučné stezky a jejího profilu jsem využil softwarovou aplikaci programu Cyklotrasy 2.16. Tento program mi byl doporučen vedoucím mojí diplomové práce panem doktorem Šafránkem. Výhodou tohoto programu je také jeho schopnost vyhodnotit celou trasu do statistických údajů. Je možno se dozvědět, jaké je celkové převýšení trasy, počet nastoupaných metrů, procenta úseků komunikací různé kvality, GPS souřadnice jednotlivých bodů zanesených do trasy, shodu trasy cyklistické naučné stezky s trasami značenými Klubem českých turistů a mnoho dalších praktických informací. Tento program mi byl v mém počínání velikým pomocníkem. Program jsem využil i pro teoretickou část této práce. Při výpočtu celkového množství kilometrů značených cyklotras v CHKO Žďárské vrchy jsem byl schopen, díky možnosti vyznačit libovolnou trasu v programu, spočítat dílčí úseky z celkové délky dané trasy, která začínala mimo chráněnou krajinnou oblast. Tento program mi byl také nápomocen při upřesnění místa při výběru umístění informačních tabulí. Exportovaných map a profilů jsem také následně využil při tvorbě informační brožury.

3.6 Demonstrace návrhu cyklistické naučné stezky na vybraných jedincích

3.6.1 Zdůvodnění a potřeba demonstrace

V průběhu a na závěr této práce bylo nutné podrobit návrh cyklistické naučné stezky zkoušce, která měla zjistit, zda je tento návrh realizovatelný v praxi. Jednak měla tato demonstrace zjistit, jestli není trasa cyklistické naučné stezky neúměrně fyzicky náročná. Druhým účelem bylo vyzkoušet, zda je informační brožura dosti srozumitelná a využitelná přímo v terénu a zda informace, uvedené v textu informačních tabulí návštěvníka oslovují a poskytují mu dostatečně komplexní informace k daným tématům a zda jsou místa pro předávání těchto informací vybraná dobře. Proto jsem k demonstraci přistoupil ve dvou etapách. Prvním úkolem bylo zjistit, zda je trasa cyklistické naučné stezky a jejích variant, po fyzické stránce, využitelná pro širší věkové spektrum možných návštěvníků. Druhým úkolem bylo celkové absolvování trasy s informační brožurou za účelem zjištění její reliability. Tyto dvě etapy demonstrace se děly s určitým časovým odstupem vzhledem k vyhodnocování první etapy a následnému sběru a zpracování dat o oblasti. Demonstrace se zúčastnilo několik lidí různých věkových kategorií.

3.6.2 Průběh demonstrace na trase cyklistické naučné stezky a jejích variantách

Jak už bylo předesláno, v první etapě jsem se snažil zjistit, zda není trasa cyklistické naučné stezky příliš náročná. Vyrazil jsem do oblasti s vybranými jedinci různých věkových kategorií. Všichni byli mužského pohlaví. Skupina obsahovala jedince ve věku 13 let, dva jedince ve věku 23 let a dva jedince ve věku 28 let. Jednalo se o lehce nadprůměrně zdatné jedince. S těmito jedinci jsem absolvoval nejdelší okruh „Malebnou krajinou Žďárských vrchů“ a jednu z kratších variant „Do borovnických vrchů“. Začátek trasy byl ve Sněžném. Jeli jsme ve směru obec Krátká, tedy ve směru, ve kterém je trasa cyklistické naučné stezky naplánována. Jak jsem se při hodnocení dané trasy od vybraných jedinců dozvěděl, nečinila jim délka trasy a čas strávený jízdou žádné větší problémy. Jelikož jsme provedli několik zastávek spojených s občerstvením a pokocháním se výhledy do krajiny, trvalo nám projetí celé trasy něco málo přes pět hodin. Jedinou výtkou bylo, ale to se dá pochopit, že je trasa kopcovitá. Avšak po provedení porovnání jiných

cyklistických akcí, které tito jedinci absolvovali v minulosti, jsme se shodli, že celkové převýšení trasy cyklistické naučné stezky je úměrné a že by se v okolí dala nalézt převýšení větší. Asi největší problém činilo všem stoupání za Jimramovem a za Jimramovskými Pasekami. Trasa stezky se zde přehoupla do svojí druhé poloviny a tato kopcovitá část dala asi nám všem poněkud zabrat. Možná také proto, že zde docházelo k určité motivaci a někteří jedinci nechtěli zůstat pozadu, více se snažili a vydávali více energie, než by bylo třeba. Tento úsek lze zdolat ve volnějším tempu s menším vynaložením sil. Alespoň tak jsem se o tom sám přesvědčil při několikerém absolvování trasy. Celkové zhodnocení fyzické náročnosti cyklistické naučné stezky vyznělo pozitivně v její prospěch.

K demonstraci varianty cyklistické naučné stezky „Údolím Fryšávky“ jsem při této první etapě využil svoji přítelkyni. Jedná se zde o úsek v délce asi dvanácti kilometrů, který vede údolím řeky Fryšávky. Poté následuje opět stoupání za Jimramovem. S první částí nebyl žádný problém. Ve své podstatě se jedná o úsek, ve kterém až na malé části sjíždíme skopce až do Jimramova. Za Jimramovem opět stoupání, kterému se však v daných místech nelze nijak vyhnout. Přítelkyně je průměrně zdatný jedinec a při absolvování této varianty se nevyskytly žádné potíže ve smyslu vyčerpání fyzických sil. Úsek za Jimramovem opět činil mírné potíže, jednalo se však spíše o mírné potíže psychického charakteru. Pro lidi, kteří nejsou zvyklí jezdit často na kole naprosto pochopitelné. Jak jsem již uvedl v předchozím textu, toto místo se dá objet po jiné silnici, ale stoupání je buď srovnatelné nebo větší. Ve prospěch mnou zvolené trasy se staví fakt, že se jedná o méně frekventovanou komunikaci. Přítelkyně se mnou absolvovala každou mou výpravu do oblasti, při kterých jsem sbíral data, tudíž se mnou na kole projela nejen tuto kratší variantu, ale také hlavní trasu a druhou variantu. Naše tempo, vzhledem k mojí fotografické aktivitě a aktivitě při mapování trasy, nebylo vysoké. Přesto jsme se vždy vešli do časového rozmezí uváděného pro každou část cyklistické naučné stezky.

Druhou etapou demonstrace bylo absolvování vybraných jedinců již naplánované cyklistické stezky s vytvořenou informační brožurou, která byla vybraným jedincům průvodcem na trase. Vybraní jedince se skládali ze dvou skupin na sobě nezávislých. První skupinou byli dva jedinci, muž ve věku 59 let a žena ve věku 51 let. Druhou skupinou byli tři jedinci mužského pohlaví ve věku 13 let, 23 let a 28 let. Těmto jedincům jsem rozdál informační brožury a oni odjeli do oblasti. Po jejich návratu jsem jim formou ankety položil otázky, které měli s nejlepším úsudkem a svědomím zodpovědět. Anketní otázky

jsem položil také svojí přítelkyni vzhledem ke znalosti trasy a znalosti všech textů informační brožury a míst, ke kterým se texty vztahují. Text ankety je uveden v příloze. Výsledky této druhé etapy uvádím v následující kapitole.

3.6.3 Vyhodnocení demonstrace cyklistické naučné stezky a jejích variant

Anketa se skládala z osmi oddílů otázek. Po vyplnění údajů o pohlaví a věku odpovídali jedinci postupně formou zaškrťování políček nabízených možností odpovědí. V anketě jsou dvě otázky nabízející otevřené odpovědi. Na otázku za jak zdatného jedince se považují, odpověděly tři osoby, že se považují za velmi zdatné jedince a tři osoby uvedly, že se považují za průměrně zdatné jedince. Na další otázku, kde získávám informační materiály pro mé výlety na kole, odpověděli dva jedinci, že z informačních center a čtyři jedinci, že z internetu a dva jedinci ještě dodali, že informace o oblastech získávají od známých. V dotazníku bylo sice uvedeno, kde získávají informační materiály, ale považoval jsem za vhodné uvést sem i údaj o informacích, nejen o materiálech. Na otázku, zda je oblast, ve které se nachází cyklistická stezka, podle jejich názoru, vhodná pro cykloturistiku, uvedli všichni, že tato oblast pro cykloturistiku vhodná je. Dalším souborem otázek bylo hodnocení samotného informačního materiálu. Tento soubor se skládal z jednotlivých otázek, které bylo možné hodnotit na škále od 1 do 5 (1 je nejlepší). Přehlednost a přesnost mapy, která je obsažena v informační brožuře uvedlo pět jedinců hodnocení 1 a jeden 2. Poutavost textů byla ohodnocena všemi jedinci hodnotou 1. Rozsah textů hodnotili čtyři jedinci známkou 1 a dva jedinci známkou 2. Stejně tak byla hodnocena i jejich srozumitelnost. Celkový dojem informační brožury oznámkovali všichni jedinci stupněm 1. Poté následoval oddíl s otázkami týkajícími se hodnocení trasy cyklistické naučné stezky. Nejdříve se hodnotila fyzická náročnost. Jeden jedinec uvedl, že fyzická náročnost trasy je vysoká, jednalo se o nejmladšího člena druhé skupiny, pět jedinců uvedlo, že náročnost je střední. Pět jedinců hodnotilo odstupy mezi jednotlivými zastávkami jako úměrné, jeden jedinec jako příliš krátké. Umístění informačních zastávek z hlediska prostředí a bezpečnosti hodnotili všichni dotazovaní jako vhodné. Stejný počet jedinců hodnotil celkový projev cyklistické naučné stezky jako velice zdařilý. V návrzích a připomínkách uvedl jeden dotazovaný, že mu v informační brožuře chybí seznam restauračních zařízení a seznam ubytovacích míst na trase. Jeden dotazovaný uvedl, že by mělo takovýchto cyklistických naučných stezek vznikat více. Požadovaný seznam ubytovacích a restauračních zařízení jsem do brožury neuváděl za prvé z hlediska toho, že

jsem byl v oblasti svědkem několika zavřených a nově otvíraných zařízení a tedy poměrně rychlé změny. Za druhé by tento seznam zabral mnoho místa v informační brožůře a to jsem si nemohl z hlediska omezeného místa dovolit. Tyto seznamy, jak jsem si mohl všimnout, jsou nabízeny v informačních centrech dané oblasti. S připomínkou o vzniku dalších cyklistických naučných stezek mohu jedině souhlasit.

4 Diskuse

Projekt cyklistické naučné stezky, dle mého názoru, vyplňuje určitou mezeru v oblasti cyklistických naučných stezek s okružním charakterem na území Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy. Tímto projektem jsem se snažil předat cykloturistům zajímavé a podstatné informace vztahující se k tomuto území, aniž by byli nuceni opouštět trasu cyklistické naučné stezky. Tento záměr koresponduje se záměrem Správy CHKO Žďárské vrchy a to z důvodu ochrany zdejšího přírodního bohatství. Tím, že jsou cykloturisté usměrněni na trasu cyklistické naučné stezky se snižuje pravděpodobnost jejich výskytu v oblastech s nejvyšším stupněm ochrany a případné ohrožení vzácných druhů organismů a prostředí jako celku.

Území Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy je poměrně rozlehlé a proto jsem byl ve své práci nucen, vzhledem ke kapacitě této diplomové práce, zaměřit se pouze na jednu z jeho částí. Myslím si však, že tato oblast je velice atraktivní hlavně vzhledem k široké paletě znaků, které jsou pro Žďárské vrchy typické. Ať už se jedná o přírodní bohatství, tak o kulturní složku v podobě lidového stavitelství a udržování některých historických zvyků a tradic.

Za velice přínosnou a nepostradatelnou součást práce na cyklistické naučné stezce považuji spolupráci s panem Ing. Josefem Havelkou, který měl k mé práci podnětné návrhy a připomínky. Dále za velice přínosné považuji navázání kontaktu se zastupitelstvy kraje Vysočina a obcí Žďáru nad Sázavou, Nového Města na Moravě a mnoha dalších, které se vyskytují přímo na trase nebo v její těsné blízkosti. Tyto subjekty mi poskytly mnoho cenných informací, které jsou v této práci obsaženy.

Významným výstupem této práce je podle mého názoru informační brožura, která by měla být k dispozici cykloturistům v informačních centrech dané lokality. Jak bylo potvrzeno demonstrací, je možno trasu cyklistické naučné stezky absolvovat s využitím této informační brožury, bez nutnosti vazby na fyzický výskyt informačních tabulí přímo v terénu. Jako jedno z řešení absolvování cyklistické naučné stezky, za předpokladu, že by se nepodařilo realizovat výstavbu informačních tabulí, by byla možnost využití pouze této brožury. Je to řešení finančně přijatelnější a z důvodu menších zásahů do krajiny šetrnější. Na druhou stranu však přítomnost informačních tabulí na trase dává návštěvníkovi větší šanci se o této cyklistické naučné stezce dozvědět. Ne vždy totiž první kroky cykloturistů směřují do informačních center.

5 Závěr

Závěrem bych chtěl uvést, že práce na tomto projektu cyklistické naučné stezky byla realizována dle mého nejlepšího úsudku a svědomí. Díky odborné spolupráci s povolnými orgány, obsahuje tento materiál aktuální a podstatné informace a proto lze tuto diplomovou práci spatřovat jako v praxi využitelnou. Jejím úkolem by mělo být vyplnění mezery v oblasti cyklistických naučných stezek v tomto regionu a usměrnění cykloturistů na komunikace vedoucí mimo nejvíce ohrožené lokality s důrazem napomoci k ochraně přírodního bohatství Žďárských vrchů.

Výsledkem této diplomové práce je vytvoření návrhu cyklistické naučné stezky a jejích variant. Tímto cykloturistovi, který navštíví tuto oblast nabídnout přírodně, kulturně a historicky zajímavá témata rozpracovaná v textech informačních tabulí. K lepší orientaci a většímu komfortu cykloturistů při pohybu v terénu slouží informační brožura, kterou si bude možné vyzvednout v informačních centrech přímo na trase nebo v okolí cyklistické naučné stezky. Další možností, jak získat informační brožuru, by mohla být její elektronická podoba dostupná na webových stránkách informačních center v regionu.

Po vytvoření cyklistické naučné stezky, shrnutí informací do podoby informační brožury, proběhla demonstrace a minimální ověření formou ankety.

Vznikem této cyklistické naučné stezky se otevírá možnost dalšího využití tohoto území lidmi, kteří kolo používají k turistickým aktivitám a hledají v průběhu cesty dostupné zdroje informací. Tímto by se měla rozšířit základna návštěvníků příjezdějících do této oblasti a následně by mohlo dojít k lepšímu povědomí a informovanosti o území Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy. Prostřednictvím této cyklistické naučné stezky je lidem se zájmem o cykloturistiku a poznávání nabídnuta další oblast využitelná k těmto aktivitám. Tímto počinem by mohlo dojít k většímu rozptýlení cykloturistů po území republiky a k redukci návštěvníků těch nejznámějších a nejatraktivnějších míst. V období největší návštěvnosti by tak mohlo dojít k úlevě pro tato turisticky zatížená místa.

Seznam použité literatury

- 1) ANDĚL, R. a kol. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1984.
- 2) AUGUSTIN, J. *Česká republika ve znacích, symbolech a erbech*. Sokolov: Arbor, 1997. ISBN 80-901534-0-2
- 3) BROŽ, J. *Cyklistický průvodce – Žďárské vrchy*. Vydalo ve Žďáru nad Sázavou Informační a metodické centrum Žďár nad Sázavou, 1994.
- 4) *Památné stromy v CHKO Žďárské vrchy - informační leták*. Vydala ve Žďáru nad Sázavou Základní organizace Českého svazu ochránců přírody, 2008.
- 5) DAVID, P., SOUKUP, V., DOBROVOLNÁ, V. a kol. *Průvodce po Čechách, Moravě a Slezku*. Praha: S & D, 2004. ISBN 80-86050-60-7
- 6) DVOŘÁK, M., JAŠKOVÁ, E. a kol. *Novoměstsko*. Vydalo město Nové Město na Moravě, 1996.
- 7) PŘICHYSTAL, J., SÁBLÍK, J. *Turistický průvodce - Českomoravská vrchovina*. Praha: freytag & berndt, 2002. ISBN 80-7316-034-X
- 8) *Krajina povodí Fryšávky se představuje – informační leták*. ERC – Prameny Vysočiny, o.p.s., 2007
- 9) JURMAN, H. *Bystřicko*. Tišnov: Sursum, 2000.
- 10) JURMAN, H.: *Žďársko*. Tišnov: Sursum, 1999.
- 11) KOVÁŘ, R., BLAHUŠ, P. *Stručný úvod do metodologie*. Praha: Karolinum, 1971.
- 12) KOVÁŘŮ, V., MATĚJKA, P. *Perly v krajině: venkovská architektura v krajině Žďárských vrchů*. Vydalo ve Žďáru nad Sázavou Sdružení Krajina, 2003.
- 13) LUTERRER, I., ŠRÁMEK, R. *Venkovský prostor 1. díl: Historický vývoj vesnice a krajiny*. Praha: Mladá fronta, 1982.

- 14) MICHALCOVÁ, J. *Nové Město na Moravě a okolí*. Vydalo město Nové Město na Moravě, 2007.
- 15) MŮCKSTEIN, P., ČEJKA, J. *Evropsky významné druhy živočichů v Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy*. Vydala Správa CHKO Žďárské vrchy, 2005.
- 16) NENADÁL, S. *Přírodou Žďárska*. Vydalo ve Žďáru nad Sázavou Regionální muzeum Žďár nad Sázavou, 2000.
- 17) NĚMEC, J. a kol. *Navštivte...Památné stromy*. Praha: Olympia, 2003. ISBN 80-7033-781-8
- 18) NOVÁK, Z. a kol. *Navštivte...Prameny řek*. Praha: Olympia, 2005. ISBN 80-7033-872-5
- 19) SLÁMA, J. *Projekt cyklistické naučné stezky v Chráněné krajinné oblasti České středohoří – diplomová práce*. Praha 2009.
- 20) SVOBODA, P. *Novoměstsko*. Tišnov: Sursum, 2001.
- 21) SYNEK, M., SEDLÁČKOVÁ, H., VÁVROVÁ, H. *Jak psát bakalářské, diplomová, doktorské a jiné písemné práce*. Praha 2006. ISBN 80-245-1052-9
- 22) ŠAFRÁNEK, J., VAŇKOVÁ H. *S dětmi na kole Prahou a okolím*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-630-6
- 23) ŠIFNER, F. *Jak psát odbornou práci a diplomovou práci zvláště*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2004. ISBN 80-7290-167-2
- 24) *Žďárské vrchy – soubor turistických map 1:50 000*. Vydal v Praze Klub českých turistů, 1998. ISBN 80-85999-24-2

Elektronické zdroje

- 1) CHKO Žďárské vrchy – internetové stránky Správy Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy/sport, turistika, rekreace [online], 2010 (citováno dne 9.2. 2010)
URL: <<http://www.zdarskevrchy.ochranaprirody.cz/index.php?cmd=page&id=896>>
- 2) CHKO Žďárské vrchy – internetové stránky Správy Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy/charakteristika oblasti [online], 2010 (citováno dne 9.2. 2010)
URL: <<http://www.zdarskevrchy.ochranaprirody.cz/index.php?cmd=page&id=869>>
- 3) CHKO Žďárské vrchy – internetové stránky Správy Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy/geologie [online], 2010 (citováno dne 9.2. 2010)
URL: <<http://www.zdarskevrchy.ochranaprirody.cz/index.php?cmd=page&id=874>>
- 4) CHKO Žďárské vrchy – internetové stránky Správy Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy/hydrologie [online], 2010 (citováno dne 9.2. 2010)
URL: <<http://www.zdarskevrchy.ochranaprirody.cz/index.php?cmd=page&id=879>>
- 5) CHKO Žďárské vrchy – internetové stránky Správy Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy/lesnictví [online], 2010 (citováno dne 9.2. 2010)
URL: <<http://www.zdarskevrchy.ochranaprirody.cz/index.php?cmd=page&id=1283>>
- 6) CHKO Žďárské vrchy – internetové stránky Správy Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy/flóra [online], 2010 (citováno dne 9.2. 2010)
URL: <<http://www.zdarskevrchy.ochranaprirody.cz/index.php?cmd=page&id=882>>
- 7) CHKO Žďárské vrchy – internetové stránky Správy Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy/fauna [online], 2010 (citováno dne 9.2. 2010)
URL: <<http://www.zdarskevrchy.ochranaprirody.cz/index.php?cmd=page&id=883>>
- 8) CHKO Žďárské vrchy – internetové stránky Správy Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy/klimatické poměry [online], 2010 (citováno dne 9.2. 2010)
URL: <<http://www.zdarskevrchy.ochranaprirody.cz/index.php?cmd=page&id=881>>
- 9) CHKO Žďárské vrchy – neoficiální internetové stránky Správy Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy/Žďárské vrchy [online], 2010 (citováno dne 9.2. 2010)
URL: <<http://www.zdarskevrchy.cz/chko/>>
- 10) CHKO Žďárské vrchy – internetové stránky Správy Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy/legislativa [online], 2010 (citováno dne 9.2. 2010)
URL: <<http://www.zdarskevrchy.ochranaprirody.cz/index.php?cmd=page&id=870>>
- 11) CHKO Žďárské vrchy – internetové stránky Správy Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy/legislativa [online], 2010 (citováno dne 9.2. 2010)
URL: <<http://www.zdarskevrchy.ochranaprirody.cz/res/data/047/006410.pdf>>

- 12) Cyklostrategie – internetové stránky Národní strategie rozvoje cyklistické dopravy [online], 2010 (citováno dne 12.2. 2010)
URL: <<http://www.cyklostrategie.cz/temata/tema-4-5-znaceni-cyklotras-v-cr/#>>
- 13) Cykloznačení – internetové stránky Klubu českých turistů [online], 2010 (citováno dne 12.2. 2010)
URL: <<http://www.kct.cz/turisticke-znaceni/cykloznaceni>>
- 14) Natura 2000 – oficiální stránka celoevropské sítě Natura 2000 [online], 2010 (citováno dne 10.2. 2010)
URL: <<http://www.natura.org/about.html>>
- 15) Památné stromy – internetové stránky PhDr. Marie Hruškové [online], 2010 (citováno dne 9.2. 2010)
URL: <<http://www.pamatnestromy.cz/co-je-pamatny-strom.html>>
- 16) Wikipedia – otevřená encyklopedie [online], 2010 (citováno dne 12.2. 2010)
URL: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Nau%C4%8Dn%C3%A1_stezka>
- 17) Wikipedia – otevřená encyklopedie [online], 2010 (citováno dne 12.2. 2010)
URL: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Cyklostezka>>
- 18) Wikipedia – otevřená encyklopedie [online], 2010 (citováno dne 12.2. 2010)
URL: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Cykloturistika>>

Přílohy

Seznam příloh:

Příloha 1 - Mapa CHKO Žďárské vrchy s vyznačením kulturních památek, národních přírodních rezervací, přírodních rezervací a přírodních památek

Příloha 2 - Mapa s vyznačením jednotlivých zastavení a výškový profil cyklistické naučné stezky „Malebnou krajinou Žďárských vrchů“

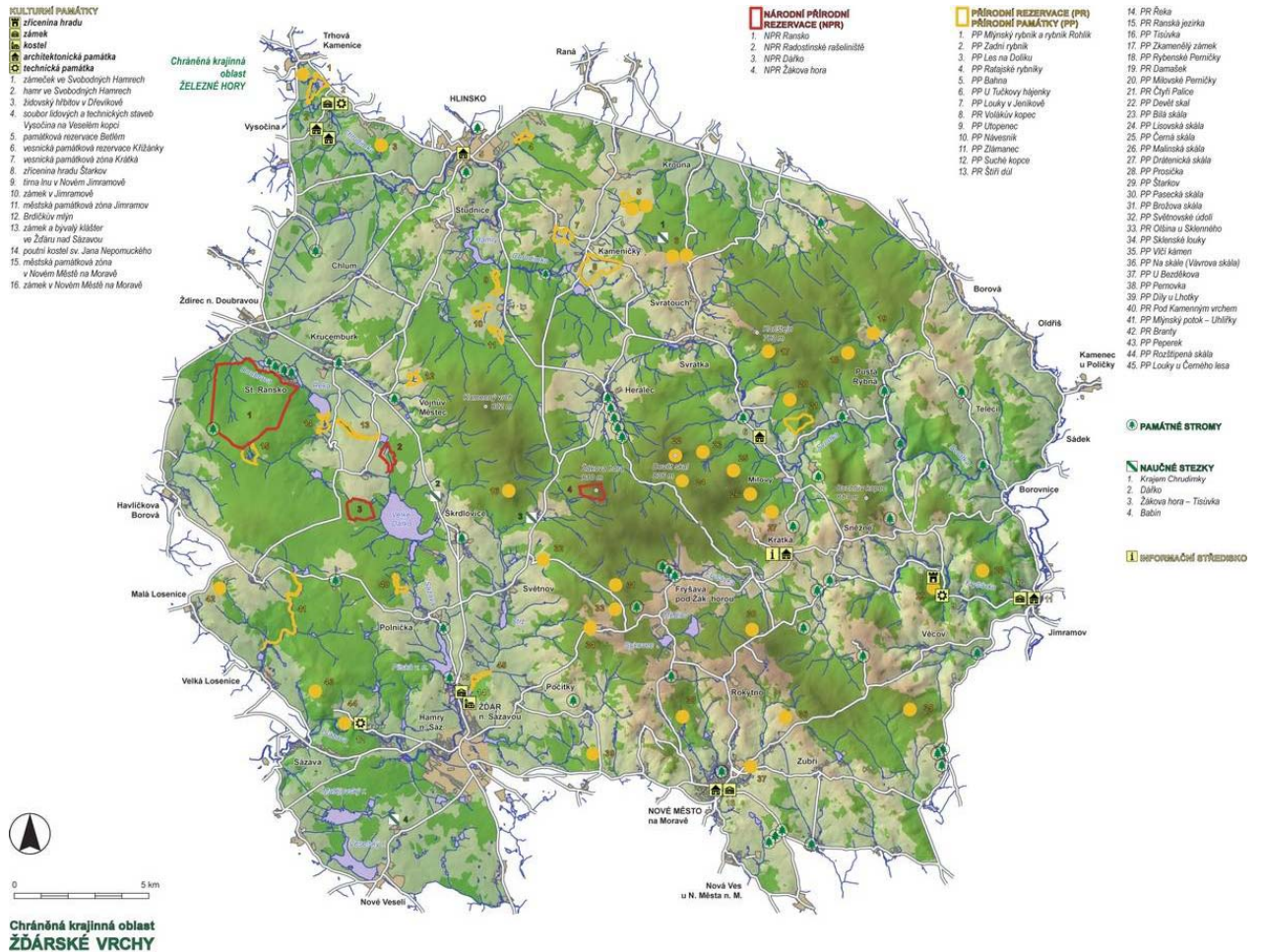
Příloha 3 - Mapa s vyznačením jednotlivých zastavení a výškový profil varianty 1 cyklistické naučné stezky „Do borovnických vrchů“

Příloha 4 - Mapa s vyznačením jednotlivých zastavení a výškový profil varianty 2 cyklistické naučné stezky „Údolím Fryšávky“

Příloha 5 - Dotazník

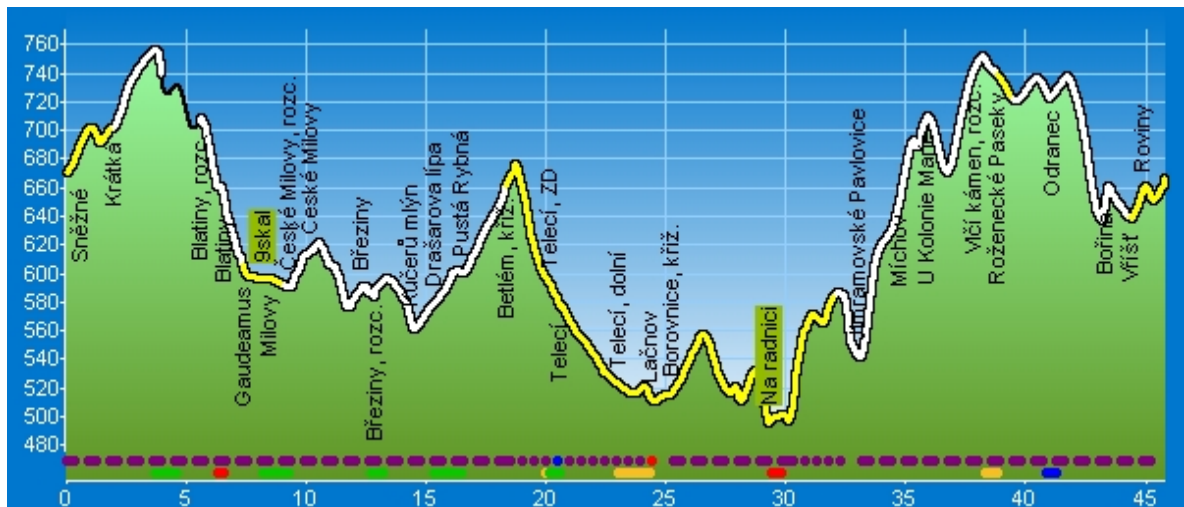
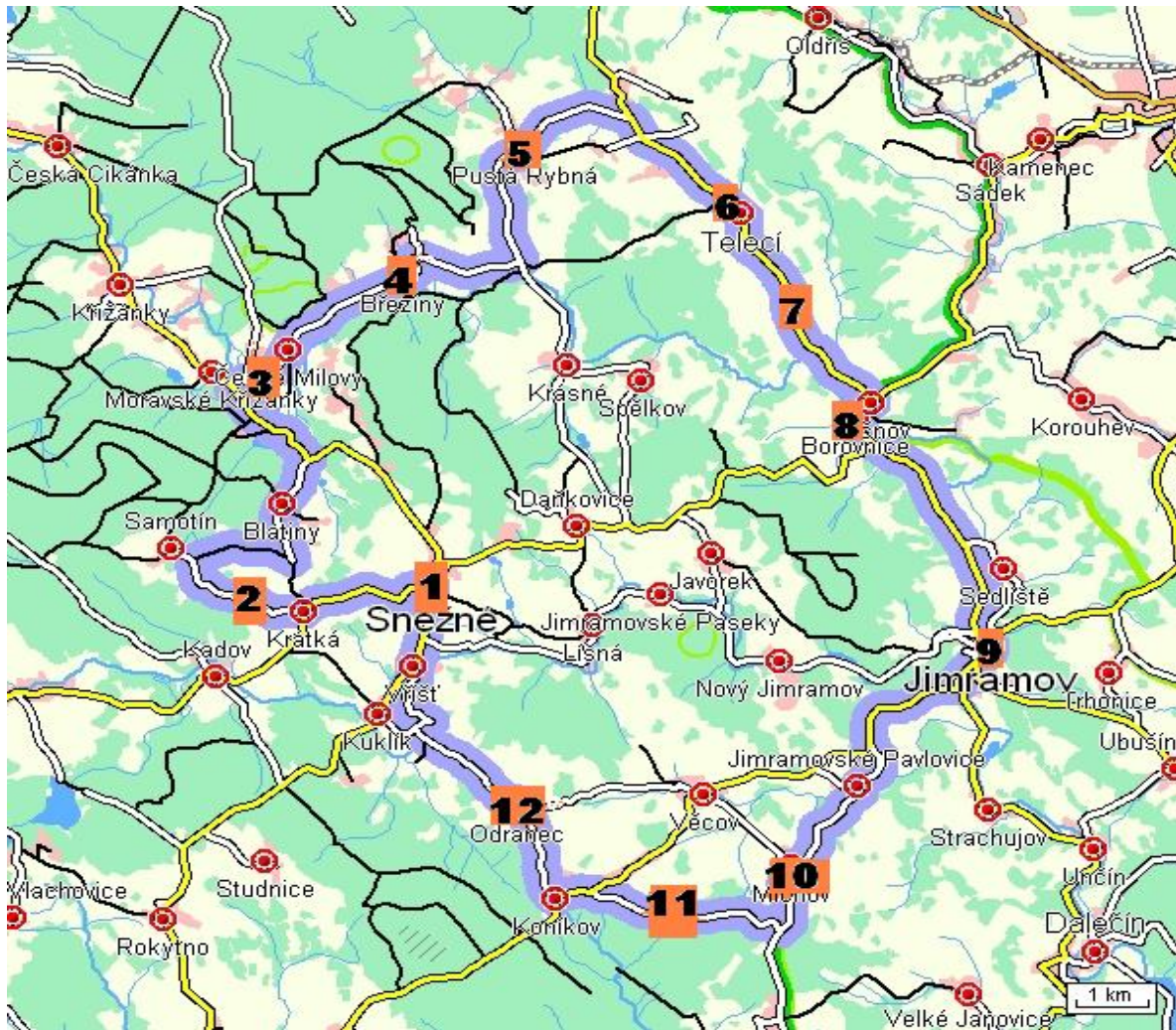
Příloha 6 – Informační brožura

Příloha 1 - Mapa CHKO Žďárské vrchy s vyznačením kulturních památek, národních přírodních rezervací, přírodních rezervací a přírodních památek

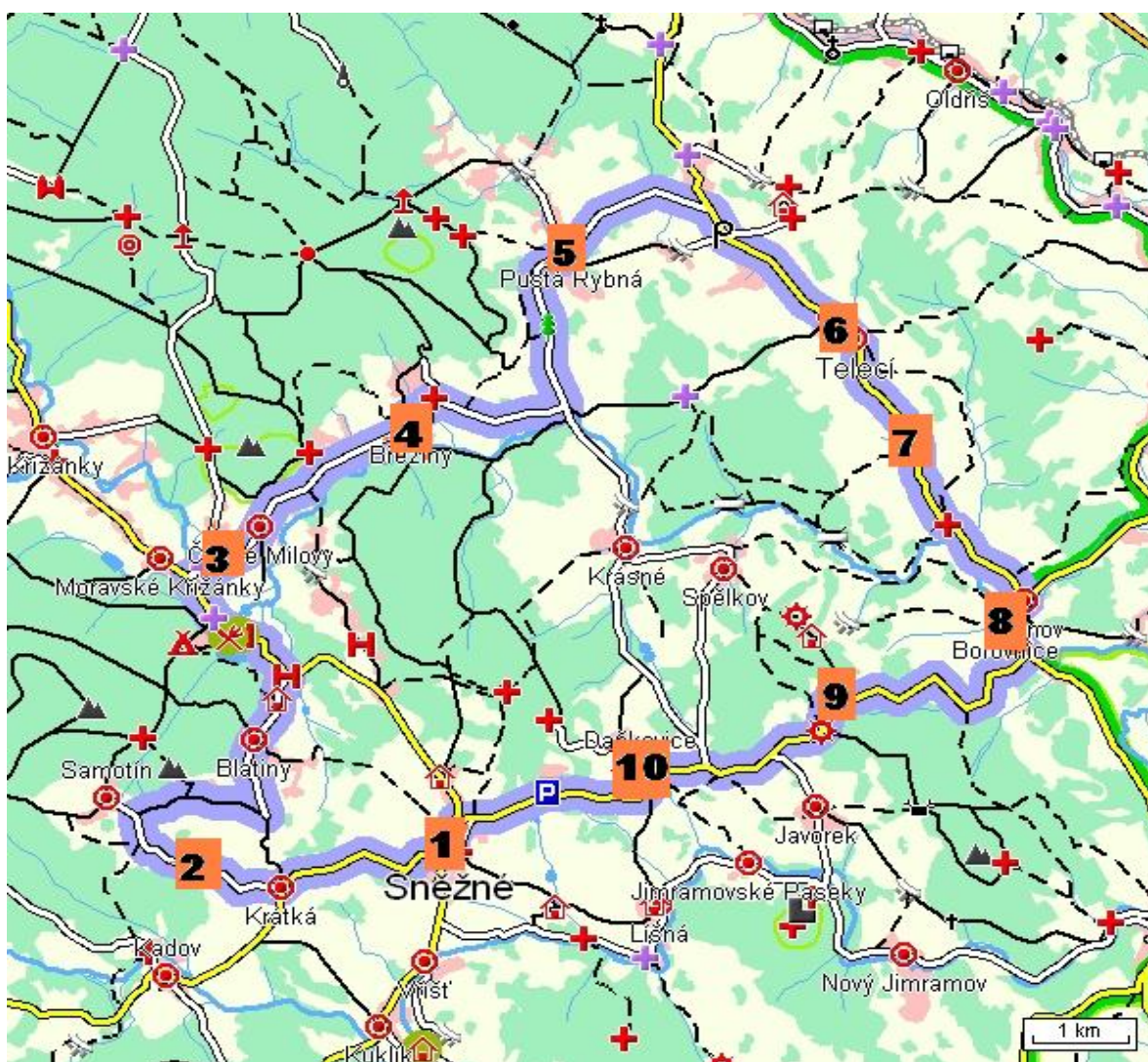

Příloha 2 - Mapa s vyznačením jednotlivých zastavení a výškový profil cyklistické naučné stezky „Malebnou krajinou Žďárských vrchů“

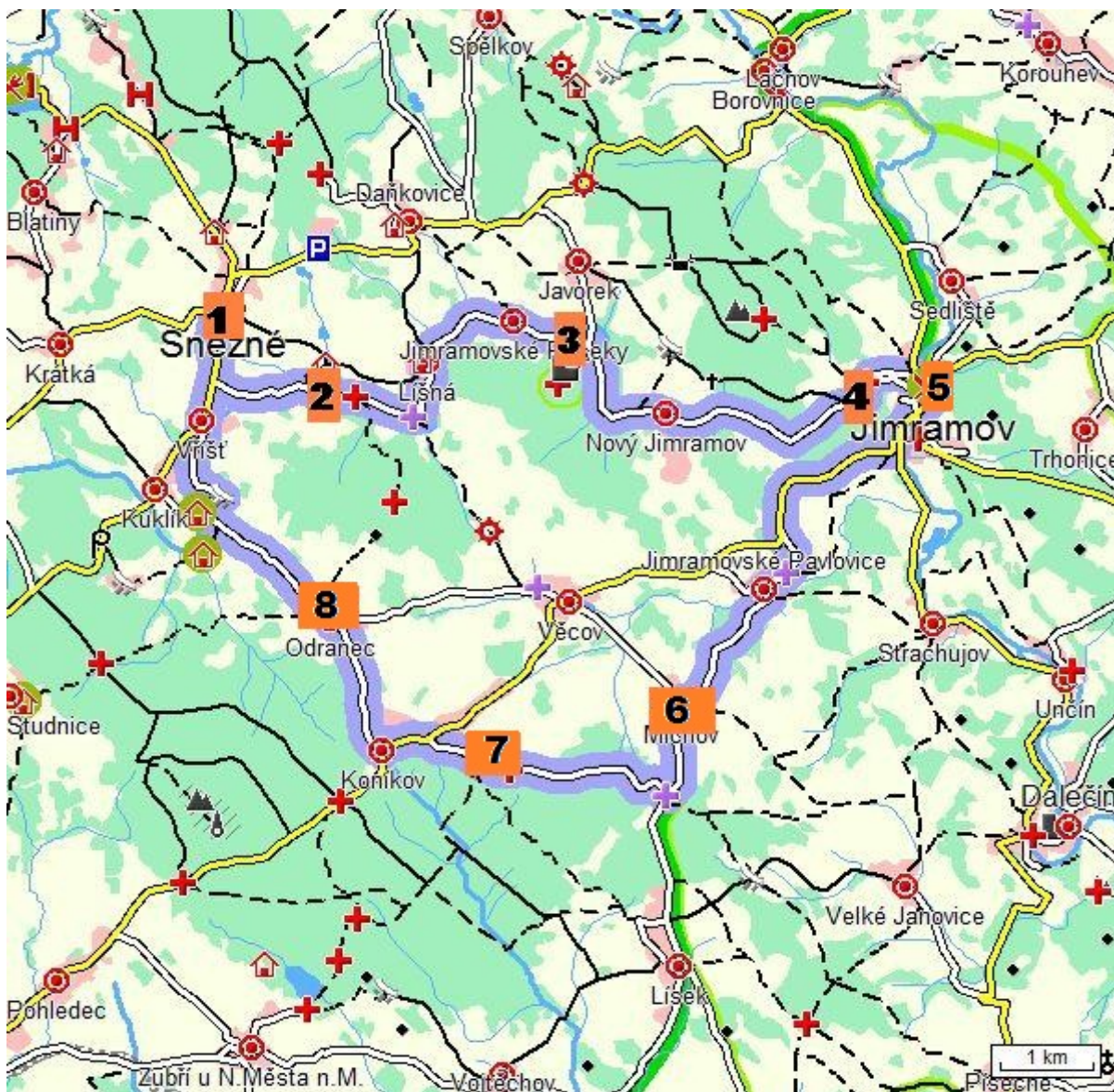

Příloha 3 - Mapa s vyznačením jednotlivých zastavení a výškový profil varianty 1 cyklistické naučné stezky „Do borovnických vrchů“

Příloha 4 - Mapa s vyznačením jednotlivých zastavení a výškový profil varianty 2 cyklistické naučné stezky „Údolím Fryšávky“

Odstupy mezi jednotlivými informačními zastávkami považuji za

Příliš krátké

Příliš dlouhé

Úměrné

c) Umístění informačních zastávek z hlediska prostředí a bezpečnosti považuji za

Vhodně zvolené

Nevhodně zvolené

7. Celkově hodnotím cyklistickou naučnou stezku jako

Velice zdařilá

Průměrná

Nezdařilá

8. Návrhy a připomínky k cyklistické naučné stezce a informačním materiálům:

Příloha 6 - Informační brožura